

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ**

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

**EVİLİ BİREYLERİN BAĞLANMA STİLLERİ,
DUYGULARINI İFADE ETME DÜZEYLERİ VE
EVİLİLİK DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMAGÜL SELCEN ÇETİN

LEFKOŞA- 2023

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

**EVLİ BİREYLERİN BAĞLANMA STİLLERİ,
DUYGULARINI İFADE ETME DÜZEYLERİ VE
EVLİLİK DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMAGÜL SELCEN ÇETİN

LEFKOŞA- 2023

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM-ÖĞRETİM VE ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

EVLİ BİREYLERİN BAĞLANMA STİLLERİ,
DUYGULARINI İFADE ETME DÜZEYLERİ VE
EVLİLİK DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMAGÜL SELCEN ÇETİN

DANIŞMAN

YRD. DOÇ. DR. MANOLYA ÇALIŞIR

LEFKOŞA- 2023

BEYANNAME

Ad ve Soyad: Fatmagül Selcen Çetin

Tezin başlığı: Evli Bireylerin Bağlanma Stilleri, Duygularını İfade Etme
Düzeyleri ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Manolya Çalışır

Yıl: 2023

Yukarıda başlığı verilen ve tarafımca kaleme alınan bu tez çalışması içerisinde verilen tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik davranışlara uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu; bu çalışmaya özgün olmayan ve başka kaynaklardan aldığım bilgileri, akademik kuralların ve etik davranışların gerektirdiği şekilde, metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi beyan ederim.

Bu tez çalışmasının; Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü tarafından saklanmasına ya da elektronik olarak sunulmasına izin veriyorum.

Tarih:

İmza:

TEŞEKKÜR SAYFASI

Tez dönemini beraber geçirdiğimiz için kendimi çok şanslı hissettiğim, bana her zaman yardım ettiği ve sıcak gülümsemesiyle rahatlatan çok sevgili tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Manolya Çalışır'a,

Tez sürecimin en başında yardımını, desteğini, iyiliklerini unutmayacağım Dr. Umut Çıvgın'a,

Dünyadaki her şeyden daha çok sevdiğim, önemsedğim ve saydığım babam Mahmut Çetin'e, annem Gülay Çetin'e ve abim Mustafa Çağrı Çetin'e,

Canım arkadaşlarım Gökçe Deniz Kadan'a, Ecem Acar'a, Nilsu Çetin'e, Gamze Vesile Çolak'a, Eda Yücegöğ'e, Şevval Çetintaş'a,

Ve son olarak kendime teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmada, evli bireylerin bağlanma boyutları, duygularını ifade etmeleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan 388 evli birey katılmıştır. Bu kişilere kartopu örnekleme yoluyla ulaşılmıştır. Veri toplama aşamasında katılımcılara sırasıyla Sosyodemografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II, Duygularını İfade Etme leği ve Evlilik Yaşamı leği uygulanmıştır ve yapılan analizler SPSS 26 ile analiz edilmiştir. Araştırmada demografik değişkenler (cinsiyet, çalışma durumu, yaş, eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyi, evlenme biçimi, evlenilen yaş, evlilik süresi, ocuk sayısı, hayatları boyunca yapılan evlilik sayısı, yaşanılan yer) ile bağlanma alt boyutları, duyguları ifade etme alt boyutları ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı sonuçlar bulunmuştur. Bağlanmanın ve duyguları ifade etmenin evlilik doyumunu yordadığı sonucu elde edilmiştir. Evlilik doyumunun yordanması; kaçınma alt boyutları tarafından negatif ve olumlu duyguları ifade etme alt boyutları tarafından pozitif yöndedir. Fakat; kaygı alt boyutları, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme alt boyutlarının bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Araştırma sonucunda, ileride yapılacak olan alışmalara faydalı olabilecek öneriler verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma, Duygularını İfade Etme, Evlilik Doyumu

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate the relationship between attachment dimensions of married individuals, their emotional expressions and their marital satisfaction. 388 people participated in the survey. During the data collection phase, the Sociodemographic Information Form, the Experiences in Close Relationships Inventory II, the Expression of Emotions Scale, and the Marriage Life Scale were applied to the participants and the data was analyzed with SPSS 26. As a result of the findings obtained, significant results were found in demographic variables (gender, employment status, age, education level, spouse's education level, marriage type, age at marriage, duration of marriage, number of children, number of marriages throughout their lives, place of residence), attachment sub-dimensions, emotion expression sub-dimensions and marital satisfaction levels. According to the findings obtained; It was concluded that attachment and expressing emotions predicted marital satisfaction. Prediction of marital satisfaction; It was negatively by the avoidance sub-dimensions and positively by the expressing positive emotions sub-dimensions. But; It was found that the sub-dimensions of anxiety, intimacy and expressing negative emotions had no effect. As a result of the research, suggestions were made that may be useful for future studies.

Keywords: Attachment Dimensions, Emotional Expression, Marital Satisfaction

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR SAYFASI.....	i
TÜRKÇE ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1.Araştırmanın Amacı, Soruları ve Önemi	1
1.1.1. Araştırmanın Amacı	1
1.1.2. Araştırmanın Soruları	1
1.1.3. Araştırmanın Önemi.....	2
BÖLÜM 2	4
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Bağlanma	4
2.1.1. John Bowlby'nin Bağlanma Kuramı	4
2.1.2. Bağlanma Modelleri	9
2.1.2.1. Ainsworth'ün Modeli	9
2.1.2.2. Hazan ve Shaver'in Modeli	12
2.1.2.3. Bartholomew'in Modeli	14
2.1.3. Yetişkin Bağlanma Biçimleri Hakkında Yürütülen Bazı Yurtdışı Çalışmaları.....	17
2.1.4. Yetişkin Bağlanma Biçimleri Hakkında Yürütülen Bazı Yurtiçi Çalışmaları	19
2.2. Duyguları İfade Etme	22
2.2.1. Duygular	22
2.2.2. Duygu Kuramları.....	23
2.2.2.1. Evrimsel Duygu Kuramı	24
2.2.2.2. James Lange Kuramı.....	24
2.2.2.3. Cannon-Bard Kuramı	25
2.2.2.4. Schachter-Singer Kuramı	25
2.2.2.5. Lazarus'un Bilişsel Değerlendirme Teorisi.....	25
2.2.3. Duyguları İfade Etme	26
2.2.4. Duyguları İfade Etme ve Bağlanma	28
2.3. Evlilik Doyumu	34

2.3.1. Evlilik.....	34
2.3.2. Evlilik Doyumu	34
2.3.3. Evlilik Doyumu ve İlgili Kuramlar	37
2.3.3.1. Psikodinamik Model	37
2.3.3.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	37
2.3.3.3. Sosyal Mübadele Kuramı	38
2.3.3.4. Sevginin Evrimi Kuramı	38
2.3.3.5. Bağlamsal Model	39
2.3.3.6. Yükleme Kuramı.....	39
2.3.4. Bağlanma ve Evlilik Doyumu	40
2.3.5. Duyguları İfade Etme ve Evlilik Doyumu	42
BÖLÜM 3	45
YÖNTEM	45
3.1. Araştırmanın Modeli.....	45
3.2. İşlem	45
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	46
3.4. Araştırmaya Dâhil Etme ve Dışlama Kriterleri.....	46
3.5. Veri Toplama Araçları	46
3.5.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	46
3.5.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE II).....	46
3.5.3. Duyguları İfade Etme Ölçeği	47
3.5.4. Evlilik Yaşamı Ölçeği.....	48
3.6. Kullanılan İstatistiksel Analiz Programı.....	48
BÖLÜM 4	50
BULGULAR.....	50
4.1. Betimleyici İstatistikler	50
4.1.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimleyici İstatistikleri.....	50
4.2. Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Ölçek Puanları İle Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklemeler t-Testi Bulguları	51
4.2.1. Araştırmada Kullanılan Ölçek Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi	51
4.2.2. Araştırmada Kullanılan Verilerinin Katılımcıların Çalışma Durumları Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi	53

4.3. Araştırmanın Değişkenleri ile Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	55
4.3.1. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Yaş Grupları Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	55
4.3.2. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Eğitim Düzeyi Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	57
4.3.3. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Düzeyleri Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	60
4.3.4. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Evlenme Biçimi Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	62
4.3.5. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Evlendikleri Yaş Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	66
4.3.6. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkı Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	69
4.3.7. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Evlilik Süreleri Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	71
4.3.8. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Çocuk Sayısı Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	73
4.3.9. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Hayatları Boyunca Kaç Evlilik Yaptıkları Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	77
4.3.10. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	79
4.3.11. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Çalışma Saatleri Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	82
4.3.12. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Sosyoekonomik Durum Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları	84
4.4. Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri İle Korelasyonlarına İlişkin Bulgular	87
4.5. Araştırma Değişkenlerinin Yordanmasına İlişkin Bulgular	89
4.5.1. Evlilik Doyumu ile Bağlanma Alt Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları	89

4.5.2. Evlilik Doyumu ile Duyguları İfade Etme Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları	90
4.5.3. Evlilik Doyumu ve Diğer Değişkenler Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları.....	91
BÖLÜM 5	94
TARTIŞMA	94
5.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Göre Farklılaşma Bulgularının Tartışılması.....	94
5.1.1. Cinsiyet Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması.....	95
5.1.2. Çalışma Durumu Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	96
5.1.3. Yaş Grupları Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	97
5.1.4. Eğitim Düzeyi Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	98
5.1.5. Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması.....	98
5.1.6. Evlilik Biçimi Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	99
5.1.7. Evlenilen Yaş Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	101
5.1.8. Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkı Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	101
5.1.9. Evlilik Süresi Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	102
5.1.10. Çocuk Sayısı Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	103
5.1.11. Katılımcıların Hayatları Boyunca Kaç Evlilik Yaptıkları Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	104
5.1.12. Katılımcıların Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması	104
5.1.13. Çalışan Katılımcıların Çalışma Saatleri Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması.....	105
5.1.14. Sosyoekonomik Durum Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması.....	106

5.2. Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri İle Korelasyonlarına İlişkin Verilere Göre Tartışılması.....	107
5.3. Araştırma Verileri ile Yapılan Regresyon Analizlerinin Tartışılması.....	109
5.3.1. Evlilik Doyumu ile Bağlanma Alt Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması	109
5.3.2. Evlilik Doyumu ile Duyguları İfade Etme Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması	110
5.3.3. Evlilik Doyumu ve Diğer Değişkenler Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması.....	110
BÖLÜM 6	112
SONUÇ VE ÖNERİLER	112
6.1. Sonuç	112
6.2. Öneriler	115
KAYNAKÇA.....	117
EKLER	147

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Yabancı Ortam Deneyi Aşamaları	10
Tablo 2.2. İlişkisel Olaylarda Bağlanma Biçimlerine Göre Farklılıklar	29
Tablo 4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ortalama, Standart Sapma (SS) ve Çarpıklık–Basıklık Değerleri	51
Tablo 4.2. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları	52
Tablo 4.3. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Katılımcıların Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları	54
Tablo 4.4. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Yaş Grupları Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	57
Tablo 4.5. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Eğitim Düzeyleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	58
Tablo 4.6. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Düzeyleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	61
Tablo 4.7. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Evlilik Biçimi Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	64
Tablo 4.8. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Evlenilen Yaş Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	68
Tablo 4.9. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Eşleri ile Aradaki Yaş Farkı Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	70
Tablo 4.10. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Katılımcıların Evlilik Süreleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	72
Tablo 4.11. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Çocuk Sayıları Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	75

Tablo 4.12. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerden Katılımcıların Hayatları Boyunca Kaç Evlilik Yaptıkları Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	78
Tablo 4.13. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Yaşanılan Yer Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	81
Tablo 4.14. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Çalışma Saatleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	83
Tablo 4.15. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerden Katılımcıların Sosyoekonomik Durum Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları.....	86
Tablo 4.16. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Veriler İle Değişkenler Arasında Yapılan Pearson Korelasyon Analizi.....	88
Tablo 4.17. Evlilik Doyumu ile Bağlanma Alt Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları	89
Tablo 4.18. Evlilik Doyumu ile Duyguları İfade Etme Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları	90
Tablo 4.19. Evlilik Doyumu Değişkeni ve Diğer Değişkenler Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları	92

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Bağlanma Kuramı Evreleri	6
Şekil 2.2. Bağlanma Biçimlerinin Sınıflandırılması	12
Şekil 2.3. Bartholomew'in Sınıflandırması	15

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı, Soruları ve Önemi

Bir sonraki bölümde araştırmanın amacı, araştırmanın soruları ve araştırmanın önemi hakkında detaylı bilgi verilecektir.

1.1.1. Araştırmanın Amacı

Bağlanma biçimleri erken çocukluk döneminde belirginleşerek bireyleri hayatları boyunca etkileyebilmektedir. Bu etki alanları kişilerin ilişkilerini yaşama biçimleri ve davranış örüntülerinde kendini gösterebilmektedir (Bozkurt, 2006; Fraley ve Shaver, 2000; Waters ve Cummings, 2000). Çocukluk dönemi bağlanma biçimlerine bakıldığında güvenli, güvensiz, kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin varlığı dikkat çekmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bireylerin romantik ilişkileri ile bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiye dair bulgular birçok çalışmada görülmektedir (Banse, 2004; Feeney, 2002). Evli bireylerin bağlanma biçimleri ile evlilik doyumları arasında bir ilişki olduğu alanyazın tarafından desteklenmektedir (Balkan-Kaya, 2009; Banse, 2004; Butzer ve Campbell, 2008; Özer ve Cihan-Güngör, 2012; Şahin, Koç ve Batıgün, 2011). Bu çalışmanın amacı, evli bireylerin bağlanma boyutları, duygularını ifade etme düzeyleri ve evlilik doyumlarının arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

1.1.2. Araştırmanın Soruları

1-) Evli bireylerin sosyodemografik bilgileri (cinsiyet, yaş, çalışma durumu, çocuk sayısı vb.) ile bağlanma boyutları, duyguları ifade etme düzeyleri ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mı?

2-) Evli bireylerin bağlanma boyutları (kaygı ve kaçınma) ve duyguları ifade etme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

3-) Evli bireylerin bağlanma boyutları (kaygı ve kaçınma) ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4-) Evli bireylerin duyguları ifade etme düzeyleri ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

5-) Evli bireylerin bağlanma boyutları, duyguları ifade etme düzeyleri ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

6-) Evli bireylerin bağlanma boyutları, evlilik doyum düzeylerini yordamakta mıdır?

7-) Evli bireylerin duyguları ifade etme düzeyleri, evlilik doyum düzeylerini yordamakta mıdır?

8-) Evli bireylerin bağlanma boyutları, duyguları ifade etme düzeyleri ve evlilik doyum düzeyleri değişkenlerini yordamakta mıdır?

1.1.3. Araştırmanın Önemi

İnsanlık soyunun devam etmesi ve sosyal kurallar altında yaşayarak düzeni sağlamak için evlilik kavramını ortaya çıkarmıştır (Kartal, 2020). Evliliğin öznel ve ilişkisel yararlarına bakıldığında, evlilik hayatının hem erkek hem kadının psikolojik ve biyolojik ihtiyaçlarını ve güdülerini karşıladığı gözlemlenmektedir (Özgüven, 2001). Evlilik doyumunun, evlilik ilişkisindeki bireylerin iletişim becerilerinin işlevselliği ve bireylerin aralarında gelişen kendine has, biricik deneyimin kalitesi şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Roberts, 2005; Kirby, 2005; DeMoss, 2004).

Bowlby, erken dönemde yaşanan deneyimlerinin bireylerin gelecek yaşantıları adına büyük önem taşıdığını ifade etmektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin hayatlarının ilerleyen kısımlarında partnerleriyle ilişkileri, duygusal deneyimleri ve çatışmaları çözerken daha az olumsuz duygulara sahip olduklarını bulmuştur (Simpson, Collins, Tran ve Haydon, 2007). Evli kişilerin, erken dönemde bakım verenleriyle kurdukları bağlanma süreçleri kişilerin ileri zamandaki evlilik süreçlerini etkileyebilmektedir (Fidanoğlu, 2006; Uluyol, 2014; Bayar, 2021; Bozkurt, 2014; Turanlı, 2010; Erişti, 2010).

Duygular, otomatik bir şekilde kişinin iyilik hali için yaşanan olaylara hızlıca anlama ve değerlendirme yaparak ifade etmek olarak tanımlanmıştır (Greenberg, 2010). Duygu ifadeleri, bireylerin yaşama biçimleri, fikirleri ve anlık veya uzun süreli

amaçları hakkında çevresinde ilişki kurduğu insanlara bilgi vermektedir (Kuyumcu ve Güven, 2012). Duyguların kişilerin ilişkilerini olumlu ve olumsuz düzeylerde etkilediği gözlemlenmektedir (Koçak, 2003; Camras, Kolmodin ve Chen, 2008). Bağlanma stillerinin kişilerin duygularını ifade etme düzeylerini etkilediği çalışmalar da alanda yer almaktadır. Araştırmalar güvenli bağlanan kişilerin, duygularını ifade etme de daha başarılı, kaygılı ya da kaçınan bağlanan kişilerin daha az başarılı olduğunu öne sürmektedir (Görünmez, 2006; Ata, 2010; Sümer, 2006).

Araştırmacılar, evli bireylerin evlilikten aldıkları doyumun duygularını ifade etmelerinden ne ölçüde etkilendiğini incelemiştir. Duygularını iyi bir şekilde ifade edebilen bireylerin, eşlerini daha olumlu değerlendirdikleri ve evlilik doyumlarının daha yüksek çıktığı sonucuna ulaşılmıştır (Alipour ve ark., 2015; Nourmand, 2013; Barnes ve ark., 2007; Miller, Caughlin ve Huston, 2003).

Alanyazın incelendiğinde; bağlanma boyutları, duyguları ifade etme ve evlilik doyum değişkenleri evli çift örnekleminde bir arada ele alınmadığı dikkat çekmiştir. Buradan hareketle evli bireylerin bağlanma boyutları, duyguları ifade etme düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki bu çalışmada incelenerek ulusal ve uluslararası alanyazına farklı bir bakış sunulabileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ve KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bağlanma

Bu bölümde bağlanma kuram ve modelleri ele alınacaktır. Bölümde sırasıyla; John Bowlby Bağlanma Kuramı, Ainsworth'ün Modeli, Hazan ve Shaver'in Modeli, Bartholomew'in Modeli bulunmaktadır. Ardından, yetişkin bağlanma biçimleri hakkında yapılan bazı yurtdışı ve yurtiçi çalışmalarına yer verilmiştir.

2.1.1. John Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bağlanma Kuramı psikoloji bilimini etkileyen önemli kuramlardan biridir. Bu kuram; Darwin, Piaget ve Klein'in kuramlarından etkilenecek şekilde oluşan bir gelişim kuramıdır (Cassidy, 2008).

Bowlby'nin Bağlanma Teorisi (1969), çocuğun bağlanma kavramına odaklanan evrimsel bir bağlanma teorisidir. Bowlby (1969), birincil bakıcılarımızla doğal hayatta kalma sürecine yardımcı olan bağlanmalar oluşturmak için biyolojik, önceden programlanmış bir ihtiyaç geliştirdiğimizi savunmuştur. Bowlby'ye göre bu bağlanma, gelecekteki ilişkiler için şablon sağlayan bir birincil bağlanmaya odaklanır.

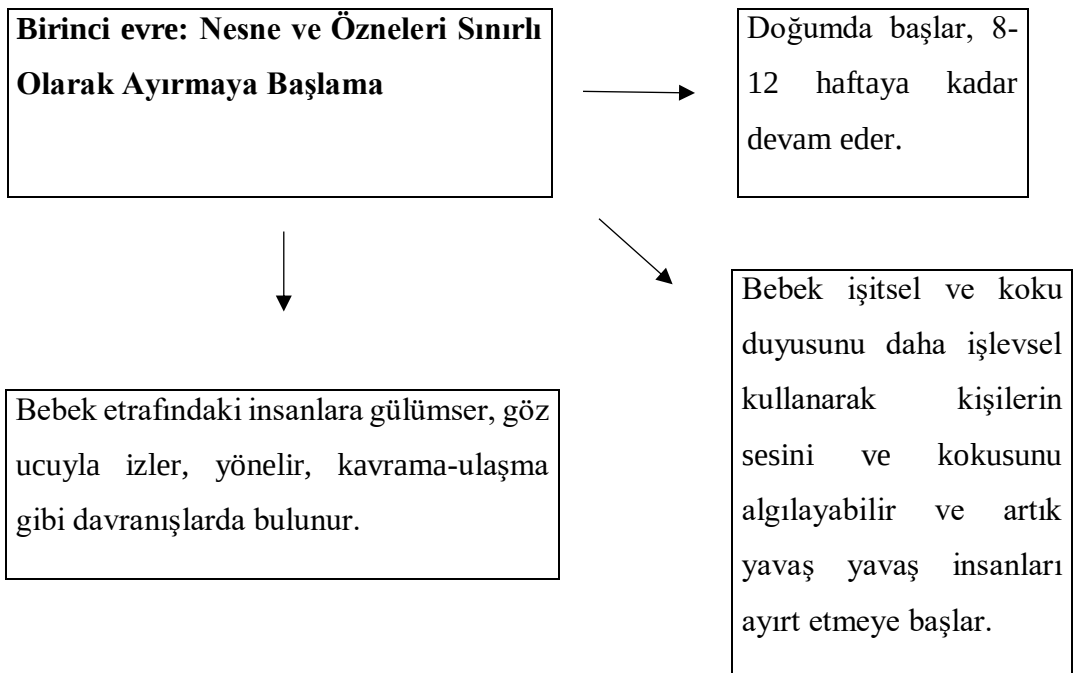
Bağlanma, bebek ve bakım veren arasında oluşan hem fiziksel hem duygusal bir bağlıdır. Anne ile olan fiziksel bağ, kordonun kesilmesiyle farklı bir boyutta devam edebilmektedir. Örneğin; eğer bebek, bağ kurduğu kişi ile uzun ayrılık dönemleri yaşıyorsa bebek huzursuz ve kaygılı davranışlarda bulunabilmektedir. Duygusal bağ; bebeğin bakım vereninden sevgi alması ve güvende hissetmesi gibi durumları kapsamaktadır. Bebeklik döneminde kurulan bu bağ, yetişkinlik döneminde kişilerin bilişsel, duygusal ve sosyal yönlerini etkilemektedir. Bakım verene bağlanması tam gerçekleşmemiş bir bebeğin büyüdüğü zaman bilişsel süreçlerinde, duygularını anlama ve ifade etmede ve insan ilişkilerinde problemler yaşaması daha olasıdır (Keskin ve Çam, 2007).

Bağlanma, bebek ve bakım veren arasında nasıl oluştuğuna bakıldığında; meme arama-bulma, emme, yutma, yakalama, bakım verenin beslenme saatine duyarlılığı,

anneninin hazırlığı ön plana çıkmaktadır. Bakım verenin bebekle konuşması, gülmesi ve göz temasında bulunması bağlanma ilişkisine katkı bulunmaktadır (Soysal ve ark., 2005).

Bağlanmanın nasıl geliştiğine bakıldığında, 8-12 hafta arasındaki bebekler, bakım verenlerinin davranışlarından etkilenecek hareketlenmektedirler. Bu evrede, bebek henüz etrafında bulunan bireyleri ayırt edememektedir. Bebeğin 8-12 başlayan 6 aya kadar devam eden gelişim evresinde, bağlanması bakım veren kişi ile adım adım oluşmaktadır. Diğer bir 6-24 ay arası evrede artık bebek, bakım veren bireyi başka bireylerden ayırt edebilmektedir. Bu evre, bağlanma stiline oluştuğu evredir (Kesebir ve ark., 2011). Bağlanma Kuramı'nı başlatan ve devam ettiren üç madde bulunmaktadır. Bunlara maddelere bakıldığında: a) İnsanlar bağlanmaya hazır içsel bir yapıda doğarlar, b) Bir yakınlık kurulduysa bunun sürebilmesi, fark etmeksizin iki tarafında yakınlık ihtiyacını gerçekleştirebilmesini sağlamaktadır, c) Bebeğin doğumundan itibaren hayatında olumlu veya olumsuz tecrübeleri, dünyayı tanımlamasına yardımcı olmaktadır (Kesebir ve ark., 2011). Bowlby'nin Bağlanma Teorisi'nin dört özelliği, güvenli bir sığınak, güvenli bir üs, yakınlığı sürdürme ve ayrılma anksiyetesidir (Demirdağ, 2017).

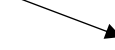
Bowlby bağlanma kuramını dört aşamalı olarak açıklamaktadır:

İkinci evre: Birden Fazla Nesne ve Özneye Yönelme

Bebek kişileri ayırt edebilmektedir.

12.haftadan
başlayarak
6.aya kadar
devam eder.

Üçüncü evre: Sinyallerin yanı sıra Lokomasyon Aracılığıyla Ayrı bir Nesne ve Öznelere Yakınlığın Korunması

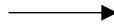

Yaklaşma, takip etme, tırmanma, keşif, anneyi güvenlik üssü olarak çevreyi keşfetme ve dönmek için güvenli sığınak olarak davranışlarını düzenlemesini içerir.

6. aydan
başlayarak 2-3
yaşa kadar
devam eder.

Dördüncü evre: Karşılıklı İlişkinin Biçimlenmesi

Bebek, bakım vereninin davranışlarının farkındadır ve artık tahmin edebilir. Bebek, bakım veren arasında özel bir partner ilişkisi gelişmiştir. Bebek, bakım vereninin duygu ve güdülerini kabul etmektedir.

Şekil 2.1. Bağlanma Kuramı Evreleri

Erken dönemde, bakım veren ve bebek arasındaki bağlanma sürecini etkileyen hem içsel hem de dışsal faktörler bulunmaktadır. Bakım verenin duyarlılığı içsel faktörlere olarak sınıflandırılabilir. Bakım verenin duyarlılığı; bebek ile arasındaki iletişim ve etkileşimin kalitesi, bebeğin bakım verene ulaşılabilir olması, bakım verenin bebeğe verdiği sıcaklık, onu kabul etmesi, baskıcı tavırlardan uzak olması ve hızlı biçimde bebeğin ihtiyaçlarına cevap verebilmesidir. Dışsal faktörlere bakıldığında; aldığı sosyal destek, psikolojik ve sosyoekonomik durumudur (Tamis ve Baumwell, 2011).

Bebek ile bakım veren arasındaki bağlanma süreci bazen anne karnında bazen de doğum sonrasında başlayabilir. Bu durumun farklılaşması bebeğin bağlanmayı gerçekleştirdiği bakım verenin; anne, baba ya da başka bir kişi olması ile ilgilidir. Bağ, anlık olarak gelişen bir durum değildir. Bağlanmanın gelişip zaman içinde sağlamlaşması beklenir. Bebek ile bakım veren ilişkisinde; bebeğin doğumdan sonra kucağa alınmaması veya bebek emzirilmediğinde bağlanma gerçekleşmeyecek diye bir durum söz konusu değildir (Sears ve Sears, 2005).

Bowlby, bağlanmanın doğal eleme sisteminin etkisiyle ortaya çıktığını belirtmiştir. Birincil bakıcıyla doğal hayatta kalma sürecine yardımcı olan bağlanmalar oluşturmak için bebeğin biyolojik olarak belirli programlar geliştirdiğini savunmuştur (Bowlby, 1944). Teori, “uyum sağlama”nın gerekliliği ile gelişmektedir. Örneğin, bir bebek dünyaya geldiği zaman hayatta kalması bakım vereninin ona gerekli ve yeterli bakım ve korumayı verebilmesine bağlıdır (Plotnik, 2020).

Bowlby (1988), bağlanmanın doğası ve ilişkinin kalitesiyle büyük ölçüde “güvenli temel” in gücünün belirlendiğini belirtmektedir. Bakım verenin, çocuğun ihtiyaçlarına uygunluğu ve duyarlılığı bu aşamada oldukça belirleyicidir. Bowlby, içselleştirilmiş temsillerin gelişiminin bebeklerde “içsel çalışan modeller” olarak adlandırılan başkalarının ve benliğin davranışsal beceriler ve duyuşsal tepkilerin repertuarını oluşturur. Bebek büyürken bu temsilleri yansıtacak, güçlendirecek ve etkileşimler sonucunda değiştirecektir.

İçsel çalışan modellerin üç temel özelliği vardır:

- 1- Benlik Modeli; kişinin kendisini sevmeye ve değer görmeye layık görüp görmemesi düşüncelerini ifade eden ögedir.
- 2- Başkaları Modeli; ihtiyacı olduğunda ihtiyacı talep ettiği çoğu zaman partneri tarafından yardım alabileceğine dair düşüncelerini gösteren ögedir.
- 3- Kişilerin ilişkileri ile ilgili dikkat ettiği noktalar ve bu noktalar hakkındaki ilişki inançlarını belirten kısımdır (Collins ve Read, 1990).

Bağlanma, bir bağlanma şekli tarafından sağlanan yakınlık ve koruma yoluyla fiziksel güvenliğin iletişimi olarak tanımlanmıştır (Blakely ve Dziadosz, 2015). Bebekler için biyolojik ebeveynleri veya bakıcıları; ergenler ve yetişkinler için akranları ve romantik partnerleri olabilmektedir (Blakely ve Dziadosz, 2015).

Bowlby (1969), erken dönemlerde sosyal çevrenin gelişimsel süreçlere şekil verdiği sonucuna ulaşmıştır. Dünyaya gelen bebekler, organizma ile etkileşim içinde olmaktadır. Bebeğin, gözlemlenmesi, ölçmesi, değerlendirmesi ile gerçekleşen bu etkileşim bağ kurmasını sağlar ve kişinin tüm hayatını etkileyen bağlanma boyutlarını ortaya çıkarabilmektedir.

2.2.2. Bağlanma Modelleri

Bu bölümde sırasıyla Ainsworth'ün Modeli, Hazan ve Shaver' in Modeli ve Bartholomew'in Modeli açıklanmaktadır.

2.2.2.1. Ainsworth'ün Modeli

Ainsworth, teoriye önemli katkısı olan bir gelişim psikoloğudur. Uganda'da bebekler ile ilgili yapılan araştırmaları başlatan araştırmacı Ainsworth gelişim psikolojisi için öncü bilim insanlarından. Yapılan deneyler arasında en öne çıkanlardan biri ise "Yabancı Ortam Deneyi" olarak adlandırılan 83 anne ve bebeklerinin doğumdan sonra ilk on iki aydan itibaren gözlemlendiği bir deneydir (Bowlby, 1977). Bu çalışmalar esnasında, bebeklerin hiçbir konuda aktif olmadıklarının gerçek olmadığı ve bakım veren ile bebeğin arasında bir bağ olduğu araştırmalarla da desteklenmiştir.

Ainsworth (1978), “Yabancı Ortam Deneyi” bebek ve bakım veren arasındaki bağlanmanın gücü, hem bebek hem bakım verenin kişisel farklılıklarından etkilenebileceği düşünülmüştür. Bebeklerin öncelikli olarak yaşam alanında yemek yemesi, ağlaması, göz teması kurması, sarılması gibi davranışları incelenmiş; daha sonra bebekler “Yabancı Durum” laboratuvarında gözlemlenmiştir. Gözlemlenen durum farklı koşullar eşlik ettiğinde bebeğin verdiği tepkilerin ne yönde değişeceğidir (Karen, 1990). Bu teste bulunan bebeklerin üç farklı durumda: bebeğin bilmediği bir odada tek başına kalması, odaya bakım vereni ile beraber girmesi ve odaya tanımadığı bir kişiyle beraber girmesi durumlarında oluşan tepkileri not edilmiştir. Deney sırasında, bebekler sekiz farklı durum ile karşılaştırılmış, ayrılık-birleşme örüntüsündeki tepkileri not edilerek çıkarımsamalar yapılmıştır.

Tablo 2.1. Yabancı Ortam Deneyi Aşamaları

Mevcut insan	Süre	Kısaca yaşanan durum
1. Anne, bebek ve gözlemci	30 saniye	Gözlemci, anne ve bebeği odaya almaktadır, ardından kendisi odadan ayrılmaktadır.
2. Anne ve bebek	3 dakika	Bebek odayı incelemektedir.
3. Yabancı, anne ve bebek	3 dakika	Yabancı kişi odaya girer: ilk 1 dakika sessiz, 2. dakikanın içinde yabancı anne ile iletişim kurmaya başlamaktadır. 3. dakikaya gelindiği sırada anne odadan ayrılarak yabancı bebeğe yaklaşmaktadır.
4. Yabancı ve bebek	3 veya daha kısa	İlk ayrılma durumu yaşanılmaktadır, yabancı kişi bebeğe uyumlu davranışlar sergilemektedir.
5. Anne ve bebek	3 veya daha fazla	Anne odaya gelerek ilk tekrar birleşme yaşanmaktadır. Anne bebeği sakinleştirerek onu oyun oynaması için yönlendirme yapmaktadır. Bunu gerçekleştirmesinin ardından odadan ayrılmaktadır.
6. Bebek	3 veya daha kısa	İkinci ayrılma durumu yaşanmaktadır.
7. Yabancı ve bebek	3 veya daha kısa	İkinci ayrılmanın devamıdır, yabancı kişi odaya girmektedir. Bebeğin davranışlarına uygun davranış sergilemektedir.

8. Anne ve bebek	3 dakika	İkinci birleşme, anne odaya girerek bebeği kucağına almaktadır ve yabancı odadan ayrılmaktadır.
------------------	----------	---

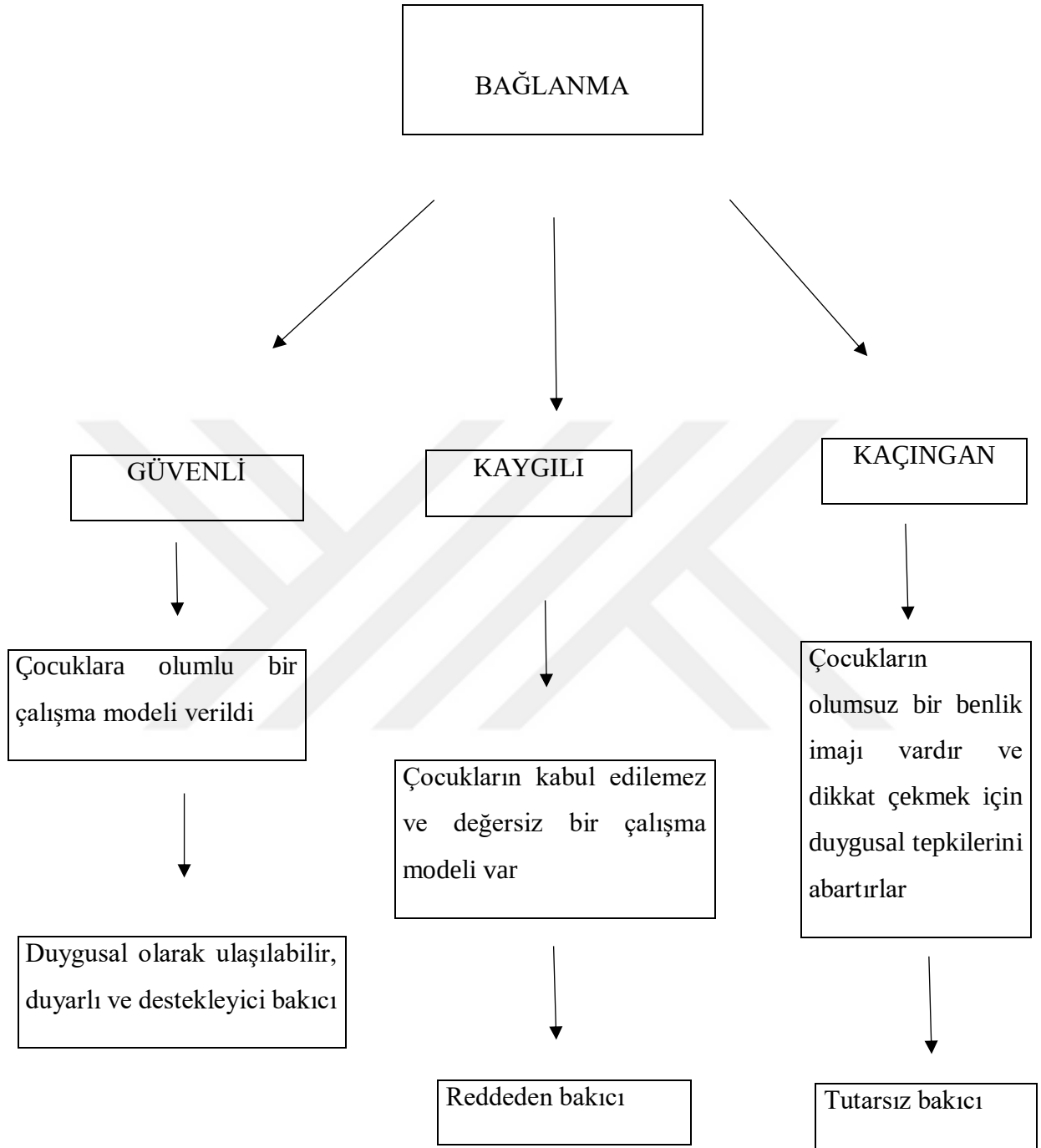
(Sümer, 2006)

Bebegin bu olaylar sırasında yaptıklarının analizleri ışığında, araştırma üç adet birbirinden farklı bağlanma biçimini ifade etmektedir: güvenli bağlanma, güvensiz kaygılı bağlanma ve güvensiz kaçınan bağlanma (Searle ve Meara, 1999). Ainsworth, bebeklerin bakım vereninin odaya gidip ardından tekrar gelmesine oluşturduğu tepkileri B, A, C şeklinde kodlamış ve üç örüntü tanımlamıştır (Pines, 2010):

1. Örüntü B: Çoğunluğun sahip olduğu bağlanma örüntüsü olan güvenli bağlanma örüntüsüdür. Güvenli bağlanan bebeklerde gözlemlenen davranışlar; odada bulunan oyuncaklar ile ilgilenme ve oynaması, bakım vereninin odadan gitmesine üzülmesi fakat bakım vereni odaya geri geldiğinde bir süre sonra duygu regülasyonunu tamamlayarak oluşturduğu oyununa geri dönmesi biçimindedir.

2. Örüntü A: Kaygılı-kaçınan bağlanan bebekler, tüm bebeklerin %20' sini oluşturmaktadır. Bu örüntüde yer alan bebekler, bakım vereninin ikinci defa odadan ayrılmasının ardından bakım vereni ile tekrar yakınlık kurmaktan kaçınırlar ve odada bulunan daha önceden karşılaşmadığı yardımcı araştırmacı gibi bir yabancıya daha yakın davranışlar göstermektedir.

3. Örüntü C: Kaygılı-kararsız bağlanan bebekler, tüm bebeklerin %10' nu oluşturmaktadır. Bu bağlanma biçimine sahip bebekler, bakım veren odaya tekrar dönüş yaptığında temasa geçip geçmemek arasında kararsızlık yaşamaktadırlar. Hatta bazı bebekler öfkeli hareketler sergilemekte, bazı bebekler ise tam tersi pasif davranarak hiçbir tepki göstermemektedir.

Şekil 2.2. Bağlanma Biçimlerinin Sınıflandırılması

2.2.2.2. Hazan ve Shaver' in Modeli

Bağlanma Kuramı ilk çıktığı zamanlarda, yalnızca bebekler incelenmiştir. 1987 yılında Hazan ve Shaver; Bağlanma Kuramı'nın yetişkin romantik ilişkilerinde nasıl

bir etkisi olabileceğini düşünerek bu konuyu detaylı olarak araştırmak istemişlerdir. Bebek ve bakım veren arasında bağlanma ilişkisi gibi, romantik ilişkilerde de çiftler arasında bağlanma süreci olup olmadığı merak etmişlerdir. Bir gazeteye ilan verilerek insanlardan bir "aşk sınavına" katılmaları istenmiştir. İki grup oluşturulmuştur. İlk grup: 14 ile 82 yaşları arasında 205 erkek ve 412 kadından; ikinci grup: 108 öğrenci, 38 erkek ve 70 kadından oluşuyordu. Katılımcıların iki anket doldurması istenmiştir. İlk, kişilerin romantik ilişki tarzlarını en iyi tanımladığını düşündükleri üç tanımdan oluşan seçimler ile beraber araştırmacılar, yanıtları Ainsworth'ün bağlanma stillerine göre sınıflandırmışlardır.

Güvensiz-kaçınan bağlanma türündeki kişilerin örnek tanımları; Başkalarına yakın olmaktan biraz rahatsızım, onlara tamamen güvenmeyi, onlara güvenmeme izin vermeyi zor buluyorum. Biri çok yakınlaştığında gerginim ve çoğu zaman başkaları benim kendimi rahat hissettiğimden daha samimi olmamı ister.

Güvenli bağlanma türündeki kişilerin örnek tanımları; Başkalarıyla yaklaşmayı nispeten kolay buluyorum ve onlara bağlı olarak ve onların bana bağlı olması konusunda rahatım. Terk edilmek ya da birinin bana çok yaklaşması konusunda endişelenmiyorum.

Güvensiz kaygılı bağlanma türündeki kişilerin örnek tanımları; Başkalarının benim istediğim kadar yaklaşmak konusunda isteksiz olduklarını görüyorum. Partnerimin beni gerçekten sevmediğinden veya benimle kalmak istemeyeceğinden sık sık endişelenirim. Partnerime çok yakın olmak istiyorum ve bu bazen insanları korkutup kaçırıyor.

Ayrıca, katılımcılar ebeveynleri ile ilişkileri hakkında bir anket doldurmuştur. Bu ankete göre üç tip bulunmaktadır;

Güvenli tipler: Araştırma, katılımcıların %56'sını güvenli tip olarak sınıflandırmıştır. Dengeli ve daha uzun süreli romantik ilişkilere sahip olma olasılıkları daha yüksek olabilmektedir. Romantik ilişkilerini olumlu, mutlu, arkadaş canlısı ve güvenilir olarak tanımlanabilmektedir.

Güvensiz-kaygılı tipler: Güvensiz-dirençli tiplerin %19' u, aşkı zorlayıcı bir bağlılık olarak deneyimlediklerini bildirebilmektedir. Partnerlerinin sevgisinden sürekli endişe duyabilmektedirler çünkü onları terk edecekleri korkusunu yaşayabilmektedirler.

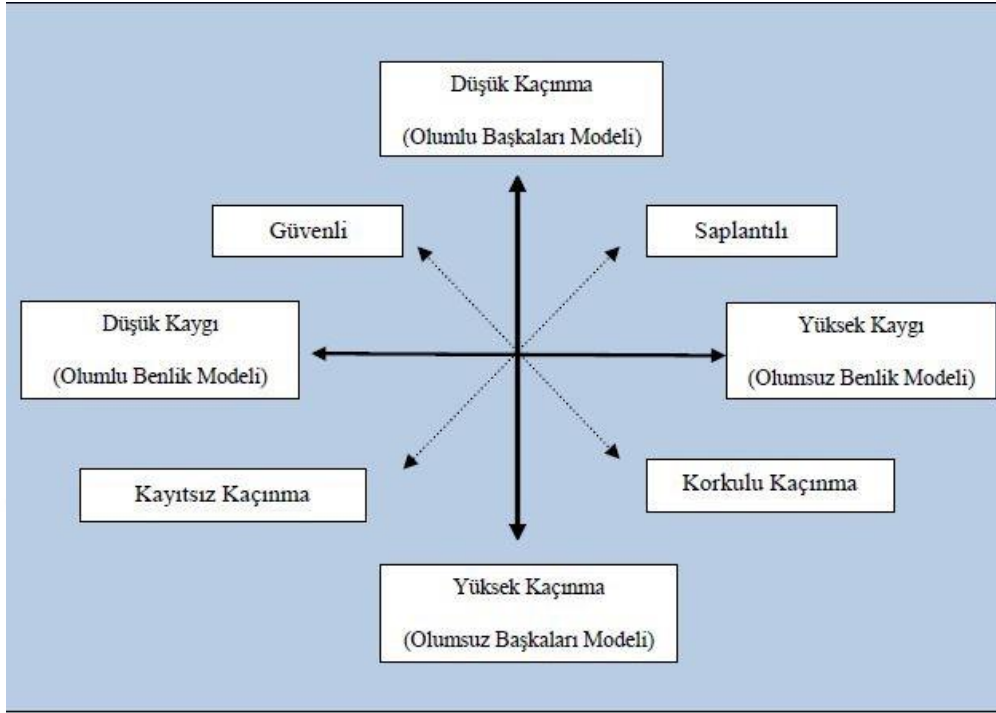
Güvensiz-kaçınan tipler: Çekingen-güvensiz insanların %25'i yakınlıktan korkmaktadırlar ve mutlu olmak için sevmeleri gerektiğine inanmamaktadırlar.

Hazan ve Shaver (1987), üç bağlanma stiline yaygınlığının (genel nüfusa oranı) yetişkinlikte çocukluktakiyle aynı olduğunu bulmuşlardır. Buna ek olarak, sonuçlar içsel çalışan modelin yaşam boyu bir etkiye sahip olduğu, yani çocukluktaki bağlanma tarzımızın yetişkinlikteki romantik ilişki tarzımızı yordadığı fikrini desteklemiştir. Ancak, tüm insanların çocukluklarındaki bağlanma tarzlarına sadık kalmadıklarını ve yaşamları boyunca değişebileceğini kabul etmektedirler.

2.2.2.3. Bartholomew'in Modeli

Bartholomew ve Horowitz (1991) Dörtlü Bağlanma Modeli'nde kişilerin kendine ve diğer kişilere ilişkin içsel temsilleri ön plana çıkmaktadır, yetişkinlerde yakınlık korkusu ve terk edilme korkusunun az veya çok olma durumlarına göre bağlanma stilleri değişim göstermektedir. Bartholomew ve Horowitz, yetişkinlerde bağlanma stilini daha farklı açılardan bakarak bir araştırma yapmıştır. Genç yetişkinlik dönemi modeli yaşları aralığında bulunan 18-22 yaşlarında 40 erkek ve 37 kadın psikoloji bölümü öğrencisi üzerinde çalışmışlardır ve bunun sonucunda modelin yetişkin bağlanma modellerini ölçmede kullanılabilecek bir model olduğu sonucuna varmışlardır. Dörtlü Bağlanma Modeli; güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır.

Kişilerin kendilerine yönelik oluşturduğu öz değerlerinin pozitif içselleştirme biçimleri ve bununla beraber hayatında var olan kişilerden beklediği olumlu davranış şeklinde görülmektedir. Kişinin kendisine ilişkin olumsuz düşüncelerden uzak olması, insan ilişkilerinde yaşanan kaygı ve bağımlılık düzeylerinin oluşması ile ilgili olduğu modelde açıklanmaktadır. Kişilerin kendilik modellerine ilişkin olumlu görüşlerinin varlığı, yakın ilişkilerinde karşılaştıkları kaygı ve bağımlılık düzeylerini etkilemektedir (Griffin ve Bartholomew, 1994).

Şekil 2.3. Bartholomew'in Sınıflandırması

Şekil 1.3. incelendiğinde, bireylerin bağlanma ilişkilerinde; kaygı boyutu-benlik modeli, kaçınma boyutu-başkaları modeli yüksek bir etkileşim halinde olması öne çıkmaktadır. Bu durum ile beraber, güvenli bağlanma stili düşük düzeydeki kaygı ve kaçınma ile (olumlu benlik modeli – olumlu başkaları modeli); bunun zıttı olan korkulu bağlanan bireyler ise yüksek kaygı ve kaçınma boyutlarına sahiptir (olumsuz benlik ve başkaları modeli). Saplantılı bağlanan bireylerde yüksek kaygı (olumsuz benlik) ve düşük kaçınma (olumlu başkaları) vardır. Kayıtsız bağlanan bireylerde ise düşük kaygı (olumlu benlik) ve yüksek kaçınma (olumsuz başkaları) bulunmaktadır (Griffin ve Bartholomew, 1994).

Güvenli Bağlanma Biçimi: Bu örüntüde benliğe ve başkalarına ilişkin olumlu modelleme ve içsel temsiller vardır. Güvenli bağlanan kişiler, kendilerine daha saygılı ve sevgi ilişkisinde alma-verme döngüsünü dengeli tutmaktadır (Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Aynı zamanda, güvenli bağlanan kişiler, kendilerini daha değerli buldukları, diğer insanlara da duygusal olarak daha iyi biçimde kendilerini ifade ettikleri belirtilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Saplantılı Bağlanma Biçimi: Bu bağlanma biçimi, olumsuz benlik ve olumlu başkaları modelinin birleşimidir. Saplantılı bağlanan kişilerin ebeveynleri genel olarak tutarsız ve duyarsız davranışlarda bulunmaları ile çocukluk dönemlerinde kişileri etkilemeleri ile öne çıkmaktadır. Bu bağlanma biçimindeki kişilerin kaçınma davranışlarının yüksek düzeyde olması ve kendilerine yönelik yoğun değersizlik düşünceleri içinde olmaları onları; insanlarla yakın ilişkiler kurmak isteyen fakat bu isteklerinin altında fazla yakınlık arzusu olması ile insanların onlar tarafından endişe duymasına hatta kaçınmalarına sebebiyet verebilmektedir (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Korkulu Bağlanma Biçimi: Bu bağlanma biçiminde olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli bulunmaktadır. Korkulu bağlanan kişiler, kendisinin sevmeye değer olmadığı ve insanların onların hayatında güvenilmemesi gereken ve reddeden tutumda olduklarına yönelik inançlara sahiptirler. Bununla beraber, anksiyeteleri fazla, kaçınma davranışları sık, özgüven problemleri olan içe kapanık kişilerdir. Bu kategorideki bireyler, bakım verenleri tarafından reddedici bir tutum ile eleştirildiklerini belirtmektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız Bağlanma Biçimi: Kayıtsız bağlanma biçimi; olumlu benlik ve olumsuz başkaları modelinin birleşimidir, daha fazla kendilerini ortaya koymak isterler. Bu bağlanma stilinde kişiler bağlanma gereksinimlerini kabul etmezler, bağlanma olasılığı olan insan ilişkilerinde reddedilme ve buna bağlı olarak gelişebilecek duygusal çöküntüyü engellemek isterler ve böylece olumlu benlik algılarını korumak isterler. Bu sebeple, kendileri ve yakın çevresi bile olsa tüm insanlıkla aralarına sınır çizebilmektedirler. Duygusal yakınlıklardan ve yakın ilişkilerden kaçınma, “bağımsız olma” ögesine büyük anlamlar atfetme ve insan ilişkilerinin önemi olmadığı düşüncesi kayıtsız bağlanma stilindeki bireylerin bazı deneyimlediği durumlardandır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bu bölümde bağlanma kuram ve modelleri ele alınmış olup, sıradaki bölüm yetişkin bağlanma biçimleri hakkında yapılan yurtdışı ve yurtiçi çalışmalarının incelenmesidir.

2.2.3. Yetişkin Bağlanma Biçimleri Hakkında Yürütülen Bazı Yurtdışı Çalışmaları

Bu bölümde; yetişkin bağlanma biçimleri hakkında yürütülen bazı yurtdışı çalışmalarına değinilecektir.

Yetişkin romantik bağlanma biçimlerinin altında yatan iki boyut vardır (Brennan, Clark ve Shaver, 1998; Fraley, Waller ve Brennan, 2000; Griffin ve Bartholomew, 1994). Birincisi, kaçınma boyutu, bireylerin ilişkilerde yakınlık ve duygusal paylaşım konusunda ne derece rahat olduklarını yansıtır. Yüksek derecede kaçınan insanlar; romantik partnerleri hakkında olumsuz düşüncelere; kendileri hakkında ise olumlu, ancak kırılgan düşüncelere sahip olabilmektedirler (Bartholomew, 1990; Noller, 2005). Kaçınan insanlar ilişkilerinde bağımsızlık, kontrol ve özerklik yaratmaya ve sürdürmeye çalışırlar (Mikulincer, 1998). Çünkü; romantik partnerlerle duygusal yakınlık aramanın mümkün olmadığını veya istenmediğine inanırlar. Bu inançlar, kaçınan insanları, bağımsızlığı/özerkliği teşvik etmek için olumsuz düşünceleri ve duyguları savunmacı bir şekilde bastırdıkları, uzaklaştırıcı başa çıkma stratejilerini kullanmaya motive etmektedir. Kaçınma boyutunda düşük puan alan kişiler (daha güvenli bağlananlar) yakınlık konusunda rahattır ve hem başkalarına ait olmayı hem de başkalarının onlara ait olmasına yönelik isteklidirler (Mikulincer ve Shaver, 2003).

Kaçınmacı kişilerin kişilerarası hedeflerinden biri, güvenli bir duygusal mesafeyi korumak ve karşılıklı bağımlılığı en aza indirmektir. Bu nedenle, romantik bir eş veya bir aile üyesiyle sıcak bir ilişki yaşamaları olasılıkları daha düşüktür. Ayrıca, bu kişiler kendilerini açma konusunda isteksizdir çünkü kendilerini açmaları duygusal yakınlığı getirebilir ve bu durum kişiyi onaylanmama veya istenmeyen sosyal etkiyle karşılaşmalarına yol açabilir. Karşılıklı bağlılığı en aza indirme eğilimleri, sözlü ve sözsüz mesajlara dikkatle katılmalarını olumsuz bir biçimde etkilemektedir. Özellikle bir etkileşim sırasında; partneri yakınlık, destek ya da güvence isteğini işaret ettiğinde, bu tür mesajları çözme sırasında sıkıntı yaşayabilmektedirler (Schachner, Shaver ve Mikulincer, 2005).

Feeney (1999), kaçınan bağlanan kişilerin duygularını bastırdıklarını ve romantik partnerlerinden duygularını saklama eğiliminde olduklarını savunmaktadır. Bombar

ve Littig (1996), kaçınmacı kişilerin, romantik partnerleriyle yaptıkları konuşmalarda şefkatli "tatlı konuşma"nın daha az kullandığını bulmuşlardır. Noller, Feeney, Bonnell ve Callan (1994), yeni evli çiftlerle ilgili bir haftalık çalışmasında, erkeklerin kaçınma konusunda nispeten yüksek puan aldığı çiftlerin, daha düşük düzeyde konuşma oranları olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmada kaygı boyutu yüksek olan kişilerin eşleri ise günlük konuşmalar sırasında yüksek düzeyde çatışmaların olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların partneriyle konuşmalarını derecelendirdiği başka bir çalışmada da benzer bulgular ortaya çıkmıştır. Daha fazla kaçınan bireyler, günlük konuşmalarında daha az kendilerini açtıklarını bildirmişler ve kendilerini açtıkları kısıtlı sürelerde de daha az tatmin yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Daha kaygılı bireyler ise daha fazla olumsuz açıklamalarda bulunmuşlardır (Bradford, Feeney ve Campbell, 2002).

İkinci boyut olan kaygı, bireylerin romantik partnerleri tarafından yeterince takdir edilmeme veya terk edilme konusunda ne derece endişe duyduklarını değerlendirir. Kaygılı bireyler, ilişkilerine yoğun bir şekilde yatırım yaparlar ve kendilerini daha güvende hissetmek için partnerlerine duygusal olarak yakınlaşmaya can atarlar. Çoğunlukla, romantik partnerleri hakkında olumsuz görüşlerin yanında çekimser bir umutları bulunmaktadır (Collins, 1996; Hazan ve Shaver, 1990). Bu çelişkili algılar, endişeli bireylerin kendi değerlerini sorgulamasına, partnerlerini kaybetme konusunda endişelenmelerine ve partnerlerinin kendilerinden uzaklaşıyor olabileceğine dair işaretlere karşı tetikte olmalarına yol açar (Cassidy ve Berlin, 1994). Bu nedenle, kendilerini eksik hissettikleriyle güvenlik duygusunu artırmak için motive olmaktadır ve bu durum bazen partnerlerini boğacak veya uzaklaştıracak şekillerde davranmalarına yol açabilmektedir (Mikulincer, 1998; Mikulincer, Shaver, Gillath ve Nitzberg, 2005).

Kaygılı kişiler partnerlerine güven konusunda büyük problem yaşarlar ve bu güven problemleri sırasında bilinmezlikte olduklarını düşünmeleri sıkıntılarını artırır ve kendilerini daha da az güvende hissetmelerine neden olur. Endişeli insanların endişelerini sürdüren veya artıran sebeplere bakıldığında; genellikle bağlanma sistemlerini kronik olarak aktif tutan, sıkıntılı olduklarında duygu odaklı/aktifleştirici başa çıkma stratejilerini kullanma eğilimleridir. Bu durum, endişeli bireylerin tipik

olarak neden daha az tatmin edici, daha kötü ilerleyen ilişkilere sahip olduğunu kısmen açıklamaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2003). Düşük kaygı puanına sahip kişiler (daha güvenli bağlananlar) bu kronik endişelere sahip değildirler. Bazı örneklerde kadınlar kaygı boyutunda daha yüksek, erkekler de kaçınma boyutunda daha yüksek puan alabilmektedir (Feeney, 2002; Overall, Simpson ve Struthers, 2013).

Bağlanma hakkında yapılan birçok çalışma, romantik çiftlerin iletişimlerinde kaygının ve kaçınmanın ne ölçüde duygusal yaşamı etkilediği hakkında bilgi sağlamaktadır. Yeni evli çiftler üzerinde yapılan bir çalışmada, Noller ve arkadaşları (1994), kaygılı bireylerin, eşlerinin duygusal durumlarını (örneğin; üzüntü, öfke) algılamada daha az başarılı olduğunu bulmuştur. Guerrero' ya göre (1996) kaygılı bağlanan kişiler, önemli kişisel problemleriyle ilgili konuşmaları sırasında daha fazla fiziksel sıkıntı belirtileri göstermektedirler. Tucker ve Anders (1998), kaygılı bağlanan kişilerin, olumlu konulardaki konuşmalar sırasında daha az keyifli olduklarını bulmuştur. Sonuç olarak, kaygılı bağlanan kişilerin romantik ilişkilerinde olumlu ve olumsuz duygu ifadelerini daha az ya da daha çok ifade etmeleri ilişkilerine olumsuz bir biçimde etkileyebilmektedir.

Bağlanma kaygısı boyutlarında yüksek puan alan kişiler; kendi duygularına, kırılganlıklarına ve tatmin edilmemiş ihtiyaçlarına odaklanma eğilimindedirler. Bu durumla beraber bu kişiler ilişkilerinde partnerlerinin ilgisi ve desteği konusunda tetikte bulunma durumundadırlar. Sonuç olarak, ihtiyaçlarını ve dileklerini kolayca açıklayabilirler, ancak karşılıklı tatmin ve mutluluğu sürdürme konusunda beceriksiz olabilirler. Ayrıca, belirsiz ya da olumsuz benlik algıları nedeniyle, kaygılı bireyler, başkalarının kendileri için ifade ettiği olumlu duyguları reddedebilir ya da şüphe duyabilirler (Noller, 2005).

2.2.4. Yetişkin Bağlanma Biçimleri Hakkında Yürütülen Bazı Yurtiçi Çalışmaları

Bu bölümde; son yıllarda yapılan yetişkin bağlanma biçimleri hakkında yürütülen bazı yurtiçi çalışmalarına yer verilmiştir.

Soylu (2022) çalışmasında, yetişkin bağlanma stillerinin hemşirelerde özgecilik düzeyi ile ilişkisini incelemiştir. Çalışma, çoğu hemşirenin güvenli ve kayıtsız

bağlandığını bulmuştur. Güvenli bağlanma biçimine sahip hemşirelerin; saplantılı, kayıtsız ve kaygılı biçimde bağlanan hemşirelere oranla sosyal alanda özgecilik düzeylerinin daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Yarli (2022) çalışmasında, ebeveynler arası yetişkin bağlanma stilleri ve evlilik uyumunun çocuğun benlik saygısı üzerindeki rolüne bakmıştır. Çocukların benlik saygıları üzerinde ebeveynlerin bağlanma biçimlerinin bir etkisi olmadığını saptamıştır.

Samuk (2022) çalışmasında, yetişkin bağlanma stilleri ile sahte benliğin evlilik yaşamı üzerindeki rolünü incelemiştir. Bulgulara bakıldığında, yetişkin bağlanma biçimlerinin evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde etkilediği görülmektedir. Güvenli bağlanma, evlilik doyumunu pozitif yönde anlamlı bir biçimde; kaygılı ve saplantılı bağlanma, evlilik doyumunu negatif yönde anlamlı bir biçimde yordamaktadır.

Kabar (2021) araştırmasında, sigara içen bireylerde nikotin bağımlılık düzeyi, yetişkin bağlanma stilleri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin incelemiştir. Çalışmasında, bağlanma biçimlerinin cinsiyete göre anlamlı bir değişime uğradığını saptamıştır; kadınların kayıtsız bağlanma düzeylerinin erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Başçelik (2021), nesne ilişkilerinin erken dönem uyum bozucu şemalar ve yetişkin bağlanma tarzlarına etkisini araştırmıştır. Çalışmasında, nesne ilişkileri ile yetişkin bağlanması; nesne ilişkileri ile erken dönem uyum bozucu şemalar ve erken dönem uyum bozucu şemalar ile yetişkin bağlanması birbiri ile ilişkili oldukları saptanmıştır. Sosyal izolasyon/güvensizlik, kusurluluk, duyguları bastırma, iç içe geçme/bağımlılık, terk edilme, dayanıksızlık, başarısızlık ve karamsarlık şemaları; güvensiz bağlanmayı etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal yetersizlik ve algı belirsizlik, güvenli bağlanma biçimini; yabancılaşma, egosantrizm, gerçeğin bozulması korkulu bağlanma biçimini güçlü bir şekilde etkilemektedir. Son olarak çalışmada; terk edilme, duyguları bastırma ve dayanıksızlık şemalarının güvensiz bağlanma biçimini; sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, dayanıksızlık ve cezalandırma şemalarının korkulu bağlanma biçimini; sosyal izolasyon/güvensizlik, onay arama ve başarısızlık şemalarının saplantılı bağlanma biçimini; sosyal izolasyon/güvensizlik ve

ayrıcalıklılık/yetersiz öz denetim şemalarının ise kayıtsız bağlanma biçimini etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Tunçel'in (2021) çalışması; yetişkin bağlanma örüntüleri, obsesif inançlar ve ruminatif düşünme biçiminin romantik ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtiler üzerindeki etkisidir. Bu çalışmada bulunan bulgulara bakıldığında; romantik ilişki süresinin, kaygılı ve kaçınan bağlanmanın, obsesif inançlardan abartılı tehdit öngörüsü ve mükemmeliyetçilik/kesinliğin ve ruminatif düşünme biçiminin romantik ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtileri anlamlı olarak yordadıkları görülmektedir. Kaygı ve kaçınan bağlanma ile romantik ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtilerin arasındaki ilişkide obsesif inançların ve ruminatif düşüncelerin kısmi aracı olduğu bulguları saptanmıştır.

Bu bölüm yetişkin bağlanması biçimleri hakkındaki araştırmalar ele alınmış olup sıradaki bölüm araştırmanın ikinci değişkeni olan duygular bölümü olacaktır.

2.2. Duyguları İfade Etme

Bu bölümde anlatılacak konu başlıkları, Duygular; Duygular ve Cinsiyet; Duygular ve Kültür; Duygu Kuramları; Duyguları İfade Etme ve ardından Duyguları İfade Etme ve Bağlanma Biçimleri' dir.

2.2.1. Duygular

Duygular, yüzyıllardır felsefenin de bilimin de tanımlamaya çalıştığı fakat subjektif ve karmaşık yapısı sebebiyle ortak olarak kullanılan bir tanımın oluşturulamadığı bir kavramdır. Tanımlaması zor olan “duygular” farklı kuramların farklı tanımlamalar yapmasıyla literatürde oldukça ilgi görmektedir (Izard, 1977; Werner ve Gross, 2010).

TDK'nin duyguları tanımlaması: duyularla algılama, idrak, sezgi; belirli obje, durum veya kişilerin bireyin iç dünyasında yaptığı yankı ve izlenim şeklindedir. Duygu sözcüğü Latince “Emotion”dır, manası akış halindeki güçten gelmektedir (Ünlü, 2018).

Sosyal bir varlık olan insan, duygularını yaşama ve ifade etme kısmında; sözel ve sözel olmayan ipuçları eşliğinde yaşamını sürdürür. Duygular; kelimeler, yüzler, sesler ve bedenler aracılığıyla ifade edilir. Bu çeşit duyguları ifade etme tepkileri ve davranışları toplumsal hayata uyum içinde veya çatışmada nasıl çalıştığına dair birçok bakış açısı bulunmasına rağmen kesinlik bulunmamaktadır (Fussell, 2002).

Cole, Martin ve Dennis (2004) duyguları, insanların sosyal hayatlarında deneyimledikleri olaylar karşısındaki değerlendirmeleri olarak tanımlar. Ek olarak, birey ve çevresi arasında gelişen iletişim sonucunda bu olaylara yönelik herhangi bir davranış geliştirmesini içeren dinamik süreçler olduğunu savunmaktadır.

Duygular, bireylerin yaşamlarındaki farklılıklara uyum sağlamasını mümkün kılan, kendilerinin maruz kalabileceği olası tehlikeli durumlara karşı önlemler alabilmesini sağlayan ve bireylerin karar verebilmesini etkileyen bir role sahiptir. Bu bağlamda, duyguların bireylerin hayatlarında büyük bir öneme sahip olduğu söylenebilmektedir (Saarni, 2007).

Bazı araştırmacılar duygu kavramının tanımlanmasının zor olduğunu kabul ederek, bu kavramı parçalara ayırarak incelemenin daha iyi olacağını düşünmüştür. Örneğin, Plutchik (1980) duyguları ikiye ayırmıştır. İlki, birincil duygulardır; korku, sürpriz, iğrenme, üzüntü, sevinç, güvendir. İkincisi, ikincil duygulardır; sevgi, korku, boyun eğme, pişmanlık, reddedilme, küçümseme, iyimserlik ve saldırganlıktır.

Duyguları, Duygu Oluşum Modeli bazında incelersek; ilk aşamada, bir tetikleyen durum ile başlamaktadır. Hangi duygudan bahsedersen bahsedelim, duygunun ortaya çıkması için ilk olarak tetikleyici bir olay ya da durum olmalıdır (Werner ve Gross, 2010). Duyguların ortaya çıkmasına bakıldığında; tepkiler bireyin kontrolü dışında harekete geçtiği öznel ve biyolojik temelli tepkileridir (Gross ve Munoz, 1995). İkinci aşamada, bireyler yalnızca dikkat ettikleri tepki verebilirler. Normal şartlarda gün içinde etrafımızda birçok değişik olay yaşanır, ama insanlar dikkat ettikleri bir durum ya da olay ile ilgili bir duygu hissedebilir (Bintaş-Zörer, 2020). Üçüncü aşamada, kişiler yaşadıkları olay ya da durum hakkında kendi planları, amaçları genel olarak hayatları doğrultusunda değerlendirme yaparlar. Dördüncü aşama, son aşamadır. Kişiler, yaşadıkları olay ya da duruma karşı duygusal tepki göstermektedirler. Davranışsal bir tepki olarak duygusal tepkinin en tipik örneği yüz ifadesidir, duygusal tepkinin deneyimsel ve fizyolojik öğeleri de bulunmaktadır (Werner ve Gross, 2010).

Wundt, duyguları üç boyutta tanımlamaktadır: hoş giden ya da hoş gitmeyen, uyandırıcı ya da hafifletici ve keyif veren ya da keyif vermeyen duygulardır. İnsanların duygularını ifade etme biçimlerine değinen Wundt, duyguların tepkisel bir yanı olduğunu altını çizmektedir. Örnek olarak, insan fizyolojisi incelendiğinde tatlı veya ekşi tatlara verilen tepkiler ağız kaslarından gelmektedir. Aynı zamanda, insanların otonom ve sinir sistemlerinin duygulardan etkilendiğini belirtir. Bu durumda, karşılıklı bir ilişki olduğunu belirten Wundt, bireylere biyopsikososyal bir şekilde bakmanın mühim olduğunu savunmaktadır (Wundt, 1897).

2.2.2. Duygu Kuramları

Bu bölümde duygu kuramları açıklanmaktadır. Duygu kuramları sırasıyla; Evrimsel Duygu Kuramı, James-Lange Teorisi, Cannon-Bard Teorisi, Schachter-Singer Duygu Teorisi, Lazarus'un Bilişsel Değerlendirme Teorisi' dir.

2.2.2.1. Evrimsel Duygu Kuramı

Darwin (1872) duyguların, hayatta kalmak ve insanlığın neslini sürdürmek için şansını artırdığını düşünmektedir. Duyguların, evrensel olduklarını öne sürerek; duyguların, yüz ifadeleri ve beden dili ile ifade edildiğini belirtmektedir (Hess ve Thibault, 2009). Her duygunun her insanda var olduğunu, her bir duygunun görevinin olduğunu ve farklı biçimlerde bu duyguları yaşayarak, bastırılmasının engellenmesinin insanın yaşamında gerekli olduğunu savunmuştur. Darwin'in bu düşünceleri, modern duygu terapilerinin ana düşünceleriyle de benzerlikler göstermektedir (Lotze, Ravindran ve Myers, 2010).

Yüz İfadesi Geri Bildirim Teorisi'nde Paul Ekman, evrim araştırmacıları gibi düşünerek duyguların evrensel olduğunu öne sürmüş ve yüz kaslarının hareketlerinin de evrensel olduğunu savunmuştur. Bu açıdan Darwin' in ayak izlerini takip ettiği söylenebilmektedir. Evrimsel Duygu Kuramları en eski kuramlardan olmasına rağmen günümüzde hala birçok ekole, kurama ilham verebilmektedir (Ekman ve Friesen, 1971).

2.2.2.2. James-Lange Teorisi

James (1884), duygular kavramına getirilmiş klasik düşünceleri kabul etmeyerek, duyuşsal bir duygu yaklaşımı öne sürmüştür. Bilişsel süreçleri kabul etmeyerek, bedensel değişimlerin bireyi korktuğu sırada güdüleyebileceğini savunmuştur. Örnek olarak; bir kişi bir ayı ile karşı karşıya geldiği zaman korkup kaçtığına ortaya çıkan bu kaçma davranışında bilişsel sürecin olmadığını savunan James, insanların bedende yaşadıkları değişimlerin, motor ve duyum alanlarını temsil eden noktalarda karşılıklarının bulunduğunu ifade etmektedir. Bunun anlamı, titreyen insanlar titredikleri için korkar ya da ağlayan insanlar ağladıkları için üzülür.

Carl Lange, James'le aynı dönemde yaşamış bir fizyologtur. Carl Lange (1885), James'in yaklaşımına paralel ilerlemiş, vücutta oluşan değişimlerin duyguları meydana getirdiğini, olumlu ya da olumsuz duyguların ortaya çıkması için en başta bedensel değişimlerin olması gerekliliğini açıklamıştır. James'in fikirlerinden farklı olarak "Uyarıcı ilk olarak vücutta fizyolojik değişimleri tetikler ardından bu fizyolojik

değişmeler her insanın beyinde aynı olmayan kesitler ortaya çıkarır. Sonuç olarak, aynı olmayan bedensel farklılıklar duyguları getirir” düşüncesini eklemiştir (Titchener, 1914).

James ve Lange’in 19. yüzyılın sonlarında savundukları düşünceler ortak bir teoriyi meydana getirmiştir. İkili farklı yerlerde aynı dönem içinde benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar ortaya çıkarmaları sebebiyle teori bu ismi almıştır (Cüceloğlu, 2012).

2.2.2.3. Cannon-Bard Teorisi

Cannon-Bard (1927)’ a göre bireyleri etkileyen olay veya durumlarda, beyin hipotalamusu etkileyerek sinir sistemi uyandırılır, bunun sonucunda bireylerde fizyolojik değişiklikler oluşur. Aynı zamanda, hipotalamus beyin korteksine etki ederek olay ve duruma uygun duygunun hissedilmesine sebep olur. Cannon-Bard Teorisi, bedensel ve psikolojik tepkilerin birbirlerinden oldukça uzağında gerçekleştiğini savunmaktadır. Bu teori, James ve Lange’in düşüncelerine farklı bir seçenek olması için üretilmiştir, fakat James ve Lange düşüncelerinde bulunan “fizyolojik değişikliklerin beyni etkilemesi” problemini konu edinmemiştir. Bu sebeple, Cannon-Bard Teorisi bu konuda eleştirilere maruz kalmıştır (Cüceloğlu, 2012; Dror, 2014).

2.2.2.4. Schachter-Singer Duygu Teorisi

Schachter ve Singer (1962) çalışmasında; bilişsel duygu değerlendirme kuramını ortaya çıkarmıştır. Kendinden önceki duygu teorilerine eleştiriler yaparak ortaya çıkmıştır. Schachter-Singer Duygu Teorisi’nde ilk adım kişiler fizyolojik uyarılma yaşar ve ardından bunun çıktısı olarak bir duygu beraberinde kişide hissedilir, bu teori duyguların bilişsel değerlendirme sonucu meydana geldiğini savunmaktadır (Fischer, 2022). Duygusal deneyim yaşayan insanın çevresel etmenlerin sonucunda bilişsel anlamda değerlendirilme yapmasının duyguların kaynağı olduğu iddia edilmiştir (Fischer, 2022).

2.2.2.5. Lazarus’un Bilişsel Değerlendirme Teorisi

Bu teorinin diğer bir adı Bilişsel Motivasyonel İlişkisel Duygu Kuramı’dır. Lazarus (1991)’ un bilişsel süreçler en önemli nokta olsa da davranışsal, fiziksel ve psikolojik

durumların duyguları etkilediğini, bu nedenle çok boyutlu bakılması gerektiğini ifade etmektedir. Kurama göre, duyguların oluşum sürecinde ilk olarak, gelen uyarının kişi için öneminin sabit bir bilişsel değerlendirilme aşamasından geçmesiyle oluşur. Ardından, kişi bu değerlendirme ile kendisi için en iyi sonucu seçerek önemine bağlı olarak az veya çok duygu ve fizyolojik bir ya da birden çok tepki ortaya çıkarır (Lazarus, 1982). Bu tepkilerin içinde yüz ifadeleri de bilişsel süreç için önemli öğelerindendir ve bu tepkilerin sonucunda duygusal deneyim kısmı kişi için şematik olarak sonlanmaktadır (Dittrich ve Atkinson, 2008). Düşüncelerin, duyguların oluşumu için ön koşul görevi olduğunu savunan Lazarus günümüz bilişsel teorilerine öncü olmuştur (Dittrich ve Atkinson, 2008).

2.2.3. Duyguları İfade Etme

Bu bölümde araştırmanın değişkenlerinden duyguların ifade edilmesi açıklanmış ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Duyguları ifade etme, insanların yaşadıkları olumlu ya da olumsuz duyguları paylaşması ve etkileşimde bulunmasıdır (King ve Emmons, 1990). Başka tanım ile , duyguların ifade edilmesi kişinin, kişilerarası ilişkilerde oluşturduğu duygularının diğer kişilere aktarırken yaptığı davranış ve sesleri kapsayabilmektedir (Dönmez ve ark., 2007). Duyguların dışa yansıtılması, ifade edilmesi, aktarılma durumu kendi yaşadığı duygusunu daha iyi anlamasına, farkında olmasına ve rahatlamasına yardımcı olur (İşleroğlu, 2012).

Duyguları ifade etmenin bireyin psikolojik durumunun daha iyi olmasına olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir (Kuzucu, 2011). İnsanların yaşadığı bir durum, olay ya da problem sonucunda, duygularını ve düşüncelerini aktarabilmesi olumlu deneyimlediği duygularının daha da artmasını ve negatif düşüncelerinin de yüksek oranda azalmasını sağlayabilmektedir. Bununla beraber, örneğin insanların problem yaşadıkları durumlar sırasında kendi duygularını ifade etmesi onların bu probleme karşı iç görüşünü artırabilmektedir (Kuzucu, 2011). Duygularını ifade edebilme, bireyin hem empati yeteneğini gelişmesini hem de kendisini daha anlayabilmesini sağlayabilmektedir (Rimé ve ark., 1998).

Duyguların ifade edilmesi sürecinin, sağlıklı iletişim açısından gerekli bir eylem olduğu savunulmaktadır (Ekman, 1993). Bu süreçte, duygu ifadeleri önemli bir göreve sahiptir, iletişim içinde olan birey diğer tarafa hislerini aktararak iletişimi daha kuvvetli hale getirebilir (Ekman, 1993). Duyguların sosyal olarak paylaşılmasının iyileşme üzerindeki etkisine ilişkin bazı araştırmalar, sadece duyguyu başkalarıyla paylaşmanın, üzücü bir olayın insanlar üzerindeki duygusal etkisini hafifletmeye de, insanların duygularını muhafaza etmelerine yardımcı olduğunu açıklamaktadır (Rimé, 2007; Zech, 2000).

İnsanlık için, duygu ifadeleri olmadan sağlıklı iletişim kurulması mümkün değildir. İletişimin en yaygın kısmı konuşma esnasında kişiler içinde bulunduğu duygudurumunu rahat bir biçimde ifade edebilirler. Diğer açıdan, kişiler konuşma esnasında duygularını ifade etmezlerse, konuşmanın arkasındaki duyguyu ve hatta genel iletişimin içeriğinin eksik kalması tehlikesini yaşayarak, istenilen iletişim kalıbından uzaklaşabilmektedir. Bu durumda, doğrudan iletişim kurulan karşı tarafın mesajı anlaması ve verebileceği yanıt etkilenebilir (Ünlü, 2018).

Bireyler hissettikleri, deneyimledikleri duyguları karşısındaki insanlara aktarabilmek için jest ve ses tonu gibi duysal ifadeler kullanabilirler. Duygular, bu jest ve seslerle iletişimin yapıldığı karşı tarafa gösterilip ifade edilebilir. Yüzümüz, duygularımızı belli eden, en kolay ifade eden organımızdır. İnsanların yüzündeki mimikler de onların hislerini büyük oranda diğer insanlara kendilerini anlatmasını kolaylaştırmaktadır (Adıgüzel ve Kuloğlu, 2019).

Duyguların ifade edilmesi sırasında çoğunlukla kişilerin ses özellikleri, beden ve yüz hareketleri, sözel iletişim yolları onlara yardımcı olabilmektedir. İnsanların yaşadıkları duygusal olaylar bazı ihtiyaçlara yol açabilmektedir, bu ihtiyaçların en önemlisi insanların bu olaylar hakkında konuşmak istemeleridir. Örneğin kişiler konuştukları zaman; duygusal deneyimleri sırasında yaşadıklarını sıraya koyabilir, deneyimledikleri durumların anlamlarını keşfedebilir ve yaşadıklarını daha iyi anlayabilirler, bunun üzerine fark ettikleri yeni düşünce ya da duygular hakkında diğer kişilerle paylaşımında bulunabilirler (Bernard, Mills, Swenson ve Walsh, 2005).

Duyguların ifade edilmesi sırasında, kişinin yaşadığı toplumdaki diğer kişilerle kurduğu iletişim önemlidir. Güçlü bir iletişim olduğu zaman kişiler duygularını ifade etmeye daha istekli olabilmektedir (Dökmen, 1986; Dökmen, 2000). İletişim esnasında bazı detaylar duyguları ifade ederken bireyler için önemlidir ve duyguları daha iyi anlayabilmek için duyguyu ifade eden diğer durumları incelemek gerekmektedir (Morris, 2002). İlk olarak, kişiler başka insanlarla konuşurken söylediklerinin içten olduğunu belli etmek için karşıdaki bireylere doğrudan doğruya bakmasının çoğu kültürde iletişimi daha iyi bir seviyeye çıkardığı belirtilmektedir. İkinci olarak, kişiler iletişim halindeyken karşıdaki kişiye doğru dönük olması iletişimi daha güçlendirebilir. Jest kullanımının az olması, konuşmayı daha sıradan hale getirebilmektedir, fakat jest kullanımının fazla olması da karşıda bulunan kişinin dikkatini dağıtabilir, bu nedenle jest kullanımının orta derecede tutulması iletişimi olumlu yönde etkileyebilecektir. Üçüncü olarak, kişilerin istedikleri mesajları etkili bir biçimde karşı tarafa iletebilmesi için yüzlerinde takındıkları ifadeler ile söylediklerinin birbiriyle örtüşür olması iletişimi daha iyi olması yönünde desteklemektedir. Dördüncü olarak, iletişim kurulan kişilere isteği dışında yaklaşmak sıkıntı verebilir ve bunun zıttı olduğu durumlarda iletişim kurulan kişiler olumlu olmayan tepkiler verebilirler. Son olarak, kişilerin konuştuklarına uygun el ve kol hareketi kullanmaları, iletmek istedikleri mesajları daha açık bir biçimde anlatmalarını sağlayabilir (Cüceloğlu, 2016).

Çalışmada, duyguları ifade etme değişkenini ölçmek için kullanılan ölçeğin üç alt boyutu vardır. Bu alt boyutlar; olumlu, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etmedir. Olumlu duygu boyutu, mutluluk, sevgi, neşe, güven gibi olumlu durumlarda; yakınlık duygu boyutu, sevgi ve güveni jest, mimik ve temasla ifade edildiğinde; olumsuz duygu boyutu; mutsuzluk, kızgınlık, üzüntü, aşağılanma, nefret gibi olumsuz duygusal durumlarda hissedilen duyguları tanımlamaktadır (Ghorbani ve ark., 2002).

2.2.4. Duyguları İfade Etme ve Bağlanma

Çalışmanın bu kısmında, araştırmanın iki değişkeni olan duyguları ifade etme ve bağlanma biçimlerinin birbirleriyle etkileşimi ve bu etkileşimi araştıran ilgili çalışmalara yer verilmiştir.

Bağlanma yönelimleri; insanların ilişkilerini nasıl algıladıklarını ve partnerleriyle etkileşimleri sırasında duygularını ifade etme biçimlerini de etkiler. Bağlanma Kuramı'na göre, içsel çalışan modelleri hem davranışın nasıl düzenleneceğini hem de duygusal açıdan önemli bilgilerin nasıl algılanacağını ve işleneceğini etkiler (Collins ve Allard, 2001; Rholes ve Simpson, 2004). Bir kişinin bağlanma biçimi, kişilerarası ilişkilerinde duygularını ifadesiyle ilgili deneyimlerinin sonucu olarak gelişebilmektedir (Alexander, Feeney, Hohaus ve Noller, 2001; Kennedy-Moore ve Watson, 2001).

Kişiler insan ilişkilerinde duygularını uyandırıcı olaylar yaşadıklarında hedefleri, çalışma modelleri ve başa çıkma stratejileri değişim yaşayabilmektedir. Kişilerin çocukluk döneminde bakım verenine nasıl bağlandığı bu hedefleri, çalışma modelleri ve başa çıkma stratejileri hakkında ipucu verebilmektedir. Bowlby'nin formülasyonu göz önünde bulundurulduğunda, erken bağlanmanın sonraki ilişkiler için önemi üzerine yapılan araştırmaların çoğu, güvenli ve güvensiz bağlanma yaşayan kişi örneklerinin duygularını birbirinden oldukça farklı şekilde ifade ettiklerini savunmaktadır (Roisman, 2006; Roisman, Collins, Sroufe ve Egeland, 2005; Thompson ve Kaplan, 1999; Waters ve Cummings, 2000).

Mikulincer ve Shaver' ın (2005) kişilerin bağlanma biçimlerine göre ilişkide yaşadığı durumlar sonucunda hissedebileceği duyguları aşağıdaki tablodaki gibi sıralamışlardır.

Tablo 2.2. İlişkisel Olaylarda Bağlanma Biçimlerine Göre Farklılıklar

İlişkisel Olaylar	Güvenli Bağlanma	Kaçınmacı Bağlanma	Kaygılı Bağlanma
Partnerin negatif davranışları	İşlevsel Öfke	Bastırılmış Öfke, Kızgınlık, Düşmanlık	Kızgınlık, Düşmanlık, İşlevsiz Öfke, Umutsuzluk, Üzüntü

Partnerin pozitif davranışları	Mutluluk, Eğlence, Aşk, Minnet	Umursamazlık, Kayıtsızlık	Kararsız Mutluluk Duyguları, Aşk, Korku, Endişe
Partnerin ilişkiyle ilgili sıkıntısı	Utanç, Telafi	Kızgınlık, Düşmanlık	Utanç, Umutsuzluk
Partnerin ilişkiyle alakalı olmayan sıkıntısı	Empatik Şefkat	Acıma, Düşmanlık, Küçümseme	Kişisel Üzüntü, Umutsuzluk
Partnerin ilişkiyle ilgili mutluluğu	Mutluluk, Eğlence, Aşk, Gurur	Kibir	Kararsız Mutluluk Duyguları, Endişe, Başarı Korkusu
Partnerin ilişkiyle alakalı olmayan mutluluğu	Empatik Mutluluk, Saygı, Hayranlık	Düşmanca Kıskançlık	Mutluluğun Kararsız Karışımı, Ayrılık Korkusu, Kıskançlık

(Mikulincer ve Shaver, 2005)

İnsanların geneli olumlu olayları deneyimlemekten hoşnutturlar, fakat her birey olumlu olayları yaşarken aynı duyguları hissetmemektedir. Tabloya bakıldığında; partnerin olumlu davranışları, güvenli bağlanan bireylerde mutluluk, eğlence, aşk, minnet; kaygılı bağlanan bireylerde kararsız mutluluk duyguları, aşk, korku, endişe; kaçınmacı bağlanan bireylerde umursamazlık, kayıtsızlık duyguları olarak ortaya çıkarabilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2005). Partnerin ilişkiyle ilgili mutluluğu sırasında, güvenli bağlanan bireylerde mutluluk, eğlence, aşk, gurur; kaygılı bağlanan

bireylerde kararsız mutluluk duyguları, endişe, başarı korkusu; kaçınmacı bağlanan bireylerde kibir yaşayabilmektedirler. Partnerin ilişkiyle alakalı olmayan mutluluğu sırasında, güvenli bağlanan bireylerde empatik mutluluk, saygı, hayranlık; kaygılı bağlanan bireylerde mutluluğun kararsız karışımı, ayrılık korkusu, kıskançlık; kaçınmacı bağlanan bireylerde düşmanca kıskançlık kişiler tarafından deneyimlenmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2005).

İnsanların bağlanma boyutlarının, en çok da olumsuz duyguları deneyimledikleri sırada tetiklendiği düşünülmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2005). Bu tetiklenme sırasında, bireylerin içsel çalışan modelleri duygularını ifade etme ve düzenleme biçimini etkileyebilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2005; Simpson ve Rholes, 1994). Böylece, farklı bağlanma boyutları yüksek veya düşük olan kişiler bir olay esnasında farklı duygular yaşayabilmektedirler Mikulincer ve Shaver (2005). Tabloda olduğu üzere, partnerin negatif davranışları, güvenli bağlanan bireylerde işlevsel öfkeyi; kaygılı bağlanan bireylerde kızgınlık, düşmanlık, işlevsiz öfke, umutsuzluk ve üzüntüyü; kaçınmacı bağlanan bireylerde ise bastırılmış öfke, kızgınlık, düşmanlığı ortaya çıkarabilmektedir. Partnerin ilişkiyle ilgili sıkıntısı olduğu durumlar, güvenli bağlanan bireylerde utanç, telafiye; kaygılı bağlanan bireylerde utanç, umutsuzluğa; kaçınmacı bağlanan bireylerde kızgınlık, düşmanlığa sebep olabilmektedir. Partnerin ilişkiyle alakalı olmayan sıkıntılarda, güvenli bağlanan bireylerde empatik şefkati; kaygılı bağlanan bireylerde kişisel üzüntü, umutsuzluğu; kaçınmacı bağlanan bireylerde acıma, düşmanlık, küçümsemeyi ifade edebilmektedirler (Mikulincer ve Shaver, 2005).

Endişeli ve kaçınan bireyler duygularını farklı şekilde ifade ederler. Örneğin, endişeli bireyler duygularını ifade ederken yoğunlaştırırken, kaçınan bireyler duygularını bastırır (yoğunlaşma ve bastırma). Bununla birlikte, her iki duygu ifade etme biçimi de ortaya çıkan sorunlar farklı olsa da işlevsiz duygulara yol açmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2007). Collins (1996), hem endişeli hem de kaçınan bireylerin güvenli bağlanan kişilere oranla ilişkilerinde daha fazla ilişki hakkında olumsuz açıklamalar yaptıklarını savunmuştur. Bununla birlikte, endişeli bireyler olumsuz duygularını bildirirken, kaçınan bireyler olumsuz duygularını partnerlerine bildirmemişlerdir. Bu

nedenle, bu farklılıklar, endişeli ve kaçınan bireylerin çatışmalı durumlarda olumsuz duygularını farklı şekilde ifade etmelerini gösterebilmektedir.

Bağlanma perspektifinden bakıldığı zaman, insan ilişkilerinde duyguların deneyimlenme süreci daha anlaşılır olabilmektedir (Mikulincer, Shaver, Gillath ve Nitzberg, 2005). İlişkide partnerleri olumsuz bir biçimde davrandığı durumlarda; güvenli bağlanan bireyler, daha yapıcı olmakta, ilişkilerini geliştirici hedefler koyabilmekte ve gerektiği zamanlarda işlevsel öfke ile duygularını aktarabilmektedirler. Öte yandan, güvensiz bağlanan bireyler, ya güvenlik odaklı hedefler (endişeli bağlanma geçmişleri olan kişiler söz konusu olduğunda) ya da kontrol / özerklik odaklı hedefler (kaçınan geçmişleri olanlar söz konusu olduğunda) oluşturarak işlevsiz öfke yaşayabilmektedirler (Mikulincer ve ark., 2005).

Yetişkin romantik bağlanmalarında iki boyutu (kaygı ve kaçınma) değerlendiren çalışmalar, romantik partnerlere daha kaygılı bir şekilde bağlı olduklarını bildiren kadınların, partnerlerine karşı daha fazla işlevsiz öfke sergilediklerini bulmuşlardır (Gillath ve Shaver, 2007; Brennan ve ark., 1998). Kaygılı kadınlar, daha sıkıntılı olduklarında korku uyandıran bir durumda partnerlerinden daha az destek alabilmektedirler (Rholes, Simpson ve Orina, 1999). Son derece endişeli kadınlar da daha işlevsiz öfke gösterirler, ancak yalnızca sıkıntıları azaldıktan sonra (stres sonrası iyileşme döneminde) partnerleri sıkıntılı olduklarında diğer dönemlerde daha az destekleyici davranabilmektedirler (Rholes ve ark., 1999). Başka bir araştırma, kaygılı kişilerin, partnerleri kendilerine karşı kötü davrandıklarında, partnerlerine olumsuz duygularını yansıttıklarında ve bu duygularını normal duygularından daha güçlü bir şekilde yaşayabilerek partnerleri ve ilişkileri hakkında tipik olarak fazladan olumsuz duygusal ifadeler bildirebilmektedirler (Mikulincer, 1998). Kaygılı bireyler, romantik partnerleriyle ilişkiye dayalı küçük olmayan sorunları çözmeye çalışırken daha şiddetli işlevsiz öfke, düşmanlık ve sıkıntı bildirebilmekte ve sergilemektedir (Simpson, Rholes ve Phillips, 1996).

Araştırmanın iki değişkeni; bağlanma biçimleri ve duyguların ifade edilmesi bu bölümde incelenmiştir. İki değişkenin birbirini oldukça etkilediği ve bu etkinin

araştırılmasının önemli olduğu düşünölmektedir. Sıradaki bölüm olan evlilik doyumu başlığı altında bu değişken derinlemesine incelenecektir.

2.3. Evlilik Doyumu

Araştırmanın son değişkeni evlilik doyumu bu bölümde bulunmaktadır. Bu bölümde sırasıyla evlilik tanımlanacak, evlilik doyumu açıklanacak ve sonrasında evlilik kuramlarına yer verilecektir. Daha sonra, değişkenlerin birbirleriyle olan ilişkisini açıklamak için de Bağlanma ve Evlilik Doyumu; Duyguları İfade Etme ve Evlilik Doyumu bölümleri yer almıştır.

2.3.1. Evlilik

Evlilik tanımı olarak; karşı cinsten iki bireyin birlikte yaşam sürmesi, hayatlarını paylaşması, çocuk veya çocuklar dünyaya getirmesi ve çocuk veya çocuklarına bakım vermesi gibi istek, arzu ve hedeflerle yaptıkları bir sözleşmedir (Özgüven, 2017). Evlilik, ihtiyaç ve hazlarını iki bireyin yasal bir şekilde yaşamasıdır (Panganiban, 2007). İnsanoğlu varoluşundan itibaren ihtiyaçlarını karşılamak adına “evlilik” kurumuna gerek ve ihtiyaç duymuştur (Villa ve DelPrette, 2013). İnsanlık soyunun devam etmesi ve sosyal kurallar altında yaşayarak düzeni sağlamak için evlilik kavramını ortaya çıkarmıştır (Kartal, 2020). Kanunlarca belirlenen hak ve sorumlulukları olan eşlerin; yasalarla hakları korunmaktadır ve bu rollerine bağlı gelişen sorumlulukları bireylere ödev hükmündedir. Evli iki bireye rollerine uygun verilen bu hak ve sorumluluklar toplumun belirleyici kuralları, gelenek ve görenekleri ve inançları ile belirlenmiştir (Soylu ve Kağnıcı, 2015).

Evliliğin sebeplerine bakıldığında; çift olmak ile gelen aidiyet duygusu, sevmek ve sevilme ihtiyacı, kişilerin cinsel ihtiyaçları, ekonomik ortaklık ve toplumun beklentilerini karşılama isteği ortaya çıkabilmektedir (Toksöz ve Kolburan, 2018). Mutlu ve uzun bir evlilikte genelde, evlilikte algılanan problemlerin çözümünde kullanılan yolların işlevsel olması ve partnere, ilişkiye yüklenen anlamların önemli olduğu düşünülmektedir (Demir ve Durmuş, 2015).

2.3.2. Evlilik Doyumu

Evlilik doyumu ifadesi, kurulan evlilik birlikteliğinin kişiler açısından algılanan kalitesini tanımlarken kullanılan bir ifadedir (Işıloğlu, 2006). Buna bağlı olarak, evlilik doyumu için evlilik mutluluğu, uyumu, bütünlüğü ve kalitesinin paralel ve iç içe olan

kavramlar olduğu söylenebilmektedir (Işıloğlu, 2006). Bireylerin evlilik sonucunda birçok beklenti ve ihtiyaçları vardır. Evlilik hakkında geliştirilen inançlar, bu beklentilerin ve ihtiyaçların karşılanma seviyelerinin yüksek veya düşük düzeylerde olması durumuna göre değişim gösterebilmektedir (Tezer, 1996).

Evlilik doyumu; çiftlerin ilişkilerinde ve evlilikte algıladıkları ve deneyimledikleri mutluluk, memnuniyet seviyelerini anlatabilmektedir. Bu kavram, çiftlerin ilişkisinin kalite ve uyumunu anlatan bir kavram olmaktadır (Ümmet, 2017). Evlilik doyumu, evlilik boyunca var olması ve yüksek seviyelerde tutulması gereken bir durumdur; düşük seviyelerde kalması evliliği olumsuz etkileyebilmektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013). Evlilik doyumuna katkısı olan durumlara bakıldığında; çiftlerin ortak veya benzer hayata bakış açıları, düşünce biçimleri ve başa çıkma yolları gibi bilişsel süreçlerin olduğu söylenebilmektedir (Kervancıoğlu, 2016). Sonuç olarak, evlilik doyumu incelendiğinde kısaca evli bireylerin duyguları, düşünceleri ve arzuları konusunda paylaşım yapabilmeleridir (Erbek ve ark., 2005).

Evlilik doyumu, evlilik ilişkisindeki bireylerin iletişim becerilerinin işlevselliği ve bireylerin aralarında gelişen kendine has, biricik deneyimin kalitesi şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Roberts, 2005). Evlilik doyumu, evli bireylerin doğan evlilik ilişkisinin sonucunda ilişkiden aldıkları tatmin ve keyif olarak tanımlanabilir. Kişilerin, evlilik kavramına yönelik tutum ve görüşleridir. Kişilerin evlilik doyumlarının yüksek düzeyde olması evlilik hayatlarının niteliklerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Kirby, 2005). Evlilik doyumunun kişilerdeki evliliğe bağlılıkla ilişkisinin kuvvetli olduğu bilinmektedir (DeMoss, 2004).

Evli bireylerin evlenmeleri ile beraber çeşitli beklentileri olabilmektedir. Örneğin; ebeveyn olmak, söz verilmiş ve korunan yakın bir arkadaşlığa sahip olmak, sağlıklı ve düzenli cinsel ilişki yaşamak, eşit bir yaşam sürdürmek gibi beklentiler karşılanabildiğinde evli bireylerin evlilikte kazanımları artacak ve doyumları yüksek bir seviyede olabilecektir (Soysal, Baş ve Aysan, 2016). Bir diğer araştırmada; Buunk ve Vanyperen (1991)'e göre kişilerin evlilikten beklentilerinin; mutluluk duygusunun artması ve ilişkide yaşanan tartışmaların az olması, tartışmalar yaşandıktan sonra gerilimin uzun sürmemesidir. Kişilerin bu beklentileri karşılıklı şekilde sağlandığında

evlilik doyumlarının artabileceği savunulmaktadır. Sağlıklı ve arzu edilen bir evlilik birlikteliğinin, bireylerin mutluluk seviyelerini yükselttiği ifade edilmektedir (Naemi, 2018).

Evlilik doyumunu etkileyen faktörler üçe ayrılmaktadır. Çevresel faktörler; sosyal çevrenin verdiği destekler veya sosyal çevreden gelen olumsuz etkiler, kişilerin iş hayatında yaşadıkları stresler, ebeveyn olmak ile gelen sorumluluklar, evli çiftin anne ve babalarından gelen pozitif veya negatif etkileri, geçmiş yaşantılarından gelen etkilerdir. Bireysel faktörler; kişilerin karakter özellikleri, psikolojik dayanıklılıkları, duygularını ifade etmeleri ve düzenlemeleri, psikolojik sağlıklarıdır. Çiftin özellikleri bağlı olan faktörler; çiftin iletişim ve sosyal sorun çözme becerileridir (Aliyev Musayeva ve Huseynova, 2021).

Wilicoxon, Remley ve Gladding (2012) tarafından sağlıklı evlilik yaşamının özellikleri incelendiğinde belirli maddeler ortaya çıkmaktadır. Bu maddeler eşlerin partnerlerine değer göstermesi, aidiyet duygusu içinde olmaları, birlikte zaman geçirebilmeleri, etkin iletişim becerileri içinde olabilmeleri, ailedeki kişilerin belli bir maneviyata sahip olmaları, stres ile başa çıkabilmeleri, birbirine ilham ve cesaret verebilmeleri, ilişkilerinde destek ögesinin ön planda olması ve bireysel ve çift olarak gelişime açıklık düzeyleri, karı-koca ilişkisinin getirdiği rollerin hem kendi zihinlerinde hem de partnerlerinin zihninde açık ve net olmasıdır.

Evlilik doyumuna etki eden risk faktörlerine bakıldığında; ilk olarak toplumsal faktörlerdir. Bu faktörün en can alıcı kısmı ekonomik zorluklardır. Maddi açıdan memnun olmayan eşlerin evlilik yaşamlarında istikrar oranları düşmektedir (Archuleta, 2013). İkinci neden ailesel faktörlerdir. Örneğin; kişiler eş seçiminde, ebeveynlerinin baskın özelliklerine benzer özellikler karşı tarafta daha çok görmek isteyebilmektedir (Hendrix ve Hunt, 2014). Üçüncü neden, kişisel faktörlerdir. Evli çiftlerin kişilik ve mizaçları, evlilik doyumlarını etkileyebilmektedir. Örnek olarak, eşler arasında daha keyifli ve baskın mizaç sahiplerinin, daha az keyifli ve daha uyum odaklı pasif mizaç sahiplerine göre evlilik memnuniyet düzeyleri daha yüksek olabilmektedir (Blum ve Mehrabian, 1999; Burpee ve Langer, 2005).

Sancaktar (2016) evlilik doyumunu etkileyen durumları şu şekilde sıralamaktadır: Destekleyici tutumun yüksek seviyede olması, dengeli sözlü ve sözsüz iletişimin varlığı, karşılıklı yüksek düzeyde memnuniyet, ilişkide tartışmalardan kaçınmama veya bu tartışmaları olumlu biçimde yönlendirme, zıt görüşler ifade edilirken saygı ve sevecenliğin unutulmaması, sözsüz iletişimin yüksek seviyede olması, düşünce farklılıklarının minimum düzeyde olması, kişilerde düşünce birliği olmadığı durumlarda saygı, anlayış ve empatinin var olması, sorunları çözme süreçlerinde belirsizliğe yer vermeme ve net tavırların varlığı, ortak paylaşılan durum ve ortamlar yaratmaktır.

2.3.3. Evlilik Doyumu ile İlgili Kuramlar

Bir sonraki bölümde evlilik doyumu ile ilgili kuramsal açıklamalara yer verilmektedir.

2.3.3.1. Psikodinamik model

Psikodinamik model, kişilerin evlenme arzularının altında narsistik ihtiyaçlar bulunduğu ve kişilerin bu arzularının sonucunda farkında olarak ya da olmayarak evlendiklerini savunmaktadır. Birçok evlilikte, bir taraf narsist bir biçimde arzularını karşılayabilirken partneri daha pasif kalarak bu arzu ve isteklere katlanarak olumsuz duygulara sahip olan taraf olabilmektedir. Sonuç olarak model, kişilerin en çok kendi ego ideallerini gerçekleştirme potansiyeline sahip kişilerle evlenmek istemektedirler ve amacın narsistik arzulara dayandığı ifade edilmektedir. Bazı durumlarda evli çiftlerin ortak narsist arzu ve isteklerinin onları ortak bir hayat kurmaya teşvik ettiği de düşünülmektedir (O’Leary ve Smith, 1991).

2.3.3.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

İnsan davranışlarının çevre etkisiyle öğrenildiğini savunan bir kuramdır (Bandura ve Walters, 1977). Kadın ya da erkek fark etmeksizin yaşadıkları evliliklerde ailelerinden tutum, düşünce, davranışlar getirebilmektedirler. Kişiler, “evli kişi” kavramını ebeveynlerinden öğrenebilmektedir, ailelerinde olan evliliklerden etkilenecek evlilik konusunda bakış açıları kazanmaktadırlar. Evlilik beraberliklerinde edindikleri rollere uygun davranışları için rol modellere ihtiyaç duyarak bu konuda geçmiş tecrübe ve bilgilerine giderek anne ya da babalarından etkilenebilmektedirler. Sonuç olarak,

kuram her bireyin doğru evlilik ilişkisini kendi ailelerinde gözlemleyerek yaşadığını ileri sürmektedir (Batum, 2020).

2.3.3.3. Sosyal Mübadele Kuramı

Sosyal Mübadele Kuramı'nda; insan ilişkilerinde kazanılan ödüller, ödenen bedeller, çeşitli karşılaştırmalar, ulaşılan sonuçlar ve buna bağlı değerlendirmeler yer almaktadır. Kuram, ilişkide yaşanan hazları ya da doyumları “ödül”; yapılan davranışları engelleyen durumlara “bedel” olarak ifade etmektedir (Kelley ve Thibaut, 1978; Gaines, Clark ve Afful, 2015). Evli bireyler açısından incelendiği zaman kuram; evli bireylerin arasındaki iletişimde ödül-bedel dengesinin yüksek veya düşük olmasına bağlı olarak evlilik uyumu ve doyumunu azalabilmektedir ya da artabilmektedir. Evli bireylerin evliliklerine yönelik inançlarının, bakış açılarının, tutumlarının benzerlik taşıması ödüllendiricidir. Sonuç olarak, evli bireylerin partnerleri tarafından davranış ve tutumlarının destek görmesi ya da partnerleri ile benzer düşünceler içinde bulunmaları partnerleri için ödül niteliğinde olabilmektedir (Gökmen, 2001). Evli bireyler, evlilik adına ödedikleri bedellere karşılık beklentisi içinde oldukları ödülleri almazlar ise ilişkilerde problem çıkabilmektedir. Bireylerin ilişkilerini pozitif ya da negatif karşılaştırmaları, algılamaları ilişkilerinin değerlendirilmesi noktasını gösterebilmektedir. Örneğin, bireyler kendilerine güveni yüksek ise olumlu sonuçlar elde etme beklentileri daha yüksek, tam tersi durumda bireylerin kendilerine güveni az ise beklentileri daha düşük olabilmektedir. Değerlendirme noktası nötrdür, algılamalara bağlıdır; sonuç olarak da bireylerin karşılaştırma durumlarına göre bireyler ilişkilerinden daha az ya da daha çok doyum alabilmektedirler (Kılıç, 2017).

2.3.3.4. Sevginin Evrimi Kuramı

Sevginin Evrimi Kuramı, sevginin 3 temel ihtiyacı olduğunu savunmaktadır (Sternberg, 1987; Wilson, 2014). İlk olarak, eşe bağımlılıktan bahsedilmektedir; çocukluk çağında anne ve çocuk arasındaki ilişkiye benzer bir bağımlılık ya da bağıllık ve bundan kaynaklı olarak korunma ihtiyacı oluşabilmektedir. Aslında bu durumla birlikte evli bireylerin ebeveynlerine benzer eş seçimini de açıklayabilmektedir. Sonuç olarak, çoğunlukla evli bireyler korunma ihtiyacını karşılayan ebeveynlerine benzer

eşler seçerek farkında olmadan yaşamları boyunca korunmayı hedefleyebilmektedirler. İkinci olarak koruma vardır. Evli bireyler yetişkin olmalarına rağmen çocukluktaki gibi korunma olduğu kadar koruma ihtiyaçları da bulunmaktadır. Böylece, birçok karı koca ilişkisinde bireyler korunma kadar koruma ihtiyacı yaşarlar ve partnerlerini olumsuz durum, tutum ve davranışlardan korumak isterler. Son olarak cinsellik, insanlık için olmazsa olmaz olmuştur. Evlilikte sağlıklı, düzenli ve tatminkar bir cinsel yaşamın varlığı mutlu bir evlilik için bir gereklilik olabilmektedir (Hortaçsu, 1991).

2.3.3.5. Bağlamsal Model

Bradbury ve Fincham'ın (1988) modelinde; bir evlilik ilişkisinde bireylerin içinde bulunduğu psikolojik şartlar, partnerlerine yönelttikleri davranışları ve takındıkları tutumları etkileyebildiği savunulmuştur. İletişimin doğal akışında olduğu üzere, bir birey bir etkide bulunduğu zaman partneri de duygusal veya davranışsal bir tepkide bulunmaktadır. Bağlamsal model, bu süreçte tepkilerin ne ölçüde olumlu veya olumsuz olacağının ortaya çıktığını öne sürmektedir. Model, bağlamları ikiye ayırmaktadır; yakın bağlam ve uzak bağlamdır. Yakın bağlam, bireylerin partnerlerine bir etkide bulunmadan önce sahip olduğu duygu ve düşüncelerdir; uzak bağlam ise bireylerin kişisel özellikler, hafıza ve psikolojik durum ile ilgili daha kalıcı değişkenlerdir.

2.3.3.6. Yükleme Kuramı

Yükleme Kuramı; sosyal psikolojide önemli bir kuramdır (Taylor, Peplau ve Sears, 2006). Evlilik, aile ve toplum açısından bakıldığında; evlilik Yükleme Kuramı açısından değerlendirilmektedir (Curun, 2006). Kurama göre evli bireyler, birbirlerini anlamak istemektedirler. Bu noktada; birbirlerini incelemekte ve gözlemlemektedirler. Bu inceleme ve gözlemlere dayanarak, akıllarında belirli düşünceler yani kurama adını veren yüklemeler oluşabilmektedir. Yüklemeler, içsel ve dışsal yüklemeler olarak 2 çeşitte incelenmektedir. İçsel yüklemelerde, davranışlara yüklenen anlamlar bireylerin kendi özelliklerden kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı, bireyler kendilerini bir olayda veya davranışta daha sorumlu hissedebilmektedirler. Dışsal yükleme de ise davranışlara yüklenen anlamlar çevreden kaynaklı etmenlere bağlıdır, daha

nedenseldir (Heider, 1958; Weiner, 2008). Evliliklerde olumlu yüklemelerin daha fazla olması bireyleri “mutlu evlilik” kavramına daha yakın hissettirmekte ve evlilik doyumlarını artırabilmektedir; tam tersi durumlarda yani bireylerde olumsuz yüklemeler daha fazla ise evlilik doyumu azalabilmektedir (Karney ve Bradbury, 2000).

2.3.4. Bağlanma ve Evlilik Doyumu

Hazan ve Shaver (1990), bebeklik çağında bakım veren ile kurulan bağlarla yetişkinlik döneminde partner ile kurulan romantik bağların benzediğini savunmuştur. Birçok araştırmacı da, erken dönemde bakım veren ile oluşan bağlanma stillerinin romantik partner ile olan ilişkilerde ne derece etki ettiğini araştırmıştır. Bu kısımda, bağlanma ve evlilik doyumu hakkında yapılmış çalışmalara yer verilecektir.

Girgin (2018) araştırmasında, güvenli bağlanan evli bireylerde yüksek evlilik uyumu bulunurken; kaygılı ve kaçınan bağlanan bireylerde tam zıttı düşük evlilik uyumu bulunmuştur. Cinsiyete göre incelendiğinde ulaşılan bulgular; evliliklerde güvenli bağlanan kadınlar, güvenli bağlanan erkeklere göre daha fazla doyum yaşamaktadırlar; saplantılı bağlanan erkekler de saplantılı bağlanan kadınlara oranla yine daha fazla doyum yaşayabilmektedirler.

Nazlı (2019) araştırmasında, evli bireylerde kaçınma ve kaygı boyutlarının artmasıyla evlilik doyumunun düştüğünü bulmuştur. Özellikle, kaygılı ve kaçınan bağlanan evli kadınların evlilik uyumu, güvenli bağlanan evli kadınlara göre daha düşüktür. Evli çiftlerde hem kadının hem erkeğin güvenli bağlandığı ilişki içindeki erkekler ile her ikisinin ya da yalnızca birinin güvensiz bağlandığı ilişki içindeki erkeklerin evlilik doyumları incelendiğinde, hem kadının hem erkeğin güvenli bağlandığı ilişki içindeki erkekler partnerleriyle daha az fikir uyuşmazlıkları yaşamakta ve ilişkilerinden daha çok doyum alabilmektedirler.

Evlilik doyumu düzeyi evli bireylerde incelenmiş; güvenli bağlanan bireylerin, güvensiz bağlanan bireylere göre evlilik doyum düzeyleri daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Toksöz ve Kolburan, 2018). Başka bir çalışma Ertan (2002),

evli bireylerde güvenli bağlanma ile yüksek evlilik doyumunun ilişkili olduğu bulguları mevcuttur.

Açık (2008), kaygılı ve kaçınmacı bağlanan kişilerin diğer kişilere göre ilişkilerinden aldıkları tatmin daha düşük olabilmektedir. Sarı (2012)'nın araştırmasında aynı şekilde, kaygılı ve kaçınmacı bağlanan kişilerin evlilik ilişkisindeki doyum düzeylerinin düşük olduğu bulunmuştur. Kaygılı bağlanma, evlilik doyumu ile ters orantılıdır (Saraç, 2021). Evli kişilerin hakkında bir araştırmada üç değişken arasındaki ilişkilere bakılmıştır, bu değişkenler; bağlanma biçimleri, evlilik hakkında inançları ve evlilikten aldıkları doyumlardır. Araştırmanın bulguları, kaygılı ve kaçınmacı bağlanan kişilerin evlilik doyum düzeylerinin düşük seviyede olduğudur (Sığircı, 2010).

Katrancı (2009) araştırmasında; güvensiz bağlanan evli bireylerin güvenli bağlanan evli bireylere oranla evlilikten aldıkları doyumun daha az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özellikle de, her iki bireyin güvenli bağlandığı evlilikler, evlilik doyumu bakımından daha yüksek puanlar alarak anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Özenç (2002) araştırmasında evli bireylerin farklı zaman dilimlerindeki evlilik doyumlarına bağlanma perspektifinden bakmıştır. Sonuçlarında, en azından bir bireyin güvenli bağlandığı evliliklerde doyumun daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Yıldız (2005) araştırmasında; güvenli bağlanan ebeveynlerin diğer bağlanma türlerinde olan ebeveynlere göre evlilik uyumlarının daha yüksek; aynı zamanda depresyon puanlarının da daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Korkulu ya da saplantılı bağlanan ebeveynler, güvenli ya da kayıtsız bağlanma stillerine sahip ebeveynlere oranla evliliklerinde olumsuz durum ve olayları partnerlerine daha çok yükleyerek problemi dışsallaştırabilmektedir. Saplantılı ya da kayıtsız bağlanan ebeveynlerin, korkulu bağlanan ebeveynlere göre herhangi bir problemi çözme konusunda daha başarılı oldukları bulunmuştur.

Öztahtacı (2017) araştırmasında; problem yaşanan evliliklerde kadınlarda kaçınma ve kaygı boyutlarının, erkeklerde ise kaçınma boyutlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda, problem yaşanan bu evliliklerdeki bireyler, daha sağlıklı evliliklerdeki bireylere göre birbirlerine daha az güvenmektedirler. Ek olarak bu problemlili

evliliklerde; kadınlar, erkekleri kopuk ve kontrolcü, erkeklerse kadınları bağımlı olarak tanımlamışlardır.

Young ve Acitelli (1998) araştırılması incelendiğinde; evlilik doyumu ve problem yaşama oranı bakımından kaygılı ya da kararsız bağlanan kadınlar ile evli olan erkekler ve diğer bağlanma stilinde olan kadınlar ile evli olan erkekler karşılaştırılmıştır. Sonuç olarak ilk grubun, evlilik doyumlarının daha düşük ve problem yaşama oranlarının daha fazla olduğu bulunmuştur. Kaygılı ya da kararsız bağlanan erkeklerin evlilik hayatlarını ve partnerlerini değerlendirdiklerinde, güvenli ya da kaçınan bağlanan erkeklere göre daha olumsuz ifadeler ortaya çıkabilmektedir. Bu bulgunun nedenleri incelendiğinde araştırmacılar, kaygılı ya da kararsız bağlanan erkeklerin, evlenmeden önce partnerlerini mükemmel olarak algılama durumlarının olduğu düşünülmektedir. Fakat, mükemmel düşüncelerin gerçek hayatla karşılaşması ile birlikte erkekler ilişkiden uzaklaşma yaşayabilmektedirler.

2.3.5. Duyguları İfade Etme ve Evlilik Doyumu

Sağlıklı evlilikler; kişilerin duygularını anlayabilmeleri, ifade edebilmeleri, güçlü bir iletişime sahip olmaları, anlaşmazlıklara karşı hoşgörülü olmaları ve etkin bir biçimde sorunlarla başa çıkabilmeleri gibi özelliklere sahiptirler (Özgüven, 2001). Çiftler, hissettikleri duygu ve değerleri birbirleri ile paylaşırlar ve empati kurarlar ise evliliklerinden aldıkları doyumun daha iyi bir seviyede olacağı düşünülmektedir (Cingisiz ve Murat, 2010). Bu bölümde, evli bireylerin duygularını ifade etmeleri ve evlilik doyumları hakkındaki araştırmalar ele alınacaktır.

Duygularının farkına varan, regüle eden ve bu duyguları ifade eden bireyler yaşadıkları ilişkileri daha iyi bir yere taşıyabilirler. Örneğin; gerektiği zaman duyguları kullanabilir, düzenleyebilir ve ilişkilerinde yaşadıkları problemleri çözebilirler (Carr, 2016; Erus, 2019). Duyguların ifade edilmesi, evlilik ilişkisinde de evlilik doyumu için önemli bir kavramdır (Taşköprü, 2013). Duyguların ifade edilmesi ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır (Ingoldsby, Horlacher, Schvaneveldt ve Matthews, 2005).

Ortese ve Tor-Anyiin (2008), evli bireylerin evliliklerinde duyguların oldukça önemli olduğunu vurgulamaktadır. Duygusal olarak yaşanan güç durumlar, evli çiftlerin evliliklerinin gidişatını etkilemektedir. Özellikle duygusal kırgınlıkların evli bireyler arasında çözülmesi ya da problem olarak kalması evliliği bitirebilir ya da devam ettirebilir. Kendisinin ve çevresinin duygularını algılama, anlama ve ifade etme evlilikte duygusal güçlükleri aşma ve bu bağları güçlendirmek için oldukça önemlidir. Bir evlilikte, problem yaşandığı sırada bireylerin öfkelerini sakınleştirebilmeleri, empati yapabilmeleri, etkin dinleme becerilerine sahip olabilmeleri duygusal yönlerinin gelişmişliğine bağlıdır (Schutte ve ark., 2001).

Durmuş ve Baba (2014) araştırmasında; evli çiftlerin duygusal zeka ve evlilik uyum düzeylerini karşılaştırmıştır. Cinsiyet açısından incelendiği zaman anlamlı bir fark bulunmadığı görülmektedir. Bu durum, evlilik kurumunda sık sık duygusal bir paylaşım içinde olan evli bireylerin duygusal zeka düzeylerinin de aynı seviyelerde olduğunu, duygularını algılama ve ifade etme de benzerlikler yaşadıkları şeklinde yorumlanabilmektedir.

Tarhan (2016), duygusal zekâ düzeyleri yüksek evli bireylerin evliliklerinde kurdukları iletişimin kalitesinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Evli bireyler, duygularını etkin bir biçimde partnerleriyle paylaşırlarsa evliliklerinde yaşayabilecekleri çatışma oranları da azalma gösterebilmektedir. Evlilik ilişkisinde yaşanan krizler, anlaşmazlıklar ve problemler duygusal açılmalar ve aktarımlarla çözüme ulaşabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında zaman huzurlu ve devam eden bir evlilik için duyguların kurtarıcı bir rolü olduğu söylenebilmektedir (Alp, 2021).

Karduz (2021), evli çiftlerde duygusal zekanın alt boyutları ve evlilik uyumları değişkenlerine bakarak incelemede bulunmuştur. Evliliği etkileyen en önemli duygusal zeka boyutunun empati olduğuna dair bulgular elde edilmiştir. Empatinin evlilikte edinilen keyif ve doyumunu artırdığı, bireylerin yaşadıkları problemleri çözmesinde yardımcı olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır. Evli çiftler arasında yaşanan tartışmalar sırasında empatinin olması duygusal çatışmaların yaşanma olasılığını düşürebilmektedir. Aynı zamanda, evli çiftlerin ilişkilerindeki uyum ve

atışmalarını etkin bir şekilde çözümleyebilmeleri evlilik uyumlarını glendirebilmektedir (Sardoğan ve Karahan, 2005).

Evlilik ilişkisinde hangi duyguların hangi etkilere yol açtığını araştıran bir çalışmada; gösterilen şefkatin, belirtilen hassasiyetin ve ifade edilen kırılğanlığın ilişkinin genelinde samimiyet ve güven duygusunu artırdığı ve sonuç olarak evlilik doyumunu da artırdığı bulunmuştur. Diğer açıdan; pasif ya da aktif öfke, hissedilen acı ve yaşanılan hayal kırıklığı evlilik ilişkisinde problemlere yol açarak evlilik doyumunu olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Duyguların ifade edilmesi, evlilikte hem bireyleri hem eşlerini duygusal olarak daha iyi bir farkındalık düzeyine getirebilmektedir (Lavee ve Ben-Ari, 2004).

Bradshaw'a (2009) göre, evliliklerde olumsuz biçimde aktarılan olumsuz duygular ilişkilerde çatışmaları tetikleyebilmektedir. Özellikle fke, evliliklerde bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Birçok noktalanmış evliliğe bakıldığında, öfkenin yoğun ve abartılı veya pasif agresif bir biçimde ifade edilmesi olduğu görülebilmektedir. Sonuç olarak, çiftlerin kontrolsüz şekilde öfkeyi deneyimlemeleri, duygusal yaşantılarına darbe vurabilmektedir (Yiğit, 2018).

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölüm; araştırma modeli, araştırmanın yeri ve zamanı, işlem, araştırma evreni ve örnekleme, araştırmaya dahil olma ve dışlama kriterleri, veri toplama araçları ve kullanılan istatistiksel analiz programı kısımlarından oluşarak çalışmanın yöntemi hakkında bilgilendirme yapmayı amaçlamaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma tanımsal ve ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Araştırmada değişkenlerin katılımcı sayısı, standart sapma ve aritmetik ortalama gibi değerleri betimsel istatistik ile hesaplanmıştır. Araştırma hipotezlerinin test edilmesi için değişkenlerin arasında ilişkisel analiz yöntemi kullanılmıştır. İlişkisel analiz yöntemi, iki veya daha fazla değişkenin arasında etkileşim olup olmadığı ve var ise bu etkileşimin gücünü yorumlamak için kullanılan araştırma modelidir (Karasar, 2005). Bu çalışmada da, evli bireylerde bağlanma boyutları, duygularını ifade etme düzeyleri ve evlilik doyumları değişkenleri arasındaki etki ve etkinin gücünü yorumlamak için ilişkisel analiz yöntemi kullanılmıştır.

3.2. İşlem

İlk olarak, çalışma için Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Örneklem seçimi, sosyal medyada paylaşımlar yapılarak ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak Google Forms aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların bilgilendirme sayfasından sonra Bilgilendirilmiş Onam Formu'nu kabul etmeleri dahilinde sırasıyla Sosyo-demografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Duygularını İfade Etme Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçekleri'ni doldurmaları istenmiştir. Tüm anket uygulamaları, çevrimiçi olarak bir katılımcı için ortalama 5-7 dakika sürmüştür. Veri toplama işlemi; 01.03.2022 ve 06.11.2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.3.Araştırma Evreni ve Örneklemi

Bu çalışmanın evreni, Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşayan resmi nikahlı heteroseksüel evli bireylerdir. Bu çalışmanın örneklem büyüklüğü Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın 2004 yılı içerisinde geliştirdikleri formül ile hesaplanmıştır. Bu doğrultuda çalışmaya en az 384 katılımcı katılması amaçlanmıştır. Çalışmaya, 233 kadın 155 erkek toplamda 388 evli birey katılmıştır.

3.4. Araştırmaya Dahil Etme ve Dışlama Kriterleri

Araştırmanın dahil etme kriterleri; okuma yazma bilmek, 18 yaş üstü olmak, Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşamak, medeni durumu evli olmak, resmi nikahlı olmak, heteroseksüel evli çift olmak, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak şeklinde belirlenmiştir. Bu kriterleri karşılamayan kişiler araştırmada yer almamıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Bu bölümde araştırmada kullanılan veri araçları ile ilgili bilgi bulunmaktadır.

3.5.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Evli bireylerin sosyodemografik verilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından oluşturulmuş olan bilgi formudur. Demografik Bilgi Formu'nda toplamda 17 soru bulunmaktadır. Evli bireylere yönelik (cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi vb.) bilgiler Form ile edinilerek, bu bilgiler ile ölçek puanları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

3.5.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

Brennan ve arkadaşları (1998), insanlarda bağlanmanın boyutlarını ortaya koymak amacı ile sıklıkla bağlanmayı ölçen ölçekleri toparlayarak onlardan bir ölçek çıkarmışlardır. İlk olarak, topladıkları tüm ölçeklerden oluşan 323 madde ile faktör analizleri eşliğinde en iyi ölçüm yapabilecek sorular seçilmiştir. Ardından da, bağlanmayı kaygı ile kaçınma olarak iki ana boyuta ayrılarak bu değişkenin daha iyi anlaşılacağını ifade etmişlerdir. Çalışmalarının sonucunda da, 36 maddelik YİYE ölçeği ortaya konulmuştur. YİYE'de değişiklikler yapılmasıyla Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II alanyazına katılmıştır (Hambleton, Swaminathan ve Rogers, 1991). YİYE-II'nin bağlanma kavramı konusunda daha sürekli ve istikrarlı sonuçlar

topladığı düşünülmektedir. Fraley ve arkadaşlarının (2000) geliştirdiği “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II” 18’i kaygı 18’i kaçınma boyutlarını ölçen toplam 36 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılardan ilişkilerindeki duygu ve düşüncelerine yönelik 7’li Likert tipinde bir ölçektir. YİYE-II, kişilerin kaygı ve kaçınma boyutlarını incelemek üzere geliştirilen bir ölçektir (akt: Sümer, 2006).

YİYE-II’nin Türkçe’ye uyarlanmıştır (Sümer ve Güngör, 1999). Anket, 36 maddeden meydana gelmektedir. 18 madde kaçınma boyutunu, 18 madde ise kaygılı boyutu ölçmektedir. Ölçekteki tek sayı maddelerinin ortalaması kaçınma boyutunu; çift sayı maddelerinin ortalaması alınarak kaygı boyutu hesaplanmaktadır. Ölçekte 14 adet ters madde vardır. 7’li Likert tipi bir ölçektir. Ölçüm sonucunda; iki boyuttan da düşük puan sahip olanlar güvenli, iki boyuttan da yüksek puana sahip olanlar korkulu bağlanma biçimini temsil etmektedir. Boyutların ilki kaygının .84; ikincisi kaçınmanın .81 iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu görülmektedir (Sümer ve Güngör, 1999). Bu çalışma için ölçeğin Cronbach alfa katsayıları; kaygı için $\alpha=.85$, kaçınma için $\alpha=.89$ ’dur.

3.5.3. Duyguları İfade Etme Ölçeği

Ölçeği, King ve Emmons (1990) geliştirmiştir. Orijinalinde 16 madde vardır. Üniversite öğrencileri ile yapılan çalışmada; sözel ve sözel olmayan biçimde duyguların ifadesinin düzeyini anlamak sebebiyle yapılmıştır. Ölçek üç faktörü ölçer: Olumlu Duyguların İfadesi ($\alpha=.58$); Olumsuz Duyguların İfadesi ($\alpha=.59$) ve Yakınlığın İfadesi ($\alpha=.39$). Kuzucu (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçek, katılımcıların duygu ifade etme düzeylerini ulaşabilmek için kullanılmaktadır. Uyarlanan ölçek, 15 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 7’li likert tiptedir. Test-tekrar test $n=96$, $r=.85$ ve iç tutarlık analizleri $\alpha=.85$ ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Ölçekte bulunan maddeler “olumlu”, “olumsuz” ile “yakınlık” duyguları ile ilgilidir (Kuzucu, 2011). Bu üç tip duygu ölçekteki üç faktörü oluşturmaktadır. Yakınlık ifadesi boyutu (1, 3, 6, 7, 8, 15) altı, olumlu duygu ifadesi boyutu (4, 9, 11, 12, 14) beş; olumsuz duygu ifadesi boyutu (2, 5, 10, 13) dört madde ile temsil edilmektedir. Maddeler 3 madde dışında orijinal modeldeki faktörlere dağılımdan farklılık

göstermiştir. İlk olarak 12.maddenin çıkarılması vardır. Daha sonra orijinal ölçekte olumlu duygu faktöründe yer alan bir madde (3) ölçeğin Türkiye uyarlamasında yakınlık faktöründe yer almıştır. Ölçekte 6 ve 14. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınan toplam puan duygu ifade etme eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir (Kuzucu, 2011). DİEÖ'nin en düşük maddeler arası korelasyonu .06, ortalama maddeler arası korelasyonu .18, en yüksek maddeler arası korelasyonu ise .59'dur. Ölçeğin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .78'dir (Kuzucu, 2011). Bu çalışmada; ölçeğin alt boyutları için Cronbach alfa katsayıları; Olumlu Duyguların İfadesi ($\alpha = .65$); Olumsuz Duyguların İfadesi ($\alpha = .52$) ve Yakınlığın İfadesi ($\alpha = .50$).

3.5.4. Evlilik Yaşamı Ölçeği

Evlilik Yaşamı Ölçeği, evlilik ilişkisinden sağlanan doyumun ölçülmesi ve belirlenebilmesi amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiş ve geçerlilikleri belirlenmiştir. Söz konusu ölçek, on maddeden oluşan beşli Likert tipindedir. Doyumsuzluktan doyuma doğru 1'den 5'e kadar sıralanmış yanıtlardan oluşmaktadır ve katılımcılar her maddeyi 5 basamaklı; "1=Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Biraz katılıyorum, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum" arasında değişen Likert türü bir ölçek kullanarak cevaplamaktadırlar. Sorulara verilen cevaplanmaların puanlanmasında doyumumsuzluktan doyuma doğru 10 ile 50 puanları arasında değişiklik göstermektedir. Puanlar yükseldikçe evlilik doyumunun arttığına ilişkin sonuçlar elde edilmektedir. Ölçek ile ilgili olarak, 2, 4 ve 5. maddelerin ters maddelerdir. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ilk çalışmada .91, ikinci çalışmada ise .89 olarak bulunmuştur. Çalışmanın test tekrar test güvenirlik çalışmasında güvenirlik katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Tezer (1996), ölçeğin iç tutarlılık katsayısına bakarak elde ettiği bulguların, ölçeğin güvenirliğinin yüksek olduğunu ifade ettiğini belirtmektedir. Yapılan bu çalışmada Evlilik Yaşamı Ölçeği'nin Cronbach alfa katsayısı $\alpha = .88$ 'dir.

3.6. Kullanılan İstatistiksel Analiz Programı

Çalışma için toplanan veriler, SPSS 26 paket programında analiz edilmiştir. Evli bireylerin bağlanma boyutlarının, duyguları ifade etme düzeylerinin ve evlilik doyumlarının karşılaştırılmasında, cinsiyet ve çalışma durumu gibi iki değişken içeren

parametreler bağımsız gruplar t testi; yaş ve evlilik süresi gibi ikiden fazla değişken içeren parametreler ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sorularını cevaplamak için değişkenlerin aralarındaki ilişki Pearson Korelasyon Analizi; birbirlerine olan etkisi ise regresyon analizleri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizler sırasında ölçeklerden elde edilen verilerin aritmetik ortalamalardan da yararlanılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

4.1. Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın bu bölümünde yapılan analizler sonucunda elde edilen verilerin betimleyici istatistikleri yer almaktadır. Ölçeklerin betimleyici istatistik bilgileri aşağıdaki bölümde detaylı olarak anlatılmaktadır.

4.1.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimleyici İstatistikleri

Araştırmada kullanılan ölçeklerin betimleyici istatistik değerleri Tablo 4.1.'de belirtilmiştir. Buna göre; YİYE II' nin iki alt ölçeğinden birincisi Kaçınma alt ölçeğinin ortalama puanlarına göre (Ort.=2.88, SS=1.109) çarpıklık değeri .743 ile basıklık değeri .318; ikinci boyutu Kaygı alt ölçeğinin ortalama puanlarına göre (Ort.=3.75, SS=1.051) çarpıklık değeri .230 ile basıklık değeri -.399 olarak bulunmuştur. Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin üç alt boyutu ayrı ayrı incelenmiştir. Olumlu Duygular alt ölçeğinin toplam puanlarına göre (Ort.=29.80, SS=6.059) çarpıklık değeri -.325 ile basıklık değeri .216'dır. Yakınlık Duygular alt ölçeğinin toplam puanlarına göre (Ort.=25.57, SS=4.725) çarpıklık değeri -.617 ile basıklık değeri .611'dir. Olumsuz Duygular alt ölçeğinin toplam puanlarına göre (Ort.=18.95, SS=3.345) çarpıklık değeri -.423 ile basıklık değeri .675'tir. Son olarak, Evlilik Yaşamı Ölçeği' nin ortalama puanlarına göre (Ort.=3.44, SS=.438) çarpıklık değeri -.851 ile basıklık değeri 1.475'tir. Analizlerde veri setlerinde normallik varsayımının sağlanabilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması koşulu sağlanmalıdır (George ve Mallery, 2010). Yapılan bu çalışmada kullanılan ölçek değerlerinin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olduğu bulunmuştur ve toplanan verilerin normal dağıldığı varsayımı yapılarak hipotezlerin analizleri sırasında parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ortalama, Standart Sapma (SS) ve Çarpıklık–Basıklık Değerleri

Değişkenler	N	Ortalama	SS	Çarpıklık	Basıklık
Kaçınma boyutu ortalama	388	2.88	1.109	.743	.318
Kaygılı boyutu ortalama	388	3.75	1.051	.230	-.399
Olumlu duyguları ifade etme	388	29.80	6.059	-.325	.216
Yakınlık duyguları ifade etme	388	25.57	4.725	-.617	.611
Olumsuz duyguları ifade etme	388	18.95	3.345	-.423	.675
Evlilik doyumu ortalama	388	3.44	.438	-.851	1.475

4.2. Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Ölçek Puanları İle Karşılaştırılmasına İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Bulguları

Araştırma sırasında sosyodemografik değişkenlerden iki cevaplı olanlar ile çalışmada kullanılan ölçek puanları arasında karşılaştırma yapılmıştır. Bu karşılaştırmalar için kategorik cinsiyet (kadın, erkek) ve çalışma-çalışmama durumu (evet, hayır) bağımsız değişkenleri ile araştırmada kullanılan ölçekler arasında Bağımsız Örneklem t-Testi kullanılmıştır.

4.2.1. Araştırmada Kullanılan Ölçek Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi

Aşağıdaki Tablo 4.2’de çalışmaya katılan evli bireylerin cinsiyet değişkenine göre YİYE II alt boyutları Kaçınma ve Kaygı alt ölçeklerinde, Duyguları İfade Etme Ölçeği alt boyutları Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz alt ölçeklerinde ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ile ulaşılan veriler Bağımsız Örneklem t Testi yapılarak ulaşılan sonuçlar incelenmiştir.

Analiz sonucuna göre evli bireylerin cinsiyetlerine göre YİYE II kaçınma boyutu ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($t(386)=-2.012$, $p<.05$). Erkeklerin kaçınma puan ortalamaları ($\bar{X}=3.02$, $SS=1.160$), kadınların

kaçınma puan ortalamalarına ($\bar{X}=2.79$, $SS=1.066$) oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. YİYE II' nin diğer bir boyutu olan kaygı boyutunda cinsiyet değişkeni açısından bakıldığında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmaktadır ($t(386)=-.231$, $p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme boyutu toplam puanı, cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t(386)=5.163$, $p<.05$). Kadınların olumlu duyguları ifade etme toplam puanları ($\bar{X}=31.06$, $SS=5.752$), erkeklerin olumlu duyguları ifade etme toplam puanlarından ($\bar{X}=27.92$, $SS=6.037$) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı ölçeğin yakınlık duyguları ifade etme boyutu da yine cinsiyet değişkeni bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t(386)=3.717$, $p<.05$). Kadınların yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları ($\bar{X}=26.29$, $SS=4.566$), erkeklerin olumlu duyguları ifade etme toplam puanlarından ($\bar{X}=24.50$, $SS=4.769$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların olumlu ve yakınlık duyguları erkek katılımcılara oranla daha iyi bir düzeyde ifade ettiği düşünülmektedir. Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme boyutu toplam puanları bakımından incelendiğinde cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir ($t(386)=1.765$, $p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, cinsiyet değişkeni açısından incelendiğinde anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(386)=-.849$, $p>.05$).

Tablo 4.2. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları

		N				
	Cinsiyet	(388)	Ortalama	SS	t (df= 386)	P
Kaçınma boyutu ortalama	Kadın	233	2.79	1.066	-2.012	.045*
	Erkek	155	3.02	1.160		
Kaygılı boyutu ortalama	Kadın	233	3.76	1.084	.231	.817
	Erkek	155	3.74	1.002		

Olumlu duyguları ifade etme	Kadın	233	31.06	5.752	5.163	.000*
	Erkek	155	27.92	6.037		
Yakınlık duyguları ifade etme	Kadın	233	26.29	4.566	3.717	.000*
	Erkek	155	24.50	4.769		
Olumsuz duyguları ifade etme	Kadın	233	19.20	3.394	1.765	.078
	Erkek	155	18.59	3.245		
Evlilik doyumu ortalama	Kadın	233	3.46	.453	.849	.396
	Erkek	155	3.42	.416		

*p <.05, **p <.01

4.2.2. Araştırmada Kullanılan Verilerinin Katılımcıların Çalışma Durumları Değişkeni Açısından Değerlendirilmesi

Aşağıdaki Tablo 4.3’te çalışmaya katılan evli bireylerin çalışma durumları değişkenine göre YİYE II alt boyutları Kaçınma ve Kaygı alt ölçeklerinde, Duyguları İfade Etme Ölçeği alt boyutları Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz alt ölçeklerinde ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ile ulaşılan veriler Bağımsız Örneklemeler için t Testi yapılarak ulaşılan sonuçlar incelenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda, evli bireylerin çalışma durumlarına göre YİYE II’ nin kaçınma boyutu ortalama puanları açısından bakıldığında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu bulunmuştur ($t(386)=-.548$, $p>.05$). Çalışma durumu değişkeni, YİYE II kaygı boyutu ortalama puanları arasında ise anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($t(386)=-2.651$, $p<.05$). Çalışmayan evli bireylerin kaygı boyutu ortalamaları ($\bar{X}=3.99$, $SS=1.104$), çalışan evli bireylerin kaygı boyutu ortalamalarına ($\bar{X}=3.67$, $SS=1.020$) göre daha yüksektir. Böylece, çalışmayan evli kişilerin çalışanlara oranla daha kaygılı olduğu düşünülmektedir.

Duyguları İfade Etme Ölçeği’ nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme boyutu toplam puanı, çalışma durumu değişkeni bakımından anlamlı olarak farklılaşmamaktadır ($t(386)=-.185$, $p>.05$). Aynı ölçeğin yakınlık duyguları ifade etme

boyutu da yine çalışma durumu değişkeni bakımından anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($t(386)=.098$, $p>.05$). Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme boyutu toplam puanlarından yola çıkarak incelendiği zaman çalışma durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür ($t(386)=.488$, $p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, çalışma durumu değişkeni bakımından incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($t(386)=1.592$, $p>.05$).

Tablo 4.3. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Katılımcıların Çalışma Durumu Değişkenine İlişkin Bağımsız Örneklem t Testi Analizi Bulguları

	Çalışma Durumu	N (388)	Ortalama	SS	t (df= 386)	P
Kaçınma boyutu ortalama	Çalışıyor	283	2.86	1.128	-.548	.584
	Çalışmıyor	105	2.93	1.057		
Kaygılı boyutu ortalama	Çalışıyor	283	3.67	1.020	-2.651	.008*
	Çalışmıyor	105	3.99	1.104		
Olumlu duyguları ifade etme	Çalışıyor	283	29.77	6.125	-.185	.853
	Çalışmıyor	105	29.90	5.905		
Yakınlık duyguları ifade etme	Çalışıyor	283	25.59	4.812	.098	.922
	Çalışmıyor	105	25.53	4.502		
Olumsuz duyguları ifade etme	Çalışıyor	283	19.00	3.262	.448	.654
	Çalışmıyor	105	18.83	3.572		
Evlilik doyumu ortalama	Çalışıyor	283	3.46	.422	1.592	.112
	Çalışmıyor	105	3.38	.477		

*p <.05, **p <.01

4.3. Araştırmanın Değişkenleri ile Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

Bu bölümde, araştırmanın 2 gruptan fazla kategorisi olan bağımsız değişkenleri ile çalışma ölçeklerinden elde edilen verilerin karşılaştırmaları bulunmaktadır. Yaş, eğitim düzeyi, katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyi, evlilik biçimi, katılımcıların evlendikleri yaş, katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı, evlilik süresi, çocuk sayısı, hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları, yaşanılan yer, çalışma saatleri ve sosyoekonomik durum bağımsız değişkenlerinin kategorilerine göre araştırmada kullanılan ölçeklerin verileri incelenmesi için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Gruplar arası anlamlı fark bulunduğunda; varyans homojenliği sağlanan gruplarda inceleme yapmak amacıyla Hochberg GT2 post hoc testi; varyans homojenliği sağlanmayan gruplarda inceleme yapmak amacıyla Games-Howell post hoc testi yapılmıştır. Aşağıda Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılarak yapılan bulgular yer almaktadır.

4.3.1. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Yaş Grupları Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler yaş grupları arasında karşılaştırmalar yapılması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Yaş değişkeni 3 grup olarak ele alınmıştır: 20-29 yaş arası, 30-44 yaş arası, 45-64 yaş arasıdır. Bu incelemenin detayları, aşağıda yer alan Tablo 4.4.'te bulunmaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin bulundukları yaş gruplarına göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(2,385)=13.512$, $p<.05$). Yaş grupları arasındaki farklılaşmayı incelemek için Games-Howell post hoc testi yapılmıştır; 20-29 yaş arasındaki katılımcıların ($\bar{X}=2.61$, $SS=.934$) ve 30-44 yaş arasındaki katılımcıların ($\bar{X}=2.89$,

SS=1.078) anlamlı düzeyde 45-64 yaş arasındaki katılımcılardan ($\bar{X}$ =3.38, SS=1.299) daha düşük kaçınma alt testi ortalama puanları aldıkları görülmektedir. ($p < 0.05$).

YİYE II' nin kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin bulundukları yaş gruplarına göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(2,385)=1.667$, $p > .05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme boyutu toplam puanları, yaş gruplarına göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(2,385)=8.989$, $p < .05$). Yaş grupları arasındaki farklılaşmayı incelemek için Hochbergs GT2 post hoc testi yapılmıştır; 20-29 yaş arasındaki katılımcıların ($\bar{X}$ =31.30, SS=5.299), 30-44 yaş arasındaki ($\bar{X}$ =29.22, SS=6.439) ve 45-64 yaş arasındaki katılımcılardan ($\bar{X}$ =28.06, SS=6.060) daha yüksek olumlu duygu ifadesi toplam puanları aldıkları görülmektedir. 30-44 yaş arasındaki katılımcılar da ($\bar{X}$ =29.22, SS=6.439), 45-64 yaş arasındaki katılımcılardan ($\bar{X}$ =28.06, SS=6.060) daha yüksek olumlu duygu ifadesi toplam puanlarına sahiptirler ($p < 0.05$). Bu duruma göre, katılımcıların yaşları arttıkça olumlu duygu ifadelerinin azaldığı söylenebilmektedir.

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, evli bireylerin bulundukları yaş gruplarına göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(2,385)=1.157$, $p > .05$). Aynı ölçeğin alt boyutlarından olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, evli bireylerin bulundukları yaş gruplarına göre incelendiğinde yine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(2,385)=.306$, $p > .05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, yaş gruplarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(2,385)=11.053$, $p < .05$). Yaş grupları arasındaki farklılaşmayı incelemek için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır; 20-29 yaş arasındaki katılımcıların ($\bar{X}$ =3.56, SS=.363), 30-44 yaş arasındaki ($\bar{X}$ =3.39, SS=.482) ve 45-64 yaş arasındaki katılımcılardan ($\bar{X}$ =3.30, SS=.426) daha yüksek evlilik doyumu ortalama puanları aldıkları bulunmuştur ($p < 0.05$). Katılımcıların daha genç olanlarının evlilik doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilmektedir.

Tablo 4.4. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Yaş Grupları Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Yaş Grupları	N (388)	Ortalama	SS	F	p
Kaçınma boyutu ortalama	20-29 yaş arası	152	2.61	.934	13.512	.000**
	30-44 yaş arası	157	2.89	1.078		
	45-64 yaş arası	79	3.38	1.299		
Kaygılı boyutu ortalama	20-29 yaş arası	152	3.71	1.116	1.667	.190
	30-44 yaş arası	157	3.87	1.055		
	45-64 yaş arası	79	3.62	.895		
Olumlu duyguları ifade etme	20-29 yaş arası	152	31.30	5.299	8.989	.000**
	30-44 yaş arası	157	29.22	6.439		
	45-64 yaş arası	79	28.06	6.060		
Yakınlık duyguları ifade etme	20-29 yaş arası	152	25.94	4.540	1.157	.316
	30-44 yaş arası	157	25.53	4.751		
	45-64 yaş arası	79	24.95	5.005		
Olumsuz duyguları ifade etme	20-29 yaş arası	152	18.79	3.277	.306	.737
	30-44 yaş arası	157	19.08	3.394		
	45-64 yaş arası	79	19.03	3.404		
Evlilik doyumu ortalama	20-29 yaş arası	152	3.56	.363	11.053	.000**
	30-44 yaş arası	157	3.39	.482		
	45-64 yaş arası	79	3.30	.426		

*p <.05, **p <.01

4.3.2. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Eğitim Düzeyi Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı

Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların eğitim düzeyleri ile karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Eğitim düzeyleri, 5 grup olarak ele alınmıştır: ilkökul, ortaokul, lise, lisans, lisansüstü ve ilerisidir. Bu incelemenin detayları, aşağıda yer alan Tablo 4.5.'te bulunmaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin eğitim düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(4,383)=3.921$, $p<.05$). Eğitim düzeyi grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Games-Howell post hoc testi yapılmıştır; lise mezunu katılımcıların ($\bar{X}=3.17$, $SS=1.134$) lisansüstü ve ilerisi mezunu katılımcılarından ($\bar{X}=2.65$, $SS=1.073$) anlamlı düzeyde daha yüksek kaçınma alt testi ortalama puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p< 0,05$).

YİYE II' nin kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin eğitim düzeylerine göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(4,383)=.524$, $p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların eğitim düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(4,383)=1.263$, $p>.05$). Aynı ölçeğin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, eğitim düzeylerine göre yine anlamlı düzeyde farklılaşma yaşamamaktadır ($F(4,383)=2.059$, $p>.05$). Bu ölçeğin son alt boyutu olumsuz duygular da aynı şekilde, eğitim düzeyi değişkeniyle ilgili gruplar incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(4,383)=.427$, $p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, katılımcıların eğitim düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(4,383)=1.165$, $p>.05$).

Tablo 4.5. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Eğitim Düzeyleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Eğitim Düzeyleri	N (388)	Ortalama	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	İlkokul	4	4.39	1.016	3.921	.004*
	Ortaokul	3	2.88	.596		
	Lise	62	3.17	1.134		
	Üniversite	238	2.86	1.092		
	Lisansüstü ve ilerisi	81	2.65	1.073		
Kaygılı boyutu ortalama	İlkokul	4	4.08	1.583	.524	.718
	Ortaokul	3	3.94	1.501		
	Lise	62	3.89	.874		
	Üniversite	238	3.74	1.021		
	Lisansüstü ve ilerisi	81	3.66	1.223		
Olumlu duyguları ifade etme	İlkokul	4	33.25	8.808	1.263	.284
	Ortaokul	3	34.67	2.309		
	Lise	62	28.82	6.112		
	Üniversite	238	29.84	6.129		
	Lisansüstü ve ilerisi	81	30.09	5.695		
Yakınlık duyguları ifade etme	İlkokul	4	26.75	2.630	2.059	.086
	Ortaokul	3	26.67	2.082		
	Lise	62	24.52	5.130		
	Üniversite	238	25.44	4.787		
	Lisansüstü ve ilerisi	81	26.68	4.171		
Olumsuz duyguları ifade etme	İlkokul	4	20.25	5.909	.427	.789
	Ortaokul	3	19.67	5.859		
	Lise	62	18.60	4.237		
	Üniversite	238	18.95	3.101		
	Lisansüstü ve ilerisi	81	19.15	3.087		

	İlkokul	4	3.05	.619		
	Ortaokul	3	3.43	.723		
Evlilik doyumu	Lise	62	3.39	.490	1.165	.326
ortalama	Üniversite	238	3.45	.443		
	Lisansüstü ve	81	3.48	.357		
	ilerisi					

*p <.05, **p <.01

4.3.3. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Düzeyleri Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyleri ile karşılaştırmak için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Eğitim düzeyleri, 5 grup olarak ele alınmıştır: ilkokul, ortaokul, lise, lisans, lisansüstü ve ilerisidir. Bu incelemenin detayları, aşağıda yer alan Tablo 4.6.'da bulunmaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, çalışmaya katılan evli bireylerin eşlerinin eğitim düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(4,383)=2.309$, $p>.05$). YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutunda ortalama puanları, çalışmaya katılan evli bireylerin eşlerinin eğitim düzeylerine göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmadığı görülmektedir ($F(4,383)=1.210$, $p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, çalışmaya katılan evli bireylerin eşlerinin eğitim düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(4,383)=.577$, $p>.05$). Aynı ölçeğin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, çalışmaya katılan evli bireylerin eşlerinin eğitim düzeylerine göre

yine anlamlı düzeyde farklılaşma yaşamamaktadır ($F(4,383)=1.104$, $p>.05$). Bu ölçeğin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme alt boyutunda aynı şekilde, çalışmaya katılan evli bireylerin eşlerinin eğitim düzeyi değişkeniyle ilgili gruplar incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(4,383)=1.222$, $p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, çalışmaya katılan evli bireylerin eşlerinin eğitim düzeylerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu sonucu bulunmuştur ($F(4,383)=6.529$, $p<.05$). Katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyi grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochbergs GT2 post hoc testi yapılmıştır; ortaokul mezunu eşleri bulunan katılımcıların ($\bar{X}=2.85$, $SS=.404$); lise mezunu eşleri bulunan katılımcılardan ($\bar{X}=3.37$, $SS=.445$), lisans mezunu eşleri bulunan katılımcılardan ($\bar{X}=3.50$, $SS=.404$) ve lisansüstü ve ileri mezunu eşleri bulunan katılımcılarından ($\bar{X}=3.46$, $SS=.415$) anlamlı düzeyde daha düşük evlenme doyumu ortalama puanlarına sahip oldukları bulunmuştur ($p< 0,05$).

Tablo 4.6. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Düzeyleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Düzeyleri		N (388)	Ortalama	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	İlkokul	11	3.39	1.335	2.309	.057
	Ortaokul	8	3.63	1.243		
	Lise	89	3.00	1.106		
	Lisans	228	2.83	1.078		
	Lisansüstü ve ilerisi	52	2.68	1.122		
Kaygılı boyutu ortalama	İlkokul	11	4.27	1.273	1.210	.306
	Ortaokul	8	3.63	.654		
	Lise	89	3.81	1.006		
	Lisans	228	3.76	1.033		
	Lisansüstü ve ilerisi	52	3.56	1.185		

Olumlu duyguları ifade etme	İlkokul	11	28.27	9.456	.577	.679
	Ortaokul	8	28.00	5.782		
	Lise	89	29.72	5.829		
	Lisans	228	29.79	5.968		
	Lisansüstü ve ileri	52	30.60	6.130		
Yakınlık duyguları ifade etme	İlkokul	11	23.27	6.973	1.104	.354
	Ortaokul	8	26.75	4.833		
	Lise	89	25.13	4.088		
	Lisans	228	25.80	4.688		
	Lisansüstü ve ileri	52	25.62	5.299		
Olumsuz duyguları ifade etme	İlkokul	11	18.27	3.901	1.222	.301
	Ortaokul	8	20.00	5.210		
	Lise	89	18.37	3.961		
	Lisans	228	19.17	3.000		
	Lisansüstü ve ileri	52	19.00	3.156		
Evlilik doyumu ortalaması	İlkokul	11	3.17	.724	6.529	.000**
	Ortaokul	8	2.85	.404		
	Lise	89	3.37	.445		
	Lisans	228	3.50	.404		
	Lisansüstü ve ileri	52	3.46	.415		

*p <.05, **p <.01

4.3.4. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Evlenme Biçimi Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların evlenme biçimleri ile

karşılaştırılması amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Evlenme biçimleri, 5 gruptur: Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak, Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan, Anlaşarak ama ailelerin onayı olmadan, Anlaşarak ailelerin onayıyla, Kaçarak seçenekleri katılımcılara sunulmuştur. Fakat, Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan ve Kaçarak seçeneklerinin ikisinde de 1 katılımcı bulunması sebebiyle post hoc analizlerinde yer almamaktadırlar. Bu iki seçeneğin yorumlanması sırasında verilerin ortalamaları diğer ortalamalarla karşılaştırılarak yapılmıştır. Bu analizin bulguları, aşağıda yer alan Tablo 4.7.'de bulunmaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin evlenme biçimlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(4,383)=8.283$, $p<.05$). Evlilik biçimi grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır; Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak evlenen katılımcıların ($\bar{X}=3.61$, $SS=1.318$), Anlaşarak ailelerin onayıyla evlenen katılımcılardan ($\bar{X}=2.74$, $SS=1.013$) anlamlı düzeyde daha yüksek kaçınma alt testi ortalama puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p<0.05$). Diğer bir açıdan post hoc analizlerine dahil olmayan, Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan seçeneğini işaretleyen katılımcının kaçınma alt testi ortalamasının ($\bar{X}=3.88$) diğer seçeneklerdeki ortalamalarından yüksek olması dikkat çekmektedir.

YİYE II' nin kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin evlenme biçimlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(4,383)=1.657$, $p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlenme biçimlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(4,383)=3.011$, $p<.05$). Evlilik biçimi grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır; Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak evlenen katılımcıların ($\bar{X}=27.57$, $SS=7.675$), Anlaşarak ailelerin onayıyla evlenen katılımcılardan ($\bar{X}=30.25$, $SS=5.669$) anlamlı düzeyde daha düşük olumlu duyguları ifade etme toplam puanları aldıkları bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca post hoc analizlerine dahil olmayan, Aile

tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan seçeneğini işaretleyen katılımcının olumlu duyguları ifade etme toplam puanın ($\bar{X}=21.00$) diğer seçeneklerdeki toplam puanların ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlenme biçimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(4,383)=4.764$, $p<.05$). Evlilik biçimi grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır; Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak evlenen katılımcıların ($\bar{X}=23.21$, $SS=5.235$), Anlaşarak ailelerin onayıyla evlenen katılımcılardan ($\bar{X}=26.01$, $SS=4.517$) anlamlı düzeyde daha düşük yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$). Ayrıca post hoc analizlerine dahil olmayan, Kaçarak seçeneğini işaretleyen katılımcının yakınlık duyguları ifade etme toplam puanın ($\bar{X}=20.00$) diğer seçeneklerdeki toplam puanların ortalamalarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, evlenme biçimi değişkeniyle ilgili gruplar incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır ($F(4,383)=.901$, $p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, katılımcıların evlilik biçimine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(4,383)=3.872$, $p<.05$). Evlilik biçimi grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır; Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak evlenen katılımcıların ($\bar{X}=3.24$, $SS=.571$), Anlaşarak ailelerin onayıyla evlenen katılımcılardan ($\bar{X}=3.48$, $SS=.405$) anlamlı düzeyde daha düşük evlilik doyumu ortalama puanları aldıkları bulunmuştur ($p< 0,05$). Ek olarak, post hoc analizlerine dahil olmayan, Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan seçeneğini işaretleyen katılımcının evlilik doyumu ortalama puanının ($\bar{X}=3.00$) diğer seçeneklerdeki ortalama puanlardan daha düşük olduğu görülmektedir.

Tablo 4.7. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Evlilik Biçimi Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Evlilik Biçimi	N (388)	Ort.	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak	56	3.61	1.318	8.283	.000**
	Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan	1	3.88	.		
	Anlaşarak ama ailelerin onayı olmadan	10	3.19	1.277		
	Anlaşarak ailelerin onayıyla	320	2.74	1.013		
	Kaçarak	1	2.63	.		
Kaygılı boyutu ortalama	Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak	56	4.00	1.073	1.657	.159
	Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan	1	4.06	.		
	Anlaşarak ama ailelerin onayı olmadan	10	4.25	1.089		
	Anlaşarak ailelerin onayıyla	320	3.69	1.042		
	Kaçarak	1	4.31	.		
Olumlu duyguları ifade etme	Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak	56	27.57	7.675	3.011	.018*
	Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan	1	21.00	.		
	Anlaşarak ama ailelerin onayı olmadan	10	29.10	5.587		
	Anlaşarak ailelerin onayıyla	320	30.25	5.669		
	Kaçarak	1	27.00	.		
Yakınlık duyguları ifade etme	Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak	56	23.21	5.235		

Olumsuz duyguları ifade etme	Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan	1	23.00	.	4.764	.001*
		10	25.70	4.855		
		320	26.01	4.517		
		1	20.00	.		
	Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak	56	18.73	4.123	.901	.463
		1	14.00	.		
		10	19.90	2.601		
		320	18.98	3.213		
	Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan	1	17.00	.	3.872	.004*
		10	3.49	.357		
		320	3.48	.405		
		1	3.20	.		

*p <.05, **p <.01

4.3.5. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Evlendikleri Yaş Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların evlendikleri yaş değişkeni

ile karşılaştırılması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Katılımcıların evlendikleri yaşlar, 3 grup şeklinde kategorilere ayrılmıştır: 16-24 yaşları arası, 25-34 yaşları arası ve 35 yaş üstüdür. Bu incelemeye dair bulgular, aşağıda yer alan Tablo 4.8.'de mevcuttur.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin evlendikleri yaşa göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucu elde edilmiştir ($F(2,385)=2.749, p>.05$). YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin evlendikleri yaşa göre bakıldığında yine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(2,385)=1.824, p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlendikleri yaşa göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(2,385)=4.255, p<.05$). Katılımcıların evlendikleri yaş değişkeninin grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 35 yaş ve üstü bir yaşta evlilik yapan katılımcılar ($\bar{X}=25.57, SS=8.290$), 16-24 yaşları arasında ($\bar{X}=30.41, SS=5.834$) ve 25-34 yaşları arasında ($\bar{X}=29.68, SS=5.962$) evlilik yapan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük olumlu duyguları ifade etme toplam puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlendikleri yaşa göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma görülmektedir ($F(2,385)=8.600, p<.05$). Katılımcıların evlendikleri yaş değişkeninin grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 35 yaş ve üstü bir yaşta evlilik yapan katılımcılar ($\bar{X}=20.71, SS=7.248$), 16-24 yaşları arasında ($\bar{X}=26.09, SS=4.336$) ve 25-34 yaşları arasında ($\bar{X}=25.54, SS=4.626$) evlilik yapan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları aldıkları sonucuna ulaşılmıştır ($p< 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlendikleri yaşa göre oluşturulan gruplar kapsamında incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(2,385)=.179, p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, katılımcıların evlendikleri yaşa göre oluşturulan gruplara göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(2,358)=.428, p>.05$).

Tablo 4.8. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Evlenilen Yaş Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Evlenilen Yaş	N (388)	Ortalama	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	16-24 yaşları arası	145	2.88	1.025	2.749	.065
	25-34 yaşları arası	229	2.84	1.105		
	35 yaş üstü	14	3.55	1.738		
Kaygılı boyutu ortalama	16-24 yaşları arası	145	3.87	1.072	1.824	.163
	25-34 yaşları arası	229	3.67	1.035		
	35 yaş üstü	14	3.90	1.034		
Olumlu duyguları ifade etme	16-24 yaşları arası	145	30.41	5.834	4.255	.015*
	25-34 yaşları arası	229	29.68	5.962		
	35 yaş üstü	14	25.57	8.290		
Yakınlık duyguları ifade etme	16-24 yaşları arası	145	26.09	4.336	8.600	.000**
	25-34 yaşları arası	229	25.54	4.626		
	35 yaş üstü	14	20.71	7.248		
Olumsuz duyguları ifade etme	16-24 yaşları arası	145	18.97	3.322	.179	.836
	25-34 yaşları arası	229	18.98	3.320		
	35 yaş üstü	14	18.43	4.146		
Evlilik doyumu ortalama	16-24 yaşları arası	145	3.46	.454	.428	.652
	25-34 yaşları arası	229	3.43	.432		
	35 yaş üstü	14	3.36	.388		

*p <.05, **p <.01

4.3.6. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkı Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı değişkeni ile karşılaştırılması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı değişkeninde; 0-5 yaş fark, 6-10 yaş fark, 11-15 yaş fark, 15 ve üzeri yaş farkı şeklinde 4 grup bulunmaktadır. Bu analizden elde edilen bulgular, aşağıda Tablo 4.9.'da yer almaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, çalışmaya katılan evli bireylerin eşleri ile aralarındaki yaş farkı değişkenine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(2,384)=.324, p>.05$). YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutu ortalama puanları, çalışmaya katılan evli bireylerin eşleri ile aralarındaki yaş farkı değişkenine göre bakıldığında yine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(2,384)=2.014, p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı değişkenine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(2,384)=.313, p>.05$). Aynı ölçeğin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı değişkenine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma görülmemektedir ($F(2,384)=.422, p>.05$). Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı değişkenine göre oluşturulan gruplar incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(2,384)=.393, p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, katılımcıların evlendikleri yaşa göre oluşturulan gruplara göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(2,384)=.374, p>.05$).

Tablo 4.9. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Eşleri ile Aradaki Yaş Farkı Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Eşleri ile Aradaki Yaş Farkı		N (388)	Ortalama	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	0-5 yaş fark	305	2.88	1.088	.324	.808
	6-10 yaş fark	75	2.85	1.172		
	11-15 yaş fark	7	3.28	1.455		
	15 ve üzeri yaş farkı	1	2.69	.		
Kaygılı boyutu ortalama	0-5 yaş fark	305	3.75	1.041	2.014	.111
	6-10 yaş fark	75	3.70	1.096		
	11-15 yaş fark	7	4.61	.659		
	15 ve üzeri yaş farkı	1	2.63	.		
Olumlu duyguları ifade etme	0-5 yaş fark	305	29.92	6.015	.313	.816
	6-10 yaş fark	75	29.27	6.154		
	11-15 yaş fark	7	30.71	7.847		
	15 ve üzeri yaş farkı	1	28.00	.		
Yakınlık duyguları ifade etme	0-5 yaş fark	305	25.51	4.681	.422	.737
	6-10 yaş fark	75	25.67	4.788		
	11-15 yaş fark	7	26.57	6.477		
	15 ve üzeri yaş farkı	1	30.00	.		
Olumsuz duyguları ifade etme	0-5 yaş fark	305	18.90	3.285	.393	.758
	6-10 yaş fark	75	19.04	3.667		
	11-15 yaş fark	7	20.00	2.582		
	15 ve üzeri yaş farkı	1	21.00	.		
0-5 yaş fark		305	3.45	.427	.374	.772
6-10 yaş fark		75	3.41	.473		

Evlilik doyumu	11-15 yaş fark	7	3.41	.584
ortalama	15 ve üzeri yaş farkı	1	3.10	.

*p <.05, **p <.01

4.3.7. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Evlilik Süreleri Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların evlilik süreleri değişkeni ile karşılaştırılması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Katılımcıların evlilik süreleri; 0-9 yıl, 10-24 yıl, 25-39 yıl ve 40 ve üstü yıl şeklinde 4 gruba ayrılarak incelenmiştir. Aşağıda yer alan Tablo 4.10.'da bu incelemeye dair bulgular bulunmaktadır

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin evlilik sürelerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu sonucu elde edilmiştir ($F(3,384)=6.755$, $p<.05$). Katılımcıların evlilik süreleri değişkeninin grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 0-9 yıl arasında evli olan katılımcılar ($\bar{X}=2.72$, $SS=1.058$), 10-24 yıl arasında evli olan katılımcılardan ($\bar{X}=3.14$, $SS=1.105$) ve 25-39 yıl arasında evli olan katılımcılardan ($\bar{X}=3.42$, $SS=.828$) anlamlı düzeyde daha düşük kaçınma boyutu ortalama puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$). Katılımcıların evliliklerinin ilk 9 yılında daha düşük seviyelerde kaçındıkları söylenebilmektedir.

YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin evlilik sürelerine göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(3,384)=1.728$, $p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlilik sürelerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(3,384)=3.741$, $p<.05$). Katılımcıların evlilik süreleri değişkeninin grupları arasındaki farklılığı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 0-9 yıl arasında evli olan katılımcılar ($\bar{X}=30.43$, $SS=5.978$), 10-24 yıl arasında evli olan katılımcılardan ($\bar{X}=25.29$, $SS=5.006$) ve 25-39 yıl arasında evli olan katılımcılardan ($\bar{X}=25.46$, $SS=3.874$) anlamlı düzeyde yüksek olumlu duyguları ifade etme toplam puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p< 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlilik süreleri değişkeniyle incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma görülmemiştir ($F(3,384)=.205$, $p>.05$). Aynı ölçeğin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların evlilik sürelerine göre oluşturulan gruplar arasında incelendiğinde yine anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(3,384)=.297$, $p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, katılımcıların evlendikleri yaşa göre oluşturulan gruplara göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(3,384)=5.697$, $p<.05$). Katılımcıların evlilik süreleri değişkeninin grupları arasındaki farklılaşmanın sebebini anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 0-9 yıl arasında evli olan katılımcılar ($\bar{X}=3.50$, $SS=.394$), 10-24 yıl arasında evli olan katılımcılardan ($\bar{X}=3.31$, $SS=.522$) anlamlı düzeyde daha yüksek evlilik doyumu ortalama puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$).

Tablo 4.10. Araştırmada Kullanılan Ölçek Verilerinin Katılımcıların Evlilik Süreleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Evlilik süresi (yıl)	N (388)	Ortalama	SS	F	P
	0-9 yıl	267	2.72	1.058		
Kaçınma boyutu	10-24 yıl	76	3.14	1.105	6.755	.000**
ortalama	25-39 yıl	41	3.42	1.227		
	40 ve üstü yıl	4	3.08	.828		

Kaygılı boyutu ortalama	0-9 yıl	267	3.73	1.061		
	10-24 yıl	76	3.97	1.083	1.738	.159
	25-39 yıl	41	3.56	.915		
	40 ve üstü yıl	4	3.42	.562		
Olumlu duyguları ifade etme	0-9 yıl	267	30.43	5.978		
	10-24 yıl	76	28.62	6.127	3.741	.011*
	25-39 yıl	41	28.41	6.012		
	40 ve üstü yıl	4	24.50	3.317		
Yakınlık duyguları ifade etme	0-9 yıl	267	25.65	4.791		
	10-24 yıl	76	25.29	5.006	.205	.893
	25-39 yıl	41	25.46	3.874		
	40 ve üstü yıl	4	26.75	3.594		
Olumsuz duyguları ifade etme	0-9 yıl	267	18.91	3.338		
	10-24 yıl	76	19.01	3.508	.297	.828
	25-39 yıl	41	19.24	3.192		
	40 ve üstü yıl	4	17.75	2.872		
Evlilik doyumu ortalama	0-9 yıl	267	3.50	.394		
	10-24 yıl	76	3.31	.522	5.697	.001*
	25-39 yıl	41	3.30	.481		
	40 ve üstü yıl	4	3.33	.236		

*p <.05, **p <.01

4.3.8. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Çocuk Sayısı Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler araştırmaya katılan evli bireylerin çocuk sayıları değişkeni ile karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)

kullanılmıştır. Bu incelemenin detayları aşağıda yer alan Tablo 4.11.'de bulunmaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin çocuk sayılarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(4,382)=9.127, p<.05$). Çocuk sayısı grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochbergs GT2 post hoc testi yapılmıştır. Çocuk sahibi olmayan evli bireylerin ($\bar{X}=2.58, SS=.987$), 2 çocuk sahibi olan evli bireylere ($\bar{X}=3.13, SS=1.171$) ve 4 çocuk sahibi olan evli bireylere ($\bar{X}=4.58, SS=1.254$) göre anlamlı düzeyde daha düşük kaçınma alt testi ortalama puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p< 0.05$). 4 çocuk sahibi olan evli bireyler ($\bar{X}=4.58, SS=1.254$); 1 çocuk sahibi olan evli bireylere ($\bar{X}=2.95, SS=1.035$), 2 çocuk sahibi olan evli bireylere ($\bar{X}=3.13, SS=1.171$) ve 3 çocuk sahibi olan evli bireylere ($\bar{X}=3.17, SS=1.090$) göre anlamlı düzeyde daha yüksek kaçınma alt testi ortalama puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p< 0.05$). Ayrıca, post hoc analizlerine dahil olmayan, 6 çocuğu olduğunu beyan eden katılımcının kaçınma alt testi ortalamasının ($\bar{X}=6.13$) diğer gruplardaki ortalamalarından yüksek olması dikkat çekmektedir.

YİYE II' nin kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin çocuk sayılarına göre bakıldığında gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(4,382)=1.247, p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların çocuk sayılarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(4,382)=8.405, p<.05$). Çocuk sayısı grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 2 çocuk sahibi olan evli bireyler ($\bar{X}=27.42, SS=5.584$), çocuk sahibi olmayan evli bireylere ($\bar{X}=31.52, SS=5.514$) ve 1 çocuk sahibi olan evli bireylere ($\bar{X}=29.89, SS=5.870$) göre anlamlı düzeyde daha düşük olumlu duyguları ifade etme toplam puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p< 0.05$). Ek olarak, post hoc analizlerine dahil olmayan, 6 çocuğu olduğunu beyan eden katılımcının olumlu duyguları ifade etme toplam puanının ($\bar{X}=14.00$) diğer gruplardaki toplam puanlarından daha düşük olduğu görülmektedir.

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, çocuk sayı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma yaşamaktadır ($F(4,382)=3.314, p<.05$). Bu farklılaşmanın kaynağı; 6 çocuk sahibi olan katılımcı toplam puanları ile diğer gruplardaki katılımcıların toplam puanları arasında olduğu saptanmıştır. 6 çocuk sahibi olan katılımcı olmadan yapılan ANOVA' da anlamlı sonuç bulunmamıştır ($F(4,382)=2.315, p>.05$). 6 çocuk sahibi olduğunu beyan eden katılımcı yakınlık duyguları ifade etme toplam puanı ($\bar{X}=13.00$) 'tür, diğer gruplardaki toplam puan ortalamasından oldukça düşük olduğu görülmektedir.

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, çocuk sayısı değişkeniyle ilgili gruplar incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(4,382)=.856, p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, katılımcıların çocuk sayılarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(4,382)=8.586, p<.05$). Çocuk sayısı grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Games-Howell post hoc testi yapılmıştır. 2 çocuk sahibi olan evli bireyler ($\bar{X}=3.25, SS=.539$), çocuk sahibi olmayan evli bireylere ($\bar{X}=3.56, SS=.359$) ve 1 çocuk sahibi olan evli bireylere ($\bar{X}=3.46, SS=.386$) göre anlamlı düzeyde daha düşük evlilik doyumu ortalama puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p< 0.05$).

Tablo 4.11. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Çocuk Sayıları Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Çocuk Sayısı	N (388)	Ortalama	SS	F	P
	0	163	2.58	.987		
	1	107	2.95	1.035		
	2	89	3.13	1.171	9.127	.000**
Kaçınma boyutu	3	22	3.17	1.090		
ortalama	4	6	4.58	1.254		
	6	1	6.13	.		

Kaygılı boyutu ortalama	0	163	3.66	1.116	1.247	.287
	1	107	3.81	.989		
	2	89	3.78	.934		
	3	22	3.87	1.169		
	4	6	4.07	1.387		
	6	1	5.81	.		
Olumlu duyguları ifade etme	0	163	31.52	5.514	8.405	.000**
	1	107	29.89	5.870		
	2	89	27.42	5.584		
	3	22	28.18	6.246		
	4	6	25.50	11.467		
	6	1	14.00	.		
Yakınlık duyguları ifade etme	0	163	26.24	4.585	3.314	.006*
	1	107	25.67	4.421		
	2	89	24.62	4.749		
	3	22	25.32	4.064		
	4	6	22.83	9.704		
	6	1	13.00	.		
Olumsuz duyguları ifade etme	0	163	18.92	3.361	.856	.511
	1	107	19.13	3.078		
	2	89	18.56	3.775		
	3	22	20.09	2.759		
	4	6	18.33	2.582		
	6	1	19.00	.		
Evlilik doyumu ortalama	0	163	3.56	.359	8.586	.000**
	1	107	3.46	.386		
	2	89	3.25	.539		
	3	22	3.39	.393		
	4	6	2.95	.532		
	6	1	2.70	.		

*p <.05, **p <.01

4.3.9. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Hayatları Boyunca Kaç Evlilik Yaptıkları Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları değişkeni ile karşılaştırılması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Aşağıda yer alan Tablo 4.12.'de bu incelemeye dair bulgular yer almaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları değişkenine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucu elde edilmiştir ($F(3,384)=2.419$, $p>.05$). YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin hayatları boyunca kaç evlilik yaptıklarına göre bakıldığında yine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(3,384)=.268$, $p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, evli bireylerin hayatları boyunca kaç evlilik yaptıklarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(3,384)=4.031$, $p<.05$). Gruplar arasındaki farklılıkları anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi uygulanmıştır. 2. kez evlenen katılımcılar ($\bar{X}=25.60$, $SS=6.065$), ilk kez evlenen katılımcılardan ($\bar{X}=30.06$, $SS=5.942$) anlamlı düzeyde daha düşük olumlu duyguları ifade etme toplam puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p< 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, evli bireylerin hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları değişkenine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu sonucu elde edilmiştir ($F(3,384)=3.474$, $p<.05$). Gruplar arasındaki farklılıkları anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 2. kez evlenen katılımcılar ($\bar{X}=22.25$, $SS=6.747$), ilk kez evlenen katılımcılardan ($\bar{X}=25.76$, $SS=4.504$) anlamlı düzeyde

daha düşük yakınlık duyguları ifade etme toplam puanlarına sahip oldukları görülmektedir ($p < 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları değişkenine göre oluşturulan gruplara bakılarak incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(3,384)=.197, p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, evli bireylerin hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları değişkenine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucu elde edilmiştir ($F(3,384)=.969, p>.05$).

Tablo 4.12. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerden Katılımcıların Hayatları Boyunca Kaç Evlilik Yaptıkları Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

Katılımcıların Hayatları Boyunca Kaç Evlilik Yaptıkları		N (388)	Ortalama	SS	F
Kaçınma boyutu ortalama	1	365	2.85	1.074	2.419
	2	20	3.16	1.447	
	3	2	4.28	2.607	
	4	1	4.63	.	
Kaygılı boyutu ortalama	1	365	3.75	1.053	.268
	2	20	3.82	.956	
	3	2	4.16	2.342	
	4	1	4.44	.	
Olumlu duyguları ifade etme	1	365	30.06	5.942	4.031
	2	20	25.60	6.065	
	3	2	24.50	14.849	
	4	1	30.00	.	

	1	365	25.76	4.504	
Yakınlık duyguları	2	20	22.55	6.747	3.474
ifade etme	3	2	22.00	12.728	
	4	1	23.00	.	
	1	365	18.93	3.361	
	2	20	19.50	3.317	.197
Olumsuz duyguları	3	2	18.50	.707	
ifade etme	4	1	19.00	.	
	1	365	3.43	.441	
	2	20	3.53	.357	.969
Evlilik doyumu	3	2	3.25	.778	
ortalama	4	1	4.00	.	

*p <.05, **p <.01

4.3.10. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler katılımcıların yaşadıkları yer ile karşılaştırılması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Katılımcıların yaşadıkları yer; Kasaba-köy, Şehir, Büyükşehir şeklinde 3 grup olarak incelenmiştir. Aşağıda tablo 4.13.'te incelemelere dair bulgular yer almaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, evli bireylerin yaşadıkları yer incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu sonucu elde

edilmiştir ($F(2,385)=13.007$, $p<.05$). Katılımcıların yaşadıkları yere göre oluşturulan grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochbergs GT2 post hoc testi yapılmıştır. Büyükşehirde yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=2.72$, $SS=1.016$), şehirde yaşayan katılımcılardan ($\bar{X}=3.13$, $SS=1.143$) ve kasaba-köyde yaşayan katılımcılardan ($\bar{X}=3.91$, $SS=1.516$) anlamlı düzeyde daha düşük kaçınma boyutu ortalama puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$).

YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin yaşadıkları yere göre bakıldığında yine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(2,385)=6.425$, $p<.05$). Katılımcıların yaşadıkları yere göre oluşturulan grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. Büyükşehirde yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=3.64$, $SS=1.024$), şehirde yaşayan katılımcılardan ($\bar{X}=3.93$, $SS=1.005$) ve kasaba-köyde yaşayan katılımcılardan ($\bar{X}=4.43$, $SS=1.412$) anlamlı düzeyde daha düşük kaygı boyutu ortalama puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların yaşadıkları yere göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(2,385)=3.574$, $p<.05$). Katılımcıların yaşadıkları yere göre oluşturulan grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi uygulanmıştır. Büyükşehirde yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=30.31$, $SS=5.990$), kasaba-köyde yaşayan katılımcılardan ($\bar{X}=27.13$, $SS=8.294$) anlamlı düzeyde daha yüksek olumlu duyguları ifade etme toplam puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların yaşadıkları yere göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma görülmektedir ($F(2,385)=3.204$, $p<.05$). Katılımcıların yaşadıkları yere göre oluşturulan grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. Büyükşehirde yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=25.95$, $SS=4.517$), kasaba-köyde yaşayan katılımcılardan ($\bar{X}=23.63$, $SS=6.985$) anlamlı düzeyde daha yüksek yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları aldıkları bulunmuştur ($p< 0.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların yaşadıkları yere göre oluşturulan gruplara bakılarak incelendiğinde anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir ($F(2,385)=.395, p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, katılımcıların yaşadıkları yere göre oluşturulan gruplara göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu bulunmuştur ($F(2,385)=6.148, p<.05$). Katılımcıların yaşadıkları yere göre oluşturulan grupları arasındaki farklılaşmayı anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi uygulanmıştır. Büyükşehirde yaşayan katılımcılar ($\bar{X}=3.49, SS=.403$), şehirde yaşayan katılımcılardan ($\bar{X}=3.34, SS=.490$) anlamlı düzeyde daha yüksek evlilik doyumu ortalama puanları aldıkları görülmektedir ($p< 0.05$).

Tablo 4.13. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Yaşanılan Yer Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Yaşanılan Yer	N (388)	Ortalama	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	Kasaba-köy	16	3.91	1.516	13.007	.000**
	Şehir	107	3.13	1.143		
	Büyükşehir	265	2.72	1.016		
Kaygılı boyutu ortalama	Kasaba-köy	16	4.43	1.412	6.425	.002*
	Şehir	107	3.93	1.005		
	Büyükşehir	265	3.64	1.024		
Olumlu duyguları ifade etme	Kasaba-köy	16	27.13	8.294	3.574	.029*
	Şehir	107	28.95	5.699		
	Büyükşehir	265	30.31	5.990		
Yakınlık duyguları ifade etme	Kasaba-köy	16	23.63	6.985	3.204	.042*
	Şehir	107	24.93	4.737		
	Büyükşehir	265	25.95	4.517		
	Kasaba-köy	16	18.25	4.640	.395	.674
	Şehir	107	19.05	3.396		

Olumsuz duyguları ifade etme	Büyükşehir	265	18.96	3.242		
	Kasaba-köy	16	3.24	.499		
Evlilik doyumu ortalama	Şehir	107	3.34	.490	6.148	.002*
	Büyükşehir	265	3.49	.403		

*p <.05, **p <.01

4.3.11. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Çalışma Saatleri Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile ulaşılan veriler çalışan katılımcıların çalışma saatleri ile karşılaştırılması için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Çalışan katılımcıların çalışma saatleri 3 grup olarak gruplandırılmıştır. Gruplar: 1-29 saatleri arası çalışanlar, 30-59 saatleri arası çalışanlar ve 60-84 saatleri arası çalışanlar şeklindedir. Aşağıda tablo 4.14.'te incelemelere dair detaylar bulunmaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, çalışan katılımcıların çalışma saatlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucu elde edilmiştir ($F(2,280)=.017$, $p>.05$). YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutu ortalama puanları, çalışan katılımcıların çalışma saatlerine göre bakıldığında yine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmektedir ($F(2,280)=2.283$, $p>.05$).

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, çalışan katılımcıların çalışma saatlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(2,280)=2.334$, $p>.05$). Ölçeğin alt boyutlarından yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, çalışan katılımcıların çalışma saatlerine göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde

farklılaşma görülmemektedir ($F(2,280)=1.065$, $p>.05$). Aynı ölçeğin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, çalışan katılımcıların çalışma saatlerine göre oluşturulan gruplar arasında fark olup olmadığı incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(2,280)=.524$, $p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, çalışan katılımcıların çalışma saatlerine göre oluşturulan gruplar arasında incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı bulunmuştur ($F(2,280)=.304$, $p>.05$).

Tablo 4.14. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Çalışma Saatleri Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Çalışma Saatleri	N (283)	Ortalama	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	1-29 saatleri	44	2.85	1.121	.017	.983
	arası					
	30-59 saatleri	221	2.87	1.103		
	arası					
	60-84 saatleri	18	2.91	1.545		
	arası					
Kaygılı boyutu ortalama	1-29 saatleri	44	4.01	1.059	2.283	.104
	arası					
	30-59 saatleri	221	3.66	1.011		
	arası					
	60-84 saatleri	18	3.59	1.068		
	arası					
Olumlu duyguları ifade etme	1-29 saatleri	44	31.45	6.282	2.334	.099
	arası					
	30-59 saatleri	221	29.28	5.941		
	arası					
	60-84 saatleri	18	29.50	7.679		
	arası					

	1-29 saatleri	44	26.48	4.316		
	arası					
Yakınlık duygusu ifade etme	30-59 saatleri	221	25.33	4.894	1.065	.346
	arası					
	60-84 saatleri	18	25.83	5.371		
	arası					
	1-29 saatleri	44	19.43	3.426		
	arası					
Olumsuz duyguları ifade etme	30-59 saatleri	221	18.89	3.093	.524	.593
	arası					
	60-84 saatleri	18	19.11	4.739		
	arası					
	1-29 saatleri	44	3.50	.510		
	arası					
Evlilik doyumu ortalama	30-59 saatleri	221	3.44	.429	.304	.738
	arası					
	60-84 saatleri	18	3.46	.406		
	arası					

*p <.05, **p <.01

4.3.12. Ölçeklerden Elde Edilen Verilerin Katılımcıların Sosyoekonomik Durum Değişkeni ile Karşılaştırmasına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (Anova) Bulguları

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları ile elde edilen veriler katılımcıların sosyoekonomik durum değişkeni ile karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Katılımcıların sosyoekonomik durumları 5.500-15.000 TL arası kazanca sahip olanlar, 15.001-25.000 TL arası kazanca sahip olanlar ve 25.001 TL ve üstü arasında kazanca sahip olanlar olmak üzere 3 grup olarak belirlenmiştir. Aşağıda analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 4.15.'te bulunmaktadır.

YİYE II' nin kaçınma boyutu ortalama puanları, çalışan evli katılımcıların sosyoekonomik durumlarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmadığı sonucu elde edilmiştir ($F(2,280)=.645, p>.05$).

YİYE II' nin diğer boyutu, kaygı boyutu ortalama puanları, evli bireylerin sosyoekonomik durumlarına göre bakıldığında yine gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu görülmektedir ($F(2,280)=3.343, p<.05$). Gruplar arasındaki farklılıkları anlamak için Hochberg GT2 post hoc testi yapılmıştır. 5.500-15.000 TL arası kazanca sahip olanlar ($\bar{X}=30.17, SS=6.010$), 25.001 TL ve üstü arasında kazanca sahip olanlardan ($\bar{X}=29.89, SS=5.749$) anlamlı düzeyde daha yüksek kaygı ortalama puanlarına sahip oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Duyguları İfade Etme Ölçeği' nin alt boyutlarından olumlu duyguları ifade etme toplam puanları, evli bireylerin hayatları boyunca kaç evlilik yaptıklarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı bulunmuştur ($F(2,280)=2.632, p>.05$). Ölçeğin ikinci alt boyutu yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları, evli bireylerin sosyoekonomik durumlarına göre incelendiğinde gruplar arasında yine anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucu bulunmuştur ($F(2,280)=.694, p>.05$). Ölçeğin son alt boyutu olumsuz duyguları ifade etme toplam puanları, katılımcıların sosyoekonomik durumlarına göre oluşturulan gruplara bakılarak incelendiğinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmemiştir ($F(2,280)=2.404, p>.05$).

Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları, evli bireylerin sosyoekonomik durumlarına göre incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı sonucu elde edilmiştir ($F(2,280)=2.953, p>.05$).

Tablo 4.15. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Verilerden Katılımcıların Sosyoekonomik Durum Değişkenine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Bulguları

	Sosyoekonomik Durum	N (283)	Ortalama	SS	F	P
Kaçınma boyutu ortalama	5.500-15.000 TL	215	2.87	1.111		
	15.001-25.000 TL	50	2.92	1.240	.645	.526
	25.001 TL ve üstü	18	2.58	1.030		
Kaygılı boyutu ortalama	5.500-15.000 TL	215	3.71	.954		
	15.001-25.000 TL	50	3.70	1.189	3.343	.037*
	25.001 TL ve üstü	18	3.07	1.152		
Olumlu duyguları ifade etme	5.500-15.000 TL	215	30.17	6.010		
	15.001-25.000 TL	50	27.98	6.532	2.632	.074
	25.001 TL ve üstü	18	29.89	5.749		
Yakınlık duyguları ifade etme	5.500-15.000 TL	215	25.73	4.665		
	15.001-25.000 TL	50	24.86	5.444	.694	.500
	25.001 TL ve üstü	18	25.83	4.780		
	5.500-15.000 TL	215	19.08	3.327		

Olumsuz duyguları ifade etme	15.001-25.000 TL	50	19.22	2.590	2.404	.092
	25.001 TL ve üstü	18	17.39	3.852		
	5.500-15.000 TL	215	3.47	.422		
Evlilik doyumu ortalama	15.001-25.000 TL	50	3.35	.436	2.953	.054
	25.001 TL ve üstü	18	3.61	.325		

*p <.05, **p <.01

4.4. Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri İle Korelasyonlarına İlişkin Bulgular

YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları arasındaki korelasyon bulguları aşağıda yer almaktadır. Değişkenler, arasındaki ilişkiyi inceleyebilmek adına ‘Pearson Korelasyon Yöntemi’ kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4.16’da bulunmaktadır.

Bağlanma kaçınma alt boyutu; kaygı alt boyutu ile ($r=.431$, $p< 0.01$) orta düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye, olumlu duyguları ifade etme alt boyutu ile ($r=-.373$, $p< 0.01$) orta düzeyde negatif anlamlı ilişkiye, yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu ile ($r=-.476$, $p< 0.01$) orta düzeyde negatif anlamlı ilişkiye, olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile ($r=-.185$, $p< 0.01$) düşük düzeyde negatif anlamlı ilişkiye, evlilik doyumu ile ($r=-.478$, $p< 0.01$) orta düzeyde negatif anlamlı ilişkiye sahip olduğu bulguları elde edilmiştir.

Bağlanma kaygı alt boyutu; olumlu duyguları ifade etme alt boyutu ($r=-.163$, $p< 0.01$) ve yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu ile ($r=-.276$, $p< 0.01$) düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki içindedir. Olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile de ($r=-.019$, $p> 0.05$) anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı bulunmuştur. Bağlanma kaygı alt boyutu, evlilik doyumuyla ($r=-.245$, $p< 0.01$) düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Olumlu duyguları ifade etme alt boyutu; yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu ($r=.585$, $p< 0.01$) ve olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile ($r=.320$, $p<0.01$) orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki içindedir. Olumlu duyguları ifade etme alt boyutu, evlilik doyumuyla ($r=.298$, $p< 0.01$) düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu; olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile ($r=.267$, $p< 0.01$) düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir. Yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu, evlilik doyumu ile de ($r=.303$, $p< 0.01$) orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Son olarak; olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu, evlilik doyumu ile ($r=.014$, $p> 0.05$) anlamlı ilişki içinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 4.16. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerden Elde Edilen Veriler İle Değişkenler Arasında Yapılan Pearson Korelasyon Analizi

	1	2	3	4	5	6
1. Kaçınma boyutu ortalama	1					
2. Kaygılı boyutu ortalama	.431**	1				
3. Olumlu duygular ifade etme	-.373**	-.163**	1			
4. Yakınlık duygusu ifade etme	-.476**	-.276**	.585**	1		
5. Olumsuz duygular ifade etme	-.185**	-.019	.320**	.267**	1	
6. Evlilik doyumu ortalama	-.478**	-.245**	.298**	.303**	.041	1

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, N= 388

4.5. Araştırma Değişkenlerinin Yordanmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın sorularından “Evli bireylerin bağlanma boyutları (kaçınma ve kaygı), duyguları ifade etme düzeyleri (olumlu, yakınlık ve olumsuz) ve evlilik doyumu düzeyleri değişkenleri birbirlerini yordamakta mıdır?” sorusu test edilmesi amacıyla regresyon analizleri uygulanmıştır. Bu bölümde 3 regresyon analizi bulgusuna yer verilecektir. Modellerin test edilmesi sırasında ‘Çoklu Doğrusal Regresyon Yöntemi’ uygulanmıştır.

4.5.1. Evlilik Doyumu ile Bağlanma Alt Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

İlk regresyon analizinde; yordanan değişken evlilik doyumu, yordayıcı değişkenler bağlanma boyutlarıdır (kaçınma ve kaygı). Analizler sırasında ‘Çoklu Doğrusal Regresyon Yöntemi’ uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.17.’de bulunmaktadır.

Tablo 4.17. Evlilik Doyumu ile Bağlanma Alt Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Yordanan Değişken	R	R ²	Yordama		
			Hatası	F	P
Evlilik doyumu ortalama	.480	.226	.386	57.574	.000**
Yordayıcı Değişkenler	Beta	T	P		
Kaçınma boyutu ortalama	-.457	-9.228	.000**		
Kaygılı boyutu ortalama	-.043	-.962	.337		

*p <.05, **p <.01

Evlilik doyumu ile bağlanma alt boyutları arasında yapılan regresyon analizi bulguları sonucunda; evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri, bağlanma alt boyut (kaçınma ve kaygılı) düzeyleri tarafından açıklanabilmektedir. Araştırmanın katılımcıları olan evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri; kaçınma boyutları, kaygı boyutları tarafından anlamlı bir şekilde yordandığı görülmektedir ($R=.480$, $R^2=.226$, $F(2,385)=57.574$, $p<.01$). Saptanan bulgulara göre yordayıcı olarak analizde bulunan değişkenlerin evlilik doyum düzeylerine ilişkin varyansın %58'ini açıklamaktadır. Sonuç olarak, evlilik doyumu değişkeninin kaçınma boyutları ($\beta=-.457$) tarafından negatif yönde yordandığı bulunmuştur. Fakat, kaygı boyutunun evlilik doyumu değişkenini açıklayamadığı bulunmuştur ($p>.05$).

4.5.2. Evlilik Doyumu ile Duyguları İfade Etme Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

İkinci anlatılan regresyon analizinde; yordanan değişken evlilik doyumu, yordayıcı değişkenler duyguları ifade etme boyutlarıdır (olumlu, yakınlık, olumsuz). Analizler sırasında 'Çoklu Doğrusal Regresyon Yöntemi' uygulanmış ve elde edilen bulgular Tablo 4.18.'de bulunmaktadır.

Tablo 4.18. Evlilik Doyumu ile Duyguları İfade Etme Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Yordanan Değişken	R	R ²	Yordama		
			Hatası	F	P
Evlilik doyumu ortalama	.346	.113	.413	17.354	.000**
Yordayıcı Değişkenler			Beta	T	P
Olumlu duyguları ifade etme	.203	3.355	.001*		
Yakınlık duyguları ifade etme	.206	3.464	.001*		

Olumsuz duyguları ifade etme	-.078	-1.539	.125
------------------------------	-------	--------	------

*p <.05, **p <.01

Evlilik doyumu ile duyguları ifade etme boyutları arasında yapılan regresyon analizi bulguları sonucunda; evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri, duyguları ifade etme alt boyut (olumlu, yakınlık, olumsuz) düzeyleri tarafından açıklanabilmektedir. Araştırmanın katılımcıları olan evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri; olumlu duyguları ifade etme, yakınlık duyguları ifade etme ve olumsuz duyguları ifade etme alt boyutları tarafından anlamlı bir şekilde yordandığı görülmüştür ($R=.346$, $R^2=.113$, $F(3,384)=17.354$, $p<.01$). Saptanan bulgulara göre yordayıcı olarak analizde bulunan değişkenlerin evlilik doyum düzeylerine ilişkin varyansın %17'sini açıklamaktadır. Sonuç olarak, evlilik doyumu değişkeninin olumlu duyguları ifade etme değişkeni ($\beta=.203$) tarafından pozitif yönde; yakınlık duyguları ifade etme değişkeni ($\beta=.206$) tarafından pozitif yönde yordandığı bulunmuştur. Fakat, olumsuz duyguları ifade etme değişkeninin evlilik doyumu değişkenini açıklayamadığı bulunmuştur ($p>.05$).

4.5.3. Evlilik Doyumu ve Diğer Değişkenler Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Son analizde; yordanan değişken evlilik doyumu, yordayıcı değişkenler bağlanma boyutları (kaçınma ve kaygı) ve duyguları ifade etme düzeyleri (olumlu, yakınlık ve olumsuz) olarak belirlenmiştir. Modelin test edilmesi için 'Çoklu Doğrusal Regresyon Yöntemi' kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları Tablo 4.19.'da aktarılmıştır.

Tablo 4.19. Evlilik Doyumu Değişkeni ve Diğer Değişkenler Arasında Yapılan Regresyon Analizi Bulguları

Yordanan Değişken	R	R ²	Yordama Hatası	F	P
Evlilik doyumu ortalama	.505	.245	.381	26.094	.000**
Yordayıcı Değişkenler	Beta	T	P		
Kaçınma boyutu ortalama	-.406	-7.459	.000**		
Kaygılı boyutu ortalama	-.037	-.753	.452		
Olumlu duyguları ifade etme	.147	2.626	.009*		
Yakınlık duygusu ifade etme	.038	.648	.517		
Olumsuz duyguları ifade etme	-.092	-1.947	.052		

*p <.05, **p <.01

Evlilik doyumu değişkeni ve diğer değişkenler arasında yapılan regresyon analizi bulguları sonucunda; evli bireylerin evlilik doyumları, bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygılı) ve duyguları ifade etme alt boyutları (olumlu, yakınlık ve olumsuz) ile açıklanabilmektedir. Çalışmaya katılan evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri; kaçınma boyutları, kaygı boyutları, olumlu duyguları ifade etme düzeyleri, yakınlık duyguları ifade etme düzeyleri ve olumsuz duyguları ifade etme düzeyleri tarafından anlamlı bir şekilde yordanmaktadır (R=.505, R²=.245, F(5,382)=26.094,

$p<.01$). Bu bulgulara göre yordayıcı olarak analize sokulan değişkenlerin evlilik doyum düzeylerine ilişkin varyansın %26'sını açıklamaktadır. Yapılan analizin sonucunda, evlilik doyumunun kaçınma boyutları ($\beta=-.406$) tarafından negatif yönde; olumlu duyguları ifade etme düzeyleri ($\beta=.147$) tarafından pozitif yönde yordandığı görölmektedir. Bunun yanı sıra kaygı boyutu, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme değişkenleri evlilik doyumunu açıklayamadığı görölmektedir ($p>.05$).

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Yapılan çalışmanın amacı ilk olarak, evli bireylerin bağlanma biçimleri, duygularını ifade etme ve evlilik doyumu düzeylerinin incelenmesidir. Çalışmada bağlanma biçimleri, kaçınma ve kaygı boyutları olarak ele alınmıştır. İkinci olarak belirlenen amaç ise değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Bu amaçla değişkenler arasında bulunan ilişki korelasyon analizi yapılarak anlaşılmak istenmiştir. Korelasyon analizleri doğrultusunda, değişkenler arasında regresyon analizi yapılarak yordama durumuna ve yordama gücüne bakılmıştır. Bu bölümde verilerin analizi sonucunda elde edilen analizlerin sonucunda oluşturulan bulguların alanyazınla desteklenen ve desteklenmeyen yönleri tartışılmıştır. Ardından, araştırmanın sınırlılıkları ve güçlü yanlarından bahsedilerek ileride yapılacak olan araştırmalara öneriler sunulmuştur.

5.1. Sosyodemografik Değişkenlerin Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Göre Farklılaşma Bulgularının Tartışılması

Çalışmanın bu bölümünde cinsiyet (kadın, erkek), çalışma durumu (evet, hayır), yaş grupları (20-29 yaş arası, 30-44 yaş arası, 45-64 yaş arası), eğitim düzeyleri (ilkokul, ortaokul, lise, lisans, lisansüstü ve ileri), katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyleri (ilkokul, ortaokul, lise, lisans, lisansüstü ve ileri), evlenme biçimleri (Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak, Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan, Anlaşarak ama ailelerin onayı olmadan, Anlaşarak ailelerin onayıyla, Kaçarak), evlenilen yaşları (16-24 yaşları arası, 25-34 yaşları arası ve 35 yaş üstü), eşler arasındaki yaş farkları (0-5 yaş fark, 6-10 yaş fark, 11-15 yaş fark, 15 ve üzeri yaş farkı), evlilik süreleri (0-9 yıl, 10-24 yıl, 25-39 yıl ve 40 ve üstü yıl), çocuk sayıları, katılımcıların hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları, yaşadıkları yerler (kasaba-köy, şehir, büyükşehir), çalışan katılımcıların çalışma saatleri (1-29 saatleri arası çalışanlar, 30-59 saatleri arası çalışanlar ve 60-84 saatleri arası çalışanlar), sosyoekonomik durumları (5.500-15.000 TL arası kazanca sahip olanlar, 15.001-25.000 TL arası kazanca sahip olanlar ve 25.001 TL ve üstü kazanca sahip olanlar) kategorik değişkenler araştırmada kullanılan ölçekler ile elde edilen veriler (YİYE II alt ölçekleri ortalama puanları (Kaçınma ve

Kaygı), Duyguları İfade Etme Ölçeği alt ölçekleri toplam puanları (Olumlu, Yakınlık ve Olumsuz) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ortalama puanları) arasında yapılan analizlerin sonuçları tartışılmıştır.

5.1.1. Cinsiyet Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, bağlanma alt boyutlarından kaygı boyutunda cinsiyete göre farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Birçok çalışmada da bağlanma biçimlerinde cinsiyete göre farklılık olmadığı bulgularına rastlanmıştır (Hazan ve Shaver, 1987; Bonds-Raacke ve ark., 2001; Ateş, 2020; Açık, 2008; Baltacıoğlu, 2016; Grabill ve Kerns, 2000; Hamamcı, 2005; Sığırcı, 2010; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Bağlanma alt boyutlarından kaçınma boyutunda ise cinsiyete göre anlamlı farklılık saptanmıştır ve literatürde aynı sonuçlara ulaşan araştırmalar mevcuttur (Scharfe ve Bartholomew, 1994; Beştav, 2007; Sümer ve Güngör, 1999). Kaya ve Kalkan (2019) çalışmasında, araştırma bulgularına paralel olarak cinsiyet değişkenine göre incelediğinde kaygı boyutunda anlamlı sonuç bulamazken kaçınma boyutunda anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Evli erkeklerin, evli kadınlara göre daha fazla kaçınma puanına sahip olmaları; bakım verenlerin bebeklere cinsiyete göre bağ kurma biçimindeki farklılıklardan kaynaklı olabileceği gibi ayrıca da toplumsal olarak algılanan “evlilik” kavramının içinde kadına verilen sorumluluğun fazla olmasıyla evli kadınların kaçınma puanlarının daha düşük seviyelerde çıkmış olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu ve yakınlık alt boyutlarında cinsiyete göre farklılaşma olduğu görülmektedir. Evli kadınların, evli erkeklere oranla olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme puanları daha yüksektir. Aynı şekilde sonuçlar alınan çalışmalar literatürde hakimdir (King ve Emmons, 1990; Wolf, 2000; Sevinç, 2019; Çeler, 2021; Arıç, 2019). Fakat, olumsuz duygu ifadesi değişkenine cinsiyet açısından bakıldığında bir farklılık görülmemektedir ve bazı çalışmalarda benzer bulgulara rastlanmıştır (Brody ve Hall, 1993; Varol, 2018; Yıldırım, 2017). Sonuç olarak; kadınlar pozitif duygularını negatif duygularına oranla

erkeklerden daha iyi ifade edebilmektedir. Bu konuda; kültürel dogmaların etkili olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada, evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından cinsiyete göre incelendiğinde herhangi bir farklılaşma bulunmadığı saptanmıştır. Diğer çalışmalar incelendiğinde benzer bulgulara rastlanmıştır (Çağ ve Yıldırım, 2013; Sarı, 2012; Yiğit, 2018; Gezer, 2022; Köseoğlu, 2021). Erkek katılımcıların; kaçınma alt boyut ortalama puanları kadınlara oranla daha yüksek; olumlu ve yakınlık duygu ifadeleri toplam puanları daha düşük düzeylerde bulunurken neden evlilik doyumları arasında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark olmadığı merak edilmiştir. Waring ve Chelune (1983) çalışmasında; kadın ve erkeklerin evlilik birlikteliğinde evlilik doyumları konusunda algılarında ve bu doyuma nasıl ulaşabildikleri konusunda farklılık olduğunu ifade etmektedir. Örneğin, evliliklerde erkekler cinsel birlikteliği duygusal yakınlığı arttırmak amacıyla isteyebilmekte; fakat kadınlar cinsel birliktelik için duygusal yakınlığa ihtiyaç duyabilmektedir (Greeff ve Malherbe, 2001). Bu tür “evlilik doyumuna” dair algılama farklılıklarının olması bu çalışmada ve diğer çalışmalarda cinsiyet değişkeni açısından evlilik doyumunun anlamlı çıkmamasına etki edebileceği düşünülmektedir.

5.1.2. Çalışma Durumu Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, bağlanma alt boyutlarından kaygı boyutunda; evli bireylerin çalışma durumlarına göre farklılaşma yaşandığı bulunmuştur. Çalışmayan evli katılımcıların, çalışan evli katılımcılara göre kaygı ortalama puanları anlamlı bir biçimde yüksek çıkmıştır. Bu duruma iki açıdan bakılması doğru olacaktır. Öncelikle, işsiz olan evli bireylerin iş bulamamaları onların hayatlarının tümünü etkileyebilmektedir. Litaratürde de işsizliğin insanlara yoğun kaygı verebileceği bulgularına rastlanmaktadır (Kıcıır, 2017; Tektaş, 2014; Bayrak, 2020). İkinci olarak, çalışmaya katılan ev hanımları çocuklarına bakım vermeyi seçebilir ya da başka tercihlere sahip olabilir. Fakat, ev hanımlarının çalışan kadınlara göre daha kaygılı oldukları bazı çalışmalarda görülmektedir (Aksoy, 2006; Geçer,

2020; Şeker, 2018). Bunun nedenleri, ekonomik özgürlüğün sınırlı olması; ev ve evlilik yaşamlarına dair beklentilerin daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

Diğer bağlanma boyutu, kaçınma boyutu çalışma durumu değişkenine göre anlamlı çıkmamıştır, Richards ve Schat'ın (2011) araştırmasında da aynı şekildedir. Duyguları ifade etme ölçeğinin tüm alt boyutları yine anlamlı çıkmamıştır. Litaratürde benzer sonuçlar alan çalışmalar vardır (Gibson, 2006; Waldron, 2000). Son olarak, çalışma durumu değişkeni evlilik doyumu düzeyi açısından da anlamlı çıkmamıştır. Michalos (2003) yılındaki çalışması, edinilen bulgulara paraleldir.

5.1.3. Yaş Grupları Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Çalışma sonuçlarına bakıldığında, bağlanma alt boyutlarından kaygı boyutunda yaş grupları arasında Bayar'ın (2021) çalışmasında olduğu gibi farklılaşma bulunmamıştır. Diğer bağlanma alt boyutu kaçınma alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmada, 20-29 yaş arasındaki ve 30-44 yaş arasındaki katılımcıların 45-64 yaş arasındaki katılımcılardan daha düşük kaçınma alt testi ortalama puanlarına sahiptirler. Sonuç olarak, genç evli katılımcılar daha az kaçınma yaşayabilmektedir. Aynı doğrultuda, Sarsıcı (2019), Çağatay (2014), Asaad (2021) ve Atay (2021) çalışmalarında da yaş gruplarına göre farklılık olduğu bulgulanmıştır. Bu durum, evliliğin ilk zamanları kişilerin daha verici olması fakat zaman geçtikçe bu durumun azalması olarak yorumlanabilir.

Duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme yaş grupları değişkeni açısından incelendiğinde; olumlu duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilemektedir, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilememektedir. Evli bireylerin yaşları arttıkça olumlu duygu ifadelerinin azaldığı gözlemlenmektedir. Güllece ve İşcan (2010) çalışmasında aynı şekilde yaş ilerledikçe olumlu duyguların azaldığını bulgulanmıştır. İnsanlar, yaşam serüvenlerinde her gün olumlu ve olumsuz birçok duruma maruz kalmasıyla kendilerinde de dönüşümler yaşayabilmektedir. Bu dönüşümler bazen de kişileri daha kontrollü insanlara dönüştürebilmektedir. Yani, kişiler tecrübe edindikçe daha

kontrollü olarak hareket ederler ve olumlu duygularını ifade etmeleri buna bağlı olarak azalabilir.

Çalışmada, evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri açısından yaş gruplarına göre incelendiğinde farklılaşma olduğu saptanmıştır, (Güler, 2021; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Taşköprü, 2013; Amato ve Booth, 1995) literatürde birçok çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yaş ilerledikçe evlilik doyumunda gözlemlenen düşüşün sebebine bakıldığında, çiftlerin gündelik yaşam rutinlerinin içinde heyecandan uzak kalmalarıyla evlilikten alınan hazzın zaman içinde azalabileceği düşünülmektedir.

5.1.4. Eğitim Düzeyi Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırma sonuçları incelendiğinde, katılımcıların bağlanma alt boyutlarından kaçınma boyutunda aldıkları ortalama puanlar ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Literatürde incelemeler sonucunda benzer bulgulara rastlanmıştır (Kanburoğlu, 2019; Ateş, 2019; Keser, 2006). Araştırmada; lise mezunu katılımcıların, lisansüstü ve ileri mezunu katılımcılarından anlamlı düzeyde daha yüksek kaçınma puanlarına sahip oldukları görülmektedir. Eğitim düzeyi kişinin yetkinlik ve yeterliliğini etkileyebilmektedir (Çolakoğlu ve Çolakoğlu, 2016) bu durum kişinin yaşadığı ilişkileri de etkileyebilmektedir (Savaş ve Erol, 2017). Bu sebeple, kaçınma oranının eğitim seviyesi düştükçe artabileceği düşünülmektedir.

Eğitim düzeyi ile kaygı alt boyutu, duyguları ifade etme alt boyutları (olumlu, yakınlık ve olumsuz) ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır. Alanyazında benzer sonuçlara ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Zerenoğlu, 2011; Karakurt, 2022; Öztürk, 2017).

5.1.5. Katılımcıların Eşlerinin Eğitim Düzeyi Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyi değişkeni ile bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) ve duyguları ifade etme alt boyutları (olumlu, yakınlık ve olumsuz) arasında

anlamli bir farklılaşma bulunmamaktadır. Çalışmamızda olduğu gibi; Girgin ve Şık (2018), Sağlam (2016) ve Gündoğan (2015) araştırmalarında eşlerin eğitim düzeyi değişkeni ile bağlanma alt boyutları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulgularına ulaşmıştır. Evli bireylerin eşlerinin eğitim düzeyi değişkeni ile duyguları ifade etme alt boyutlarının araştırıldığı bir çalışmaya alanyazında rastlanmamıştır.

Çalışmada katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyi değişkeni ile evlilik doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır. Fidanoğlu (2007) ve Çağ ve Yıldırım (2013) çalışmalarında da benzer bulgulara ulaşmıştır. Ortaokul mezunu eşleri bulunan katılımcıların; lise mezunu, lisans mezunu ve lisansüstü ve ileri mezunu eşleri bulunan katılımcılarından anlamlı düzeyde daha düşük evlenme doyumu ortalama puanı aldıkları görülmektedir. Kişilerin hem kendilerinin hem eşlerinin eğitim düzeyi, evlilik doyumunu etkileyebilmektedir (Scanzoni, 1987). Kişilerin eşlerinin eğitim düzeyi azaldıkça evlilik doyumlarının azalmasının sebeplerine bakıldığında; maddi konulara değinilmesi gerekmektedir. Bireylerin eğitim düzeyi ve kazançları birbirinden yüksek oranda etkilenmektedir (Durkaya ve Hüsnüoğlu, 2018). Maddi kazancın az olması da bir evliliği ve buna bağlı olarak evlilik doyumunu etkileyebileceği düşünülmektedir.

5.1.6. Evlilik Biçimi Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre, bağlanma alt boyutlarından kaygı boyutu evlenme biçimi değişkenine göre incelendiğinde farklılaşma bulunmamıştır. Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) çalışmasında aynı doğrultuda sonuca ulaşmıştır.

Diğer bağlanma alt boyutu kaçınma alt boyutunun evlenme biçimi değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Aktürk (2010) araştırmasında bağlanma stili, evlilik doyumu değişkenlerine aşk ve görücü usulü olarak incelediği çalışmasında kaçınma boyutu aşk ve görücü usulünde anlamlı derecede farklı olduğu bulunmuştur. Diğer çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Girgin ve Şık, 2018; Uluç, 2014). Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak evlenen katılımcıların, anlaşarak ailelerin onayıyla evlenen katılımcılardan anlamlı düzeyde daha yüksek

kaçınma alt testi ortalama puanlarına almışlardır. Bu durum, kişilerin ailelerinin tanıştırmaları yerine kendi tanışmalarının evliliklerinde bireylerin kaçınmacı davranışlarda hareket etme düzeylerine etkide bulunmalarını arttırdığı şekilde yorumlanabilmektedir.

Araştırmada, duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu ve yakınlık alt boyutlarında evlenme biçimlerine göre farklılaşma olduğu görülmektedir. Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak evlenen katılımcıların, anlaşarak ailelerin onayıyla evlenen katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük olumlu ve yakınlık duyguları ifade etme toplam puanları aldıkları görülmektedir. Kılıç (2020) benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Çalışmada, olumsuz duygu ifadesi değişkenine evlilik biçimi değişkeni açısından bakıldığında bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Verhofstadt ve arkadaşları (2008) çalışmasında benzer bulgulara ulaşmıştır.

Araştırmada, evlilik biçimi değişkeni ile evlilik doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Aile tarafından tanıştırılıp onay alınarak evlenen katılımcıların, anlaşarak ailelerin onayıyla evlenen katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük evlilik doyumu düzeylerine sahip oldukları görülmektedir. Bazı çalışmalarda benzer bulgulara rastlanmaktadır (Erdoğan, 2018; Aktürk, 2010; Sığircı, 2010).

Son olarak, aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan seçeneğini işaretleyen katılımcının kaçınma düzeyinin diğer katılımcılardan daha yüksek, olumlu duyguları ifade etme düzeyleri ve evlilik doyumları yine diğer katılımcılardan daha düşük olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu durum, evlilik kararının kişinin iradesine aykırı bir biçimde alınmasının evlilik kurumunu olumsuz bir biçimde ilerlettiği görülmektedir. Tuğrul (2018) araştırmasında özellikle erken yaşta istenmeyen evliliklerin yaptırılmasının kişilerin tüm yaşamlarında olumsuz etkilere yol açtığını savunmaktadır.

5.1.7. Evlenilen Yaş Değişkeninin Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Bağlanma alt boyutlarda (kaygı ve kaçınma) elde edilen puanlar katılımcıların evlendikleri yaş değişkenine göre karşılaştırıldığında anlamlı bir değişim olmadığı bulunmuştur.

Araştırmada, duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu ve yakınlık alt boyutlarında katılımcıların evlendikleri yaşlara göre farklılaşma olduğu görülmektedir. 35 yaş ve üstü bir yaşta evlilik yapan katılımcılar, 16-34 yaşları arasında evlilik yapan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük olumlu ve yakınlık duyguları ifade etme puanlarına sahip oldukları görülmektedir. Kişilerin evlenme yaşı arttıkça olumlu ve yakınlık duyguları azalabilmektedir. Bu durum şu şekilde açıklanabilmektedir; kişiler daha ileriki yaşlarda evlendiklerinde birçok olumsuz tecrübe yaşama olasılıkları da artmaktadır. Bu durum kişilerin duygusal açıdan tükenmelerine daha çok yol açabilmektedir (Alakuş, 2020).

Diğer bir yandan olumsuz duyguları ifade etme boyutunda ve evlilik doyumu düzeylerinde katılımcıların evlendikleri yaşlara göre bir farklılaşma olmadığı bulguları saptanmıştır.

5.1.8. Katılımcıların Eşleri İle Aralarındaki Yaş Farkı Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırmada, katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı ile bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı), duyguları ifade etme alt boyutları (olumlu, yakınlık ve olumsuz) ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bazı çalışmalar çiftler arasında yaş farkının arttıkça kaçınma davranışının arttığını, cinsel doyumun azaldığını buna bağlı olarak evlilik doyumunun azaldığını ileri sürmektedir (Güleç, Hassa, Yalçın ve Yenilmez, 2011; Şener ve Terzioğlu, 2002) Fakat, çalışmamızda bu çalışmaların paralelinde sonuçlar çıkmamıştır.

5.1.9. Evlilik Süresi Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre, bağlanma alt boyutlarından kaygı boyutu evlilik süresi değişkenine göre incelendiğinde farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Kuyumcu (2011)' in çalışmasında da benzer bulgular vardır. Diğer bağlanma alt boyutu kaçınma alt boyutunun evlilik süresi değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Evlilik süresi arttıkça kişilerin evlilikte kaçınma boyutlarında yükselme görülmektedir. Doğan ve Şirin (2019) çalışmasında aynı doğrultuda sonuçlara rastlanmaktadır. 0-9 yıl arasında evli olan katılımcılar, 10-39 yıl arasında evli olan katılımcılardan anlamlı düzeyde daha düşük kaçınma boyutu ortalama puanları aldıkları gözlemlenmiştir. İlişki süresinin artmasıyla kaçınan düşünce ve davranışlarının artmasında, kişilerin evlilikte artan sorumlulukların süreye beraber artmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme evlilik süresi değişkeni açısından incelendiğinde; olumlu duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilemektedir, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilememektedir. Evli bireylerin evlilik süreleri arttıkça olumlu duygu ifadelerinin azaldığı bulgularına ulaşılmıştır. Yalçın (2014) araştırmasında benzer sonuçlar mevcuttur.

Araştırmada, kişilerin evlilik süreleri ile evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu bulguları destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Yalçın, 2014; Taşköprü, 2013). Bazı araştırmalar; evliliğin ilk senelerinde kişilerin yaşadıkları tartışmalarda içsel yüklemeleri daha çok yaptıklarını fakat evlilik süresi ilerledikçe dışsal yüklemeleri daha çok yaptıklarını ve problemleri eşlerine yüklediklerini ortaya çıkarmaktadır (Baucorn, 1987; Stander, Hsiung ve MacDermid, 2001). Bu sebeple seneler ilerledikçe evlilik doyumunda bir düşme yaşandığı görülebilmektedir.

5.1.10. Çocuk Sayısı Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırma sonuçlarına göre, bağlanma alt boyutlarından kaygı boyutu çocuk sayısı değişkenine göre incelendiğinde farklılaşma bulunmamıştır. Diğer bağlanma alt boyutu kaçınma alt boyutunun çocuk sayısı değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Çocuk sayısı arttıkça kaygı boyutunun artmamasına rağmen kaçınma boyutunun arttığı görülmektedir. Alisinanoğlu ve Ulutaş'ın (2003) araştırmasında çocuk sayısının artmasının kişilerde kaygı seviyesini arttırmadığı bulunmuştur. Bu durum, ilk çocuk olduğu sırada yaşanan kaygı çok fazla olabilmekteyken (Orbay ve Ayvaşık, 2006) ve çocuk sayısı arttıkça duruma alışmak ile beraber kaygının belli bir seviyede artmadığını düşündürmektedir. Kaçınma boyutunda artış, ebeveyn sorumlulukları arttıkça evli ve çocukları olan katılımcıların kaçınma davranışlarına daha meyilli oldukları görülebilmektedir. Köyceğiz ve Özbey (2019) çalışmasında kaçınma davranışlarının çocuklarda problemlili davranış arttıkça daha da arttığını belirtilmektedir. Sonuç olarak, kişiler çocuk sayısı arttıkça kaygıya tolerans gösterebilirken problemler arttıkça kaçınmacı yaklaşımları artabilmektedir.

Duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme çocuk sayısı değişkeni açısından incelendiğinde; olumlu ve yakınlık duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilemektedir, olumsuz duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilememektedir. Kapucı (2014) araştırmasında çocuk sayısı ile duygu ifade etme düzeyleri arasında bir ilişki bulmamıştır, çalışmamızda da olumsuz duygu ifadesi için aynı durum geçerlidir.

Evli bireylerin çocuk sayısı arttıkça olumlu ve yakınlık duygu ifadelerinin azaldığı bulguları saptanmıştır. Çocuk sayısı arttıkça, olumlu ve yakınlık duyguları partner harici çocuklarla da paylaşılmasıyla eşler arasında bu duygu ifadeleri azalabilmektedir. Şendil ve Korkut (2008) araştırmasında bu konuya değinerek benzer ifadelere yer vermiştir.

Araştırma sonuçlarında, kişilerin çocuk sayıları ile evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Bu bulguları destekleyen çalışmalar

bulunmaktadır (Kışlak ve Çabukça, 2002; Akatlı ve Tunçay, 2022; Çelik, 2009). Evlilik doyumunu etkileyen partnerlere zaman geçirme, ilişkide yaşanan problemleri çözebilme, cinsel doyum gibi durumlardan etkilenmektedir (Wilicoxon ve ark., 2012). Fakat; çocuk sayısı arttıkça çiftlerin birlikte zaman geçirmeleri, problem çözme süreleri ve cinsel yaşamlarının azalmasıyla beraber evlilik doyumları da düşebilmektedir.

5.1.11. Katılımcıların Hayatları Boyunca Kaç Evlilik Yaptıkları Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Bağlanma alt boyutlarda (kaygı ve kaçınma) elde edilen puanlar katılımcıların hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları değişkenine göre karşılaştırıldığında anlamlı bir değişim olmadığı bulunmuştur. Olumsuz duyguları ifade etme ve evlilik doyumu değişkenlerinde de anlamlı bir değişim olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Doğan ve Topkaya (2020) çalışmasında, çalışmamızda olduğu gibi katılımcıların hayatları boyunca kaç evlilik yaptıkları ve evlilik doyumu arasında ilişki olmadığını bulmuştur.

Araştırmada, duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu ve yakınlık alt boyutlarında katılımcıların hayatları boyunca kaç evlilik yaptıklarına göre farklılaşma olduğu görülmektedir. Genel olarak, katılımcıların çok büyük çoğunluğunun ilk evliliği devam etmektedir. Aynı zamanda ulaşılan sonuçlara göre; kişilerin hayatları boyunca yaptıkları evlilik sayısı arttıkça olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme düzeyleri azalmaktadır. Kişiler; ikinci, üçüncü ya da dördüncü evliliklerini yaptıkları zamana kadar aslında birçok olumsuz duruma da maruz kalma olasılıkları yükselmektedir (Şirin, 2021). Bu olumsuz tecrübeler katılımcıların olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme düzeylerini düşürebilmektedir (Fischer, 2002).

5.1.12. Katılımcıların Yaşadıkları Yer Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırmada, katılımcıların eşleri ile aralarındaki yaş farkı ile bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı) arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşadıkları yer büyüdükçe kaçınma ve kaygı boyutlarında azalma

olduğu saptanmıştır. Bayar (2021) araştırmasında da aynı şekilde anlamlı çıkmaktadır. Yaşanılan yer büyüdükçe kaygının azalması, yapılacak aktivite sayısının artmasıyla beraber yaşanması muhtemel kaygının aktivitelerle önlenebilme olasılığı olduğu düşünülmektedir (Alemdağ ve Öncü, 2015). Yaşanılan yer büyüdükçe kaçınma davranışlarının azalması da, kişilerin küçük yerlerde kültürel olarak daha dar kalıplar içinde toplulukçu bir şekilde yaşam sürmelerinden kaynaklı olabileceği (Zorlu ve Bacanlı, 2019) ve bu durumdan kişilerin kaçmak amacıyla daha kaçınan davranabilme olasılıklarına zemin hazırlayabilmektedir.

Duyguları ifade etme alt boyutlarından olumlu, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme yaşanılan yer değişkeni açısından incelendiğinde; olumlu ve yakınlık duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilemektedir, olumsuz duyguları ifade etme anlamlı bir biçimde etkilememektedir. Yılmaz (2021) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada yaşanılan yerin pozitif duyguları ifade etme düzeylerinde anlamlı bir biçimde etkilemediğini fakat negatif duyguları ifade etme düzeylerinde anlamlı olarak etkilediği sonuçlarına ulaşmıştır ve çalışmamızın zıttı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bunun sebeplerine bakıldığında, çalışmamızın katılımcılarının evli bireylerden oluşmasından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçlarında, kişilerin yaşadıkları yer ile evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Şahin (2021) araştırmasında bu bulguları destekleyen sonuçlara ulaşmıştır. Pehlivanlı ve İkizer (2020) çalışmada ise kırsal kesimde yaşayan insanların kentte yaşayan insanlara göre daha yüksek evlilik doyumu olduğu bulgularına ulaşmıştır. Yaşanılan yerin büyüklüğü arttıkça evlilik doyumunun artmasını; bireyselleşmenin artmasıyla birlikte iki kişiye ait olan evliliğin toplumsal baskılardan daha uzak bir biçimde varlığını sürdürmesinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

5.1.13. Çalışan Katılımcıların Çalışma Saatleri Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırmada, çalışan katılımcıların çalışma saatleri değişkeni ile bağlanma alt boyutları (kaçınma ve kaygı), duyguları ifade etme alt boyutları (olumlu, yakınlık ve

olumsuz) ve evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Palabıyık (2021) çalışmasında çalışma saatlerinin yaşam doyumunu etkilediği sonuçlarına ulaşmıştır. Fakat çalışmamızda yaşam doyumunu ile ilgili sayılabilecek değişkenlerimizin tümünde çalışma saatleri anlamsız çıkmıştır.

5.1.14. Sosyoekonomik Durum Değişkeni ile Araştırmada Kullanılan Elde Edilen Verilere Göre Tartışılması

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, bağlanma alt boyutlarından kaygı boyutunda; çalışan evli bireylerin sosyoekonomik durumlarına göre farklılaşma olduğu bulgularını saptamıştır. 5.500-15.000 TL arası kazanca sahip olanlar, 25.001 TL ve üstü arasında kazanca sahip olanlardan anlamlı düzeyde daha yüksek kaygı ortalama puanlarına sahip oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Onur (2006), araştırmasında benzer bulgulara ulaşmıştır. Kazanılan parayla kaygı boyutunun azalması; kişilerin yaşamlarındaki problemleri çözümlerinde seçeneklerin artabileceği ve evlilikle gelen maddi yükleri daha etkin bir şekilde karşılayabilmesiyle alakalı olabileceği düşünülmektedir.

Diğer bağlanma boyutu, kaçınma boyutu çalışma durumu değişkenine göre anlamlı çıkmamıştır, Yazıcıoğlu (2011) ve Nurkan (2020) araştırmalarında da aynı şekilde bulgulara rastlanmıştır. Duyguları ifade etme ölçeğinin tüm alt boyutları yine anlamlı çıkmamıştır. Semra ve Demir (2018) benzer sonuçlar almıştır. Son olarak, çalışma durumu değişkeni evlilik doyumunu düzeyi açısından da anlamlı çıkmamıştır. Demiray'ın 2006 yılındaki çalışması, sosyoekonomik durum ile evlilik doyumunun ilişkili olduğunu bulmuştur. Fakat; eklenmesi gereken önemli bir durum çalışmanın verilerinin toplama ve toplamayı bitirme süreleri içinde Türkiye ekonomisi enflasyonu yoğun bir biçimde yaşamıştır (Albayrak, 2022). Bu nedenle, sosyoekonomik verilerin karşılaştırılmasının yüzde yüz doğru sonuçlara ulaştırabileceği düşünülmemektedir.

5.2. Araştırma Değişkenlerinin Birbirleri İle Korelasyonlarına İlişkin Verilere Göre Tartışılması

Bu bölümde; araştırma değişkenlerinin birbirleri ile korelasyonlarına ilişkin verilere göre tartışılması yer almaktadır.

Bağlanma boyutlarından kaçınma alt boyutu ile kaygı alt boyutu orta düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahip olduğu bulunmuştur. Benzer bulgular literatürde bulunmaktadır (Kirimer, 2014; Ata ve Akman, 2016; Çapkın, 2012). Hem kaygı boyutu hem kaçınmacı boyutu yüksek olan kişilerin olumsuz benlik ve olumsuz başkaları modeli bulunmaktadır. Bu model; korkulu bağlanan kişileri tanımlamaktadır. Kişiler, kendisini sevmeye değer bulmaz ve insanların onları reddettiği inancına sahiptirler. Aynı zamanda, bu kişiler anksiyeteleri fazla ve kaçınan davranışları sık sergilemektedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bağlanma kaçınma alt boyutu; olumlu duyguları ifade etme alt boyutu ile orta düzeyde negatif anlamlı ilişkiye, yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu ile orta düzeyde negatif anlamlı ilişkiye, olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile düşük düzeyde negatif anlamlı ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bağlanma kaygı alt boyutu; olumlu duyguları ifade etme alt boyutu ve yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu ile düşük düzeyde negatif anlamlı ilişki içindedir. Olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile de anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı görülmektedir. Benzer sonuçlar alanyazında bulunmaktadır (Nurkan, 2020; Bozdemir ve Gündüz, 2016; Lanciano ve ark., 2012). Bağlanma Kuramı'nın içsel çalışan modelleri duyguların algılanmasını ve işlenmesini etkilemektedir (Collins ve Allard, 2001). Bağlanma biçimine göre kişiler, duygularını farklı ifade edebilmektedir (Waters ve Cummings, 2000). Kaygılı bireyler duygularını ifade ederken yoğunlaşarak partnerlerine yapışma özelliği göstermekte, kaçınan bireyler ise tam tersi olarak duygularını bastırabilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007).

Sonuç olarak; evli bireylerin bağlandığı kişi ilk olarak bakımvereni daha sonra romantik partneri olabilmektedir, çocukluk döneminde oluşan bağlanma biçimleri kişilerin tüm yaşamını etkileyebilmektedir (Roisman ve ark., 2005). Kişilerin

duygularını ifade etme düzeyleri hem alanyazında hem çalışmamızda bağlanma boyutlarından etkilendiği bulguları görülmektedir (Collins ve Allard, 2001; Rholes ve Simpson, 2004). Kişiler, bakımvereninden duyguları algılama, regüle etme ve ifade etmeyi öğrenmekte ve bunu içselleştirmektedir. Kurdukları bağın sonucunda; kaygılı, kaçınan ya da güvenli bağlar oluşması duyguları ifade biçimini ve düzeylerini oldukça yüksek bir düzeyde etkileyebilmektedir.

Bağlanma kaçınma alt boyutu; evlilik doyumu ile orta düzeyde negatif anlamlı ilişkiye; kaygı alt boyutu, evlilik doyumuyla düşük düzeyde yine negatif anlamlı ilişkiye sahiptir. Kaçınmacı ve kaygılı davranışlar ve düşünceler evlilik doyumu ile ters bir ilişki içindedir; kişiler kaçınan ve kaygılı davranışlarda bulunduklarında evlilikleri olumsuz etkilenerek evlilik doyumu düzeyleri düşmektedir. Bu sonuç, beklenen ve alanyazın ile paralel çıkmıştır (Girgin, 2018; Nazlı, 2019; Sarı, 2012; Saraç, 2021; Özenç, 2002).

Olumlu duyguları ifade etme alt boyutu; yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu ve olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki içindedir. Yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu; olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir. Duygular; kelimeler, yüzler, sesler ve bedenler aracılığıyla ifade edilir. Bu çeşit duyguları ifade etme tepkileri ve davranışları toplumsal hayata uyum sağlamayı kolaylaştırır (Fussell, 2002). Duygularını iyi bir düzeyde ifade eden bireyler; gerektiği zaman duyguları kullanabilir, düzenleyebilir ve ilişkilerinde hayatlarını kolaylaştıracı bir biçimde kullanabilirler (Carr, 2016). Çalışmada; olumlu, yakınlık ve olumsuz duygu ifadeleri arasında orta ve düşük düzeylerde korelasyonlar bulunmuştur. Benzer bulgular literatürde bulunmaktadır (Parkinson, 1996; Malatesta, 1990; Saarni, 2007). Sonuç olarak; alanyazın ışığında kişilerin duygu alt boyutları arasında ilişki beklenmiş ve beklenen sonuçlara ulaşılmıştır.

Olumlu duyguları ifade etme alt boyutu, evlilik doyumuyla düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişki içinde olduğu görülmektedir. Yakınlık duyguları ifade etme alt boyutu, evlilik doyumu ile de orta düzeyde pozitif anlamlı ilişki içinde olduğu bulunmuştur. Olumsuz duyguları ifade etme alt boyutu, evlilik doyumu ile anlamlı ilişki içinde

olmadığı sonucu saptanmıştır. Litaratür incelenmesiyle çalışmada tüm duygu ifade etme alt boyutları (olumlu, yakınlık ve olumsuz) ile evlilik doyumu arasında ilişki beklenmiştir (Ortese ve Tor-Anyiin, 2008; Durmuş ve Baba, 2014; Alp, 2021; Karduz, 2021). Fakat; evlilik doyumu, olumlu ve yakınlık duyguları ifade etme arasında ilişki varken olumsuz duyguları ifade etme arasında ilişki bulunamamıştır. Evli bireyler, hissettikleri duygu ve değerlerini paylaşabilmeleri ve empati kurabilmeleriyle evlilik doyumları yükselmektedir (Cingisiz ve Murat, 2010). Evli bireylerin olumsuz duygularını daha az ifade etmeleri; onların problemleri konuşmaktan, çatışmalardan kaçındığını göstermekte ve bu durum aslında kısa vadede problemleri hızlı çözüme ulaştırabilirken, uzun vadede problemleri daha büyük hale getirebileceği düşünülmektedir.

5.3. Araştırma Verileri ile Yapılan Regresyon Analizlerinin Tartışılması

Bu bölümde; araştırma sırasında yapılan 3 regresyon analizinin tartışılması yer alacaktır. Sırasıyla yapılan regresyon analizlerinin tartışmaları bu sırada ilerlemektedir; Evlilik Doyumu ile Bağlanma Alt Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması, Evlilik Doyumu ile Duyguları İfade Etme Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması ve Evlilik Doyumu ve Diğer Değişkenler Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması'dır.

5.3.1. Evlilik Doyumu ile Bağlanma Alt Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması

Çalışmada, evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri; kaçınma boyutları, kaygı boyutları tarafından anlamlı bir şekilde yordanmaktadır. Evlilik doyumu değişkeninin kaçınma boyutu tarafından negatif yönde yordandığı bulunmuştur. Fakat, kaygı boyutunun evlilik doyumu değişkenini açıklayamadığı görülmektedir. Litaratürde; hem kaygı hem de kaçınma boyutunun evlilik doyumunu etkilediği gözlemlenmiştir (Girgin, 2018; Nazlı, 2019; Toksöz ve Kolburan, 2018; Ertan, 2002). Çalışma bulgularında, litaratürle paralel olarak tahmin edildiği üzere kaçınma boyutunun evliliği yordadığı bulunmuştur. Litaratürden farklı olarak kaygı boyutunun evlilik doyumunu yordamada

bir etkisinin olmaması; ekonomik koşullardan olabileceği şeklinde yorumlanabilmektedir. Son dönemlerde, enflasyonun yüksek oranda olması ülkede yaşayan evli çiftlerin genel olarak kaygı düzeylerinin yüksek çıkabileceğini fakat bunu evlilikte yaşanan bir kaygı olarak atfetmediklerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

5.3.2. Evlilik Doyumu ile Duyguları İfade Etme Boyutları Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması

Çalışmada; evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri; olumlu duyguları ifade etme, yakınlık duyguları ifade etme ve olumsuz duyguları ifade etme alt boyutları tarafından anlamlı bir şekilde yordanmakta olduğu bulunmuştur. Evlilik doyum değişkeninin olumlu duyguları ifade etme değişkeni tarafından pozitif yönde; yakınlık duyguları ifade etme değişkeni tarafından pozitif yönde yordandığı bulunmuştur. Fakat, olumsuz duyguları ifade etme değişkeninin evlilik doyumunu açıklayamadığı görülmektedir. Litaratürde; tüm duyguları ifade etme alt boyutlarının evlilik doyumunu etkilediği gözlemlenmiştir (Özgüven, 2001; Durmuş ve Baba, 2014; Sardoğan ve Karahan, 2005; Karduz, 2021; Yiğit, 2018). Çalışma bulgularında, litaratürle paralel olarak tahmin edildiği üzere duyguları ifade etmenin evlilik doyumunu yordadığı bulunmuştur. Olumsuz duyguları ifade etmenin evliliği yordamada bir etkisinin olmaması; çiftlerin olumsuz konuları konuşmaya karşı gösterdikleri dirençten kaynaklı olabileceği düşünülmektedir.

5.3.3. Evlilik Doyumu ve Diğer Değişkenler Arasında Yapılan Regresyon Analizi Verilerine Göre Tartışılması

Çalışmada, evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri; kaçınma boyutları, kaygı boyutları, olumlu duyguları ifade etme düzeyleri, yakınlık duyguları ifade etme düzeyleri ve olumsuz duyguları ifade etme düzeyleri tarafından anlamlı bir şekilde yordandığı bulunmuştur. Evlilik doyumunun kaçınma boyutları tarafından negatif yönde; olumlu duyguları ifade etme düzeyleri tarafından pozitif yönde yordandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra kaygı boyutu, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme değişkenleri evlilik doyumunu açıklayamadığı saptanmıştır. Çalışmanın amacı olan, daha önce bir

arada ele alınmayan üç değişken ile yapılan regresyon analizi bu üç değişken arasında yordama olduğunu göstermektedir. Bu yordama gücünü, kaçınma boyutu ve olumlu duyguları ifade boyutundan almaktadır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Elde edilen sonuçları şu şekilde özetlemek mümkündür;

- Evli bireyler cinsiyetlerine göre incelendiğinde; kaçınma alt boyutu, olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler çalışma durumlarına göre incelendiğinde; kaygı alt boyutunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler yaş gruplarına göre incelendiğinde; kaçınma alt boyutu, olumlu duygularını ifade etme alt boyutu ve evlilik doyumu düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler eğitim düzeylerine göre incelendiğinde; kaçınma alt boyutunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler eşlerinin eğitim düzeylerine göre incelendiğinde; evlilik doyumu düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler evlenme biçimlerine göre incelendiğinde; kaçınma alt boyutu, olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme alt boyutları ve evlilik doyumu düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler evlendikleri yaşlara göre incelendiğinde; olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler eşleriyle aralarındaki yaş farkına göre incelendiğinde; değişkenlerle anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Evli bireyler evlilik sürelerine göre incelendiğinde; kaçınma alt boyutu, olumlu duygularını ifade etme alt boyutu ve evlilik doyumu düzeylerinde anlamlı farklılıklara bulunmuştur.
- Evli bireyler çocuk sayılarına göre incelendiğinde; kaçınma alt boyutu, olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme alt boyutları ve evlilik doyumu düzeylerinde anlamlı farklılıklara bulunmuştur.

- Evli bireyler hayatları boyunca kaç evlilik yaptıklarına göre incelendiğinde; olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireyler yaşadıkları yere göre incelendiğinde; kaçınma ve kaygı alt boyutları, olumlu ve yakınlık duygularını ifade etme alt boyutları ve evlilik doyum düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Çalışan evli bireyler çalışma saatlerine göre incelendiğinde; değişkenlerle anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.
- Evli bireyler sosyoekonomik düzeylerine göre incelendiğinde; kaygı alt boyutunda anlamlı farklılıklar bulunmuştur.
- Evli bireylerin kaçınma alt boyutları, kaygı alt boyutları ile orta düzey pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin kaçınma alt boyutları, olumlu duyguları ifade etmeleri ile orta düzey negatif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin kaçınma alt boyutları, yakınlık duyguları ifade etmeleri ile orta düzey negatif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin kaçınma alt boyutları, olumsuz duyguları ifade etmeleri ile düşük düzey negatif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin kaçınma alt boyutları, evlilik doyumları ile orta düzey negatif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin kaygı alt boyutları, olumlu duyguları ifade etmeleri ile düşük düzey negatif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin kaygı alt boyutları, yakınlık duyguları ifade etmeleri ile düşük düzey negatif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin kaygı alt boyutları, olumsuz duyguları ifade etmeleri ile anlamlı bir ilişkiye sahip değildir.
- Evli bireylerin kaygı alt boyutları, evlilik doyumları ile düşük düzey negatif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin olumlu duyguları ifade etmeleri, yakınlık duyguları ifade etmeleri ile orta düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir.

- Evli bireylerin olumlu duyguları ifade etmeleri, olumsuz duyguları ifade etmeleri ile orta düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin olumlu duyguları ifade etmeleri, evlilik doyumları ile düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin yakınlık duyguları ifade etmeleri, olumsuz duyguları ifade etmeleri ile düşük düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin yakınlık duyguları ifade etmeleri, evlilik doyumları ile orta düzeyde pozitif anlamlı ilişkiye sahiptir.
- Evli bireylerin olumsuz duyguları ifade etmeleri, evlilik doyumları ile anlamlı bir ilişkiye sahip değildir.
- Evli bireylerin evlilik doyumları; bağlanma boyutları tarafından anlamlı bir şekilde yordanmaktadır. Bu yordama; kaçınma alt boyutları tarafından negatif bir yöndedir, fakat kaygı alt boyutlarının bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Bağlanma boyutları, evlilik doyumuna ilişkin varyansın %58'ini açıklamaktadır.
- Evli bireylerin evlilik doyumları; duyguları ifade etmeleri tarafından anlamlı bir şekilde yordanmaktadır. Bu yordama; olumlu ve yakınlık duyguları ifade etme alt boyutları tarafından pozitif yöndedir, fakat olumsuz duyguları ifade etme alt boyutlarının bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Duyguları ifade etme, evlilik doyumuna ilişkin varyansın %17'sini açıklamaktadır.
- Evli bireylerin evlilik doyumları; bağlanma boyutları ve duyguları ifade etmeleri tarafından anlamlı bir şekilde yordanmaktadır. Bu yordama; kaçınma alt boyutları tarafından negatif ve olumlu duyguları ifade etme alt boyutları tarafından pozitif yöndedir, fakat kaygı alt boyutları, yakınlık ve olumsuz duyguları ifade etme alt boyutlarının bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Bağlanma boyutları ve duyguları ifade etme, evlilik doyumuna ilişkin varyansın %26'sını açıklamaktadır.

6.2. Öneriler

Araştırmacılar için öneriler;

- Yapılan araştırma 388 evli bireyle yapılmıştır, daha büyük bir örneklemle aynı değişkenlerin incelenmesi daha iyi sonuçlar verebilir.
- Duyguları ifade etme değişkenini aracı değişken ya da düzenleyici yönü bakımından incelenebilir.
- Kullanılan ölçeklerde Evlilik Yaşamı Ölçeği, 1996 yılında geliştirilen bir ölçektir. Daha güncel evlilik doyumunu ölçecek ölçeklerin oluşturulması alanyazına katkı sağlayabilir. Geliştirilecek ölçeklerde evliliğe dair alt boyutların olması daha detaylı incelemelere yardımcı olacaktır.
- Bağlanma ve duyguları ifade etme değişkenleri evlilik doyumunu önemli bir biçimde etkilemektedir. Boylamsal çalışmalar yapılarak uzun vadede evliliklerin gidişatını ve evlilikte bu değişkenlerin değişim ve dönüşümünü görebilmek faydalı olacaktır.
- Katılımcıların yaşadıkları yerler araştırma değişkenlerini oldukça etkilediği görülmüştür. Büyükşehir ve köy-kasabalarda farklı değişkenlerde eklenerek ayrı ayrı yapılacak çalışmaların karşılaştırılması alanyazına büyük katkı sağlayabilir.
- Çalışma değişkenlerine, şema değişkeni eklenerek daha kapsamlı bir araştırma planlanabilir.

- Eğitimciler için öneriler;
- Duygu gelişimi bebeklikten itibaren ilerleyen bir süreçtir. Anaokullarından itibaren psikolojik danışman ve okul psikologlarının çocuk ve gençlerle bu konuda yapacakları eğitimler faydalı olacaktır.
- Bağlanma, insanların doğduğu anda başlamaktadır. Anne veya bakım verecek adaylar için düzenlenecek ücretsiz eğitimler ilerleyen nesiller için çok değerlidir. Bilinçli ebeveynlik konusunda her yerde ulaşılabilir eğitimler bulunmalıdır.

- Evlilik tüm hayatı etkileyen bir süreçtir. Bireylere evlilik öncesi evlilik hakkında yapılacak eğitimler oluşturularak bilinçlendirme oluşturulması hedeflenebilir.
- Klinisyenler için öneriler;
- Kişilerin kaygı ve kaçınma boyutları terapi ve danışmanlık sürecini oldukça etkilemektedir. Bireysel ya da çift terapilerine gelen bireylerde, bağlanma biçimleri göz önünde bulundurulması terapi ya da danışmanlık süreci için faydalı olacaktır.
- Terapi süreçlerinde, duygular ve ifadesini çalışmak sağlıklı iletişimi kolaylaştıracaktır.
- Evlilikte iletişim problemi yaşayan çiftlerle çalışırken kişilerin sosyodemografik bilgilerinin de önemli bir etkisi olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi] Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (230891).
- Adıgüzel, Z., ve Kuloğlu, E. (2019). Examination of the Effects of Emotional Intelligence and Authentic Leadership on the Employees in the Organizations. *International Journal of Organizational Leadership*, 8, 13-30.
- Ainsworth, M. D. S. (1978). The bowlby-ainsworth attachment theory. *Behavioral and Brain Sciences*, 1(3), 436-438.
- Aksoy, C. (2006). *İstanbul Teşvikiye Mahallesi'ndeki Çalışan Kadınların Ve Ev Kadınlarının Aile Yaşantılarının Karşılaştırmalı Olarak Sosyal Antropolojik Açidan İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Alakuş, E. (2020). *Romantik İlişkilerden Beklentilere Dair Farkındalık Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkilerden Beklentilerine Dair Farkındalıklarının Belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Albayrak, G. (2022). Mutluluk Ekonomisi ve Türkiye. *Turkish Business Journal*, 3(5), 57-75.
- Alemdağ, S., ve Öncü, E. (2015). Öğretmen adaylarının fiziksel aktiviteye katılım ve sosyal görünüş kaygılarının incelenmesi. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 3(3), 287-300.
- Alexander, R., Feeney, J., Hohaus, L., ve Noller, P. (2001). Attachment style and coping resources as predictors of coping strategies in the transition to parenthood. *Personal Relationships*, 8(2), 137-152.
- Alipour, O., Azizi, B., ve Radpey, L. (2015). Study of the Relationship between Social Capital and Urban Development (Case Study: Sardasht). *International Journal of Zoological Research*, 11(2), 71.

- Aliyev, K., Musayeva, N., ve Huseynova, S. (2021). Does The Marital Status Affect Self-Reported Happiness? *Evidence From Azerbaijan.*, 4(1), 3-12.
- Alp, A. (2021). *Evli bireylerin duygusal zekâ özellikleri ve problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (670408).
- Amato, P. R., ve Booth, A. (1995). Changes in gender role attitudes and perceived marital quality. *American Sociological Review*, 58-66.
- Archuleta, K. L. (2013). Couples, money, and expectations: Negotiating financial management roles to increase relationship satisfaction. *Marriage & Family Review*, 49(5), 391-411.
- Asaad, F. (2021). *Türkiye'deki Suriyeli mültecilerde bağlanma stilleri, psikolojik sağlamlık ve travma sonrası stres bozukluğunun incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (702061).
- Ata, S. (2010). *Okul öncesi öğretmenlerinin bağlanma stilleri, duygusal zekâ düzeyleri ve empatik eğilimlerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (264298).
- Ata, S., ve Akman, B. (2016). Bağlanma Boyutları, Sınıf Yönetimi Profilleri ve Öğretmen-Aile Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(3).
- Atik, E. L. (2013). *Liseli Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkide Öz-Yansıtma ve İçgörünün Rolü* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (332631).
- Balkan Kaya, İ. (2009). *Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Bandura, A., ve Walters, R. H. (1977). *Social learning theory*. Prentice Hall. Englewood cliffs.

- Banse, R. (2004). Adult attachment and marital satisfaction: Evidence for dyadic configuration effects. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(2), 273-282.
- Barnes, S., Brown, K. W., Krusemark, E., Campbell, W. K., ve Rogge, R. D. (2007). The role of mindfulness in romantic relationship satisfaction and responses to relationship stress. *Journal of Marital and Family Therapy*, 33(4), 482-500.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178.
- Bartholomew, K., ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226.
- Başçelik, E. (2021). *Nesne ilişkilerinin erken dönem uyum bozucu şemalar ve yetişkin bağlanma tarzlarına etkisi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (699483).
- Batum, D. (2020). *Evlilikte kişilerarası bilinçli farkındalığın yordayıcıları olarak kişilik özellikleri ve öz anlayışın incelenmesi* [Doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (631294).
- Bayar, B. (2021). *Yetişkin bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar, romantik ilişkilerindeki bağlanma stilleri, ilişki doyumları ve başa çıkma biçimleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (663151).
- Bayrak, Y. (2020). *Türkiye'de Genç İşsizliği ve Yükseköğretim Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı: Bir Alan Araştırması Örneği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Bernard, L. C., Mills, M., Swenson, L., ve Walsh, R. P. (2005). An evolutionary theory of human motivation. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 131(2), 129-184.

- Bıyıkoglu, E. B. (2012). *Evlilik uyumunun mükemmeliyetçilik özellikleri, stresle başa çıkma stratejileri ve cinsiyet açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (327777).
- Bintaş-Zörer, P. (2020). Duygu eğitimi. *Duygularınızı Keşfedin: Duyguları Anlama ve Yönetme Rehberi* (Ed O Yorulmaz), 15, 34.
- Blakely, T. J., ve Dziadosz, G. M. (2015). Application of attachment theory in clinical social work. *Health and Social Work*, 40(4), 283–289.
- Blum, J. S., ve Mehrabian, A. (1999). Personality and temperament correlates of marital satisfaction. *Journal of Personality*, 67, 93–125.
- Bombar, M. L., ve Littig Jr, L. W. (1996). Babytalk as a communication of intimate attachment: An initial study in adult romances and friendships. *Personal Relationships*, 3(2), 137-158.
- Bonds-Raacke, J. M., Bearden, E. S., Carriere, N. J., Anderson, E. M., ve Nicks, S. D. (2001). Engaging distortions: Are we idealizing marriage?. *The Journal of Psychology*, 135(2), 179-184.
- Bowlby J. (1973) *Attachment and Loss: Separation, Anxiety and Anger*. London. Hogarth
- Bowlby J. (1988) Developmental psychiatry comes to age. *American Journal of Psychiatry* 145: 1–10.
- Bowlby, J. (1944) Fourty-four juvenile thieves: their characters and home-life (II). *International Journal of Psycho-Analysis*, 25, 107–128.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss, Vol. 1: Attachment*. Attachment and Loss. New York. Basic Books.
- Bowlby, J. (1977). The Making and Breaking of Affectional Bonds: Aetiology and Psychopathology in the Light of Attachment Theory. *British Journal of Psychiatry*. 130, 201-210.

- Bozdemir, F., ve Gündüz, B. (2016). Bağlanma Stilleri, Anne Baba Tutumları ve Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantılarının Duygusal Zekâ İle İlişkileri. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1797-1814.
- Bozkurt, A. (2014). *Evli bireylerde bağlanma stilleri, aile içi eşler arası şiddet ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi. Adli Tıp Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (360176).
- Bozkurt, E. (2016). *Okul öncesi çocuklarının duyguları anlama becerileri ile sosyal yetkinlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (436723).
- Bradbury, T. N., ve Fincham, F. D. (1988). Individual difference variables in close relationships: A contextual model of marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713.
- Bradford, S. A., Feeney, J. A., ve Campbell, L. (2002). Links between attachment orientations and dispositional and diary-based measures of disclosure in dating couples: A study of actor and partner effects. *Personal Relationships*, 9(4), 491-506.
- Bradshaw, M. R. (2009). *Emotions in marriage: Understanding marital exchanges and the impact of stress* [Doktora tezi]. İstanbul Kent Üniversitesi.
- Brebner, J. (2003). Gender and emotions. *Personality and Individual Differences*, 34(3), 387-394.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., ve Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview.
- Bretherton I, Ridgeway D, Cassidy J. (1990) Assessing internal working models of the attachment relationship. *Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention*, 273, 308.
- Brody, S., ve Costa, R. M. (2009). Anatomy/physiology: Satisfaction (sexual, life, relationship, and mental health) is associated directly with penile-vaginal

- intercourse, but inversely with other sexual behavior frequencies. *The Journal of Sexual Medicine*, 6(7), 1947-1954.
- Burpee, L. C., ve Langer, E. J. (2005). Mindfulness and marital satisfaction. *Journal of Adult Development*, 12(1), 43-51.
- Butzer, B., ve Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships*, 15(1), 141-154.
- Buunk, B. P., ve Van Yperen, N. W. (1991). Referential comparisons, relational comparisons, and exchange orientation: Their relation to marital satisfaction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(6), 709-717.
- Camras, L., Kolmodin, K., ve Chen, Y. (2008). Mothers' self-reported emotional expression in Mainland Chinese, Chinese American and European American families. *International Journal of Behavioral Development*, 32(5), 459-463.
- Cannon, W (1927). Theory of Emotions: A Critical Examination and an Alternative Theory The American Journal of Psychology. Vol. 39, No. 1/4 (Dec., 1927), pp. 106-124 (19 pages). Published By. University of Illinois Press.
<https://doi.org/10.2307/1415404><https://www.jstor.org/stable/1415404>
- Carr, A. (2016). *Pozitif psikoloji* (Ü. Şendilek, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Cassidy J. (1999). The nature of the child's ties. (Eds.), Cassidy J, Shaver PR,
- Cassidy, J. (2008). The nature of the child's ties. In J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 3–22). The Guilford Press.
- Cassidy, J., ve Berlin, L. J. (1994). The insecure/ambivalent pattern of attachment: Theory and research. *Child Development*, 65(4), 971-991.
- Chaplin, T. M., ve Aldao, A. (2013). Gender differences in emotion expression in children: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 139(4), 735.
- Cicchetti, D, Cummings, EM. Chicago: The University of Chicago Press, 273–308.

- Cingisiz, N., ve Murat, M. (2010). Evlenmek İçin Birbirlerini Tercih Eden Çiftlerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(1).
- Cingisiz, N., ve Murat, M. (2010). Evlenmek İçin Birbirlerini Tercih Eden Çiftlerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 9(1).
- Cole, P. M., Martin, S. E., ve Dennis, T. A. (2004). Emotion regulation as a scientific construct: Methodological challenges and directions for child development research. *Child Development*, 75(2), 317-333.
- Collins, L. M. (1996). Is reliability obsolete? A commentary on "Are simple gain scores obsolete?". *Applied Psychological Measurement*, 20(3), 289-292.
- Collins, N. L., ve Allard, L. M. (2001). Cognitive representations of attachment: The content and function of working models. *Blackwell handbook of social psychology: Interpersonal processes*, 2, 60-85.
- Collins, N. L., ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.58.4.644>
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış doktora tezi] Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (2012). *İnsan ve davranış psikolojinin temel kavramları*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Cüceloğlu, D. (2016). *Yeniden İnsan İnsana*. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu*. [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (308412).

- Çağ, P., ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(39).
- Çapkın, M. (2012). *Romantik kıskançlığın, bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, E. (2009). *Evli öğretmenlerin bağlanma stili, denetim odağı ve bazı nitelikleri açısından evlilik uyum düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (235248)
- Çolakoğlu, H., ve Çolakoğlu, T. (2016). Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitimi İle Öz Yeterlilik Algısı Ve Girişimcilik Potansiyeli İlişkisi Üzerine Bir Saha Araştırması. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 70-84.
- Darwin, C. (1872). *Der Ausdruck der Gemüthsbewegung bei dem Menschen und den Thieren*. E. Schweizer.
- Demir, Y., ve Durmuş, E. (2015). Uzun Evlilikler: Bir Yastıkta Kırk Yıl. *Journal of International Social Research*, 8(36).
- Demirdağ, M. F. (2017). Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2. 76-90.
- DeMoss, Y. (2004). *Brief interventions and resiliency in couples* [Doktora tezi]. Northcentral University.
- Dirkx, J. M. (2006). Engaging emotions in adult learning: A Jungian perspective on emotion and transformative learning. *New Directions For Adult and Continuing Education*, 109, 15-26.
- Dittrich, W. H., ve Atkinson, A. P. (2008). The perception of bodily expressions of emotion and the implications for computing. In *Affective Computing*. IntechOpen.

- Doğan, G. H., & Topkaya, N. (2020). Çalışan Kadınlarda Evlilik Doyumunun Yordayıcısı Olarak Kişiler Arası Yeterlilik ve İş-Aile Çatışmasını Yönetme Öz Yetkinliği. *Ege Eğitim Dergisi*, 21(2), 76-90.
- Doğan, K., ve Şirin, H. D. (2019). Yetişkin güvensiz bağlanma boyutlarının eş tükenmişliğini yordama gücü: Üniversite akademik personeli örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 23-32.
- Dökmen, Ü. (1986). *Yüz ifadeleri konusunda verilen eğitimin duygusal yüz ifadelerini teşhis becerisi ve iletişim çatışmalarına girme eğilimi üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dökmen, Ü. (2000). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Sistem Yayıncılık. İstanbul.
- Dönmez, A., Büyüksahin, A., Taluy, N., Başer, I., ve Güler, M. (2009). *Yakın ilişkiler psikolojisi*. Nobel Yayıncılık. Ankara.
- Dror, O. E. (2014). The Cannon–Bard thalamic theory of emotions: A brief genealogy and reappraisal. *Emotion Review*, 6(1), 13-20.
- Dunn, A. L., Marcus, B. H., Kampert, J. B., Garcia, M. E., Kohl, H.W., III, ve Blair, S. N. (1999) Project Active-A 24-month randomized trial to compare lifestyle and structured physical activity interventions. *Journal of the American Medical Association*, 281, 327-334.
- Durkaya, M., & Hüsnüoğlu, N. (2018). İstihdamda eğitimin rolü. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(41), 51-70.
- Durmuş, E., ve Baba E. (2014). Evli çiftlerin duygusal zeka düzeyleri ile evlilik uyumlarının karşılaştırılması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 352-369.
- Ekman, P. (1993). Facial expression and emotion. *American Psychologist*, 48(4), 384.
- Ekman, P., ve Friesen, W. V. (1971). Constants across cultures in the face and emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 17(2), 124.

- Elfenbein, H. A., Beaupré, M., Lévesque, M., ve Hess, U. (2007). Toward a dialect theory: cultural differences in the expression and recognition of posed facial expressions. *Emotion*, 7(1), 131.
- Erbek, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N., ve Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *Düşünen Adam*, 18(1), 39-47.
- Erdinç, İ. (2018). *Evli çiftlerde, evlilik uyumu, cinsel yaşam doyumu ve yaşam doyumu arasında ki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdoğan, M. Y. (2008). Duygusal Zeka'nın Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 62-76.
- Erişti, A. (2010). *Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ertan, Ö. (2002). *Bağlanma stillerinin eş seçimi ile kritik ve kritik olmayan evlilik dönemlerindeki doyum üzerindeki rolü* [Yüksek lisans tezi] Orta Doğu Teknik Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (113947).
- Erus, S. M. (2019). *Evlilikte bilinçli farkındalık ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide duygusal zeka ve evlilik uyumunun aracılık rolü* [Doktora tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (554025).
- Feeney, J. A. (1999). *Adult romantic attachment and couple relationships*. The Guilford Press.
- Feeney, J. A. (2002). Attachment, marital interaction, and relationship satisfaction: A diary study. *Personal Relationships*, 9(1), 39-55.
- Fidanoğlu, O. (2006). *Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/evlilik-uyumu-mizah-tarzi-ve-kaygi-duzeyi/docview/2606871901/se-2>

- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması* [Yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi. <https://www.proquest.com/dissertations-theses/evlilik-uyumu-ile-eslerin-somatizasyon-duzeyleri/docview/2572412930/se-2>
- Fischer, A. H., Rodriguez Mosquera, P. M., Van Vianen, A. E., ve Manstead, A. S. (2004). Gender and culture differences in emotion. *Emotion*, 4(1), 87.
- Fischer, P. (2022). Stanley Schachter/Jerome Singer: Cognitive, Social, and Physiological Determinants of Emotional State. In *Schlüsselwerke der Emotionssoziologie* (pp. 493-498). Springer VS, Wiesbaden.
- Fisher, C.D. (2002). “*Antecedents and Consequences of Real-Time Affective Reactions at Work*”. *Motivation and Emotion*, 26(1), 3-33.
- Fouladi, R. T., McCarthy, C. J., ve Moller, N. (2002). and-pencil or online? Evaluating mode effects on measures of emotional functioning and attachment. *Assessment*, 9(2), 204-215.
- Fox, N. (1977). Attachment of kibbutz infants to mother and metapelet. *Child Development*, 1228-1239.
- Fraley, R. C., ve Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154.
- Fraley, R. C., Waller, N. G. ve Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78, 350-365.
- Fussell, S. R. (2002). *The verbal communication of emotions: interdisciplinary perspectives*. Psychology Press.
- Gaines Jr, S. O., Clark, E. M., ve Afful, S. E. (2015). Interethnic marriage in the United States: An introduction. *Journal of Social Issues*, 71(4), 647-658.

- Geçer, H. (2020). Kadının Politikleşen İhlali: Çalışma Hayatı, Aile İçi Rol Değişimi Sorunu Ve Din. *Aile Kurumunun Bekasına Yönelik Çağdaş Fırsatlar/Tehditler Bildiriler Kitabı Cilt-1*, 627.
- Ghorbani, N., Bing, M. N., Watson, P. J., Davison, H. K., ve Mack, D. A. (2002). Self-reported emotional intelligence: Construct similarity and functional dissimilarity of higher-order processing in Iran and the United States. *International Journal of psychology*, 37(5), 297-308.
- Gibson, D. E. (2006). Emotional episodes at work: An experiential exercise in feeling and expressing emotions. *Journal of Management Education*, 30(3), 477-500.
- Gillath, O., ve Shaver, P. R. (2007). Effects of attachment style and relationship context on selection among relational strategies. *Journal of Research in Personality*, 41(4), 968-976.
- Girgin, B. (2018). *Çatalcada yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyi ve evlilik doyumu arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (519198).
- Girgin, B., ve Şık, B. A. (2018). Çatalca'da yaşayan evli bireylerin bağlanma stilleri, romantik kıskançlık düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki. *Aydın Sağlık Dergisi*, 4(2), 41-54.
- Girgis, S., Anderson, R. T., ve George, R. P. (2012). *What is marriage?: Man and woman: A defense*. Encounter Books.
- Goodall, J. van Lawick (1975). The behaviour of the chimpanzees. In (G. Kurth ve 1. Eible-Eibesfeldt, Eds.) *Hofnization and Behavior*, pp. 74-136. Stuttgart: Gustav Fischer Verlag.
- Gökmen, A. (2001). *Evli eşlerin birbirlerine yönelik kontrolçülük ve bağımlılık algılarının evlilik doyumu üzerindeki etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Beytepe Üniversitesi.

- Görünmez, M. (2006). *Bağlanma stilleri ve duygusal zekâ yetenekleri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Greeff AP, Malherbe HL (2001) Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27: 247-257.
- Greenberg, L. S. (2010). Emotion-focused therapy: A clinical synthesis. *Focus*, 8(1), 32-42.
- Griffin, D. W., ve Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of Personality And Social Psychology*, 67(3), 430.
- Gross, J. J., ve Muñoz, R. F. (1995). Emotion regulation and mental health. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2(2), 151-164.
- Guerrero, L. K. (1996). Attachment-style differences in intimacy and involvement: A test of the four-category model. *Communications Monographs*, 63(4), 269-292.
- Güleç, G., Hassa, H., Yalçın, E. G., ve Yenilmez, Ç. (2011). Tedaviye başvuran infertil çiftlerde, infertilitenin cinsel işlev ve çift uyumuna etkisinin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(3), 166-176.
- Güler, K. (2021). Evli Kadınlarda Ayrılık Anksiyetesi, Evlilik Uyumu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 3(4), 272-278.
- Güllüce, A. Ç., ve İşcan, Ö. F. (2010). Mesleki tükenmişlik ve duygusal zekâ arasındaki ilişki. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 7-29.
- Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması* [Tıpta uzmanlık]. <http://hdl.handle.net/11684/307>
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital satisfaction and adjustment. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 33(4), 313-328.

- Hambleton, R. K., Swaminathan, H., ve Rogers, H. J. (1991). *Fundamentals of item response theory* (Vol. 2). Sage.
- Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59(2), 270.
- Heider, F. (1958). Perceiving the other person. *The psychology of interpersonal relations.*, 20.
- Hendrix, H., ve Hunt, H. L. (2014). *Making marriage simple: 10 relationship-saving truths*. Harmony.
- Hess, U., ve Thibault, P. (2009). Darwin and emotion expression. *American Psychologist*, 64(2), 120.
- Hortaçsu, N. (1991). Evlilik ve boşanma nedenlerine verilen önemi etkileyen faktörler olarak değerlendirme yaklaşımı, cinsiyet ve medeni durum. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Hünler, O. S., ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.
- Ingoldsby, B. B., Horlacher, G. T., Schvaneveldt, P. L., ve Matthews, M. (2005). Emotional expressiveness and marital adjustment in Ecuador. *Marriage & Family Review*, 38(1), 25-44.
- Işıloğlu, B. (2006). *Anksiyete ve Depresyon Tanısı ile İzlenen Evli Kadınlarda Aile İçi Şiddetin Sosyo Demografik Faktörler, Çift Uyumu ve Hastalıkla İlişkisi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. T.C. Sağlık Bakanlığı Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Izard, C. E. (1977). Differential emotions theory. *In Human emotions* (pp. 43-66). Springer, Boston, MA.

- İşleroğlu, S. (2012). *Lise öğrencilerinde öznel iyi oluşun benlik saygısı, sosyal yetkinlik beklentisi ve duyguları ifade etme eğilimine göre yordanması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi.
- James, W. (1884). *The dilemma of determinism*. Kessinger Publishing.
- Kabar, P. (2021) *Sigara içen bireylerde nikotin bağımlılık düzeyi, yetişkin bağlanma stilleri ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Rumeli Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (686394).
- Kantarcı, D. (2009). *Evli bireylerin bağlanma stillerine göre adatma eğilimleri ve çatışma yönetim biçimlerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] İstanbul Üniversitesi.
- Kapucı, O. (2014). *Evli çiftlerin evlilik kalitesi ve bağlanma stillerinin demografik özellikler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (427644)
- Karakurt, D. D. (2022). *Ev Kadınlarında Algılanan Ebeveyn Tutumu İle Somatizasyon Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (734161)
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma ve yöntemi* (15. baskı). Nobel Yayın Dağıtım
- Karduz, F. F. A. (2021). Evli Çiftlerin Duygusal Zekâ ile Çift Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişki. *International Education*, 28(8), 80-101.
- Karen, D. (1990). Toward a political-organizational model of gatekeeping: The case of elite colleges. *Sociology of Education*, 227-240.
- Karney, B. R., ve Bradbury, T. N. (2000). Attributions in marriage: State or trait? A growth curve analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 295.

- Kartal, S. (2020). *Evli bireylerde çatışma çözme becerileri, evlilik doyumu ve cinsel yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Kasapoğlu, F., Kutlu, M., ve Durmuş, E. (2017). Evli bireylerde kişilerarası ilişki tarzı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki: evlilikte özyeterlik algısının aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(11), 469-487.
- Kelleci, H. (2019). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumunun yaşam doyumu, evlilik doyumu, umutsuzluk düzeyi açısından incelenmesi* [Doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (560410).
- Kelley, H. H., ve Thibaut, J. W. (1978). *Interpersonal relations: A theory of interdependence*. Wiley.
- Kennedy-Moore, E., ve Watson, J. C. (2001). How and when does emotional expression help?. *Review of General Psychology*, 5(3), 187-212.
- Kervancioğlu, H. (2016). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların evlilik doyumunu yordama gücü* [Yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (454203).
- Kesebir S., Kavzoğlu S. Ö. ve Üstündağ M. F. (2011) Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(2): 321-342.
- Keser, C. Ç. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Keskin, G. ve Çam, O. (2007). Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 23(2), 145-158. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/egehemsire/issue/49599/635613>.
- Kıcıır, B. (2017). Eğitimli Genç İşsizliği Üzerinden İşsizlik Kaygısına Bir Bakış. *Çalışma ve Toplum*, 54(3).

- Kılıç, E. (2017). *Bağlanma Biçimlerinin Evlilik Doyumu İle İlişkisi* [Yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (460707)
- Kılıç, E. D. (2020). *Eşlerde Duygusal Süreçlerin Evlilik Uyumuna Etkilerinin İncelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (647195)
- Kışlak, Ş. T., ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5).
- Kışlak, Ş. T., ve Çavuşoğlu, P. Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9(9), 61-68.
- King, L. A., ve Emmons, R. A. (1990). Conflict over emotional expression: psychological and physical correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 864.
- Kirby, J. S. (2005). *A study of the marital satisfaction levels of participants in a marriage education course* [Doktora tezi]. University of Louisiana at Monroe.
- Kirimer, F., Akça, E., ve Sümer, N. (2014). Orta Çocuklukta Anneye Kaygılı ve Kaçınan Bağlanma: Yakın İlişkilerde Yasantılar Envanteri-II Orta Çocukluk Dönemi Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(33), 45.
- Kitayama, S., Markus, H. R., ve Matsumoto, H. (1995). Culture, self, and emotion: A cultural perspective on "self-conscious" emotions.
- Koçak, R. (2005). Duygusal ifade eğitimi programının üniversite öğrencilerinin aleksitimi ve yalnızlık düzeylerine etkisi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 3(23), 29-45.
- Köyceğiz, M., ve Özbey, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin iletişim becerileri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(3), 1707-1734.

- Kuyumcu, B. (2011). Evli kişilerde gestalt temas biçimleri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(5), 57-70.
- Kuyumcu, B., ve Güven, M. (2012). Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin duygularını fark etmeleri ve ifade etmeleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 589-607.
- Kuzucu, Y. (2011). Duyguları İfade Etme Ölçeği'nin Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışmaları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 779-792.
- Lanciano, T., Curci, A., Kafetsios, K., Elia, L., ve Zammuner, V.L. (2012). Attachment and dysfunctional rumination: the mediating role of emotional intelligence abilities. *Personality and Individual Differences*, 53, 753-758.
- Lange, C. G. (1885). The mechanism of the emotions. *The Classical Psychologists*, 672-684.
- Lavee, Y., ve Ben-Ari, A. (2004). Emotional expressiveness and neuroticism: Do they predict marital quality?. *Journal of Family Psychology*, 18(4), 620.
- Lazarus, P. J. (1982). Incidence of shyness in elementary-school age children. *Psychological Reports*, 51(3), 904-906.
- Lazarus, R. S. (1991). Cognition and motivation in emotion. *American Psychologist*, 46(4), 352.
- Lorenz, K. (1935). Der Kumpan in der Umwelt des Vogels. Der Artgenosse als auslösendes Moment sozialer Verhaltensweisen. *Journal für Ornithologie. Beiblatt*.
- Lotze, G. M., Ravindran, N., ve Myers, B. J. (2010). Moral emotions, emotion self-regulation, callous-unemotional traits, and problem behavior in children of incarcerated mothers. *Journal of Child and Family Studies*, 19(6), 702-713.
- Malatesta, C. Z. (1990). The Role of Emotions. *Socioemotional Development*, 36, 1.

- Mauro, R., Sato, K., ve Tucker, J. (1992). The role of appraisal in human emotions: a cross-cultural study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62(2), 301.
- McLure, F. I., Koul, R. B., ve Fraser, B. J. (2022). University students' classroom emotional climate and attitudes during and after COVID-19 lockdown. *Education Sciences*, 12(1), 31.
- Mesquita, B., ve Frijda, N. H. (1992). Cultural variations in emotions: a review. *Psychological Bulletin*, 112(2), 179.
- Michalos, A. C. (2003). Job satisfaction, marital satisfaction and the quality of life: A review and a preview. *Essays on the Quality of Life*, 123-144.
- Mikulincer, M. (1998). Adult attachment style and individual differences in functional versus dysfunctional experiences of anger. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2), 513.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R., Gillath, O., ve Nitzberg, R. A. (2005). Attachment, caregiving, and altruism: boosting attachment security increases compassion and helping. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(5), 817.
- Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2003). *The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes*. Elsevier Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(03\)01002-5](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(03)01002-5)
- Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships*, 12(2), 149-168.
- Mikulincer, M., ve Shaver, P. R. (2007). Attachment, group-related processes, and psychotherapy. *International Journal of Group Psychotherapy*, 57(2), 233-245.
- Miller, P. J., Caughlin, J. P., ve Huston, T. L. (2003). Trait expressiveness and marital satisfaction: The role of idealization processes. *Journal of Marriage and Family*, 65(4), 978-995.

- Morris, S. (2002). Coordination, communication, and common knowledge: a retrospective on the electronic-mail game. *Oxford Review of Economic Policy*, 18(4), 433-445.
- Muller, M.E., (1996). Prenatal and Postnatal Attachment: A Modest Correlation. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing*, 25 (161-166).
- Naemi, A. M. (2018). Relationship between basic psychological needs satisfaction with resilience and marital satisfaction in teachers. *International Journal of Educational and Psychological Researches*, 4(2), 78.
- Nazlı, B. (2019). *Konya İlinde Yaşayan Evli Öğretmenlerin Duygusal Zekâ ve Bağlanma Stilllerinin Evlilik Doyumuna Etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (558918).
- Noller, P. (2005). Sibling relationships in adolescence: Learning and growing together. *Personal Relationships*, 12(1), 1-22.
- Noller, P., Feeney, J. A., Bonnell, D., ve Callan, V. J. (1994). A longitudinal study of conflict in early marriage. *Journal of Social and Personal Relationships*, 11(2), 233-252.
- Nourmand, R. S. (2013). *Emotional intelligence, attachment style, and ambivalent sexism*. Alliant International University.
- Nurkan, E. (2020). *Yetişkinlerin bağlanma stilleri ile duygusal zekâ, depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- O'Leary, K. D., ve Smith, D. A. (1991). Marital interactions. *Annual Review of Psychology*, 42(1), 191-212.
- Onur, N. (2006). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Atılganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Orbay, Ö., ve Ayvaşık, H. B. (2006). Spence Çocuklar için Kaygı Ölçeği-Ebeveyn Formu: Ön Çalışma. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(18), 33-48.
- Ortese, P. T., ve Tor-Anyiin, S. A. (2008). Effects of emotional intelligence on marital adjustment of couples in Nigeria. *Ife Psychologia*, 16(2), 111.
- Overall, N. C., Simpson, J. A., ve Struthers, H. (2013). Buffering attachment-related avoidance: softening emotional and behavioral defenses during conflict discussions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 104(5), 854.
- Özenç, E. (2002). *Bağlanma stilleri eş seçimi ile kritik ve kritik olmayan evlilik dönemlerindeki doyum üzerindeki rolü* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Orta Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler.
- Özer, A., ve Cihan-Güngör, H. (2012). Yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 11-24.
- Özgüven, İ.E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. PDR Yayınları.
- Özgüven, İ.E. (2017). *Evlilik ve aile terapisi*, Nobel Yayınları. Ankara.
- Öztahtacı, D. (2017). *Evli kadınlarda evlilik doyumu, yetişkin bağlanma stilleri ve depresyon düzeyinin ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (486238).
- Öztürk, N. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İklimi Ve Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri İle Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *The Journal Of International Lingual Social And Educational Sciences*, 3(1), 9-22.
- Palabıyık, N. (2021) *Vardiyalı çalışma ve uzun çalışma saatlerinin iş yaşam dengesi ve iş doyumu üzerindeki etkisi: İstanbul'da hastane çalışanları üzerine bir uygulama* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (698904).

- Panganiban, A. V. (2007). The rings of a happy marriage. *Philippine Daily Inquirer A*, 13.
- Parkinson, B. (1996). Emotions are social. *British Journal of Psychology*, 87(4), 663-683.
- Pehlivanlı, E., ve İkizer, G. (2020). Kırsal Ya Da Kentsel Bölgelerde Evlilik: Evlilik Doyumu Ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Üzerine Bir İnceleme. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(38), 361-395.
- Pines, D. (2010). *A woman's unconscious use of her body: a psychoanalytical perspective*. Routledge.
- Plotnik R. (2020). *Psikolojiye Giriş*. (T. Geniş, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Plutchik, R. (1980). A general psychoevolutionary theory of emotion. In *Theories of emotion* (pp. 3-33). Academic Press.
- Reese, E., ve Fivush, R. (1993). Parental styles of talking about the past. *Developmental Psychology*, 29(3), 596–606. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.29.3.596>
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., ve Orina, M. M. (1999). Attachment and anger in an anxiety-provoking situation. *Journal of personality and Social Psychology*, 76(6), 940.
- Rholes, W. S., ve Simpson, J. A. (2004). Attachment Theory: Basic Concepts and Contemporary Questions.
- Richards, D. A., ve Schat, A. C. (2011). Attachment at (not to) work: applying attachment theory to explain individual behavior in organizations. *Journal of Applied Psychology*, 96(1), 169.
- Rimé, B. (2007). Interpersonal emotion regulation. *Handbook of emotion regulation*, 1, 466-468.

- Rim , B., Finkenauer, C., Luminet, O., Zech, E., ve Philippot, P. (1998). Social sharing of emotion: New evidence and new questions. *European Review of Social Psychology*, 9(1), 145-189.
- Roberts, P. (2005). *A Brief Comparison of the Marriage-Related Provisions in Welfare Reauthorization Bills Passed by the Senate Finance Committee and the House Human Resources Subcommittee*. Center for Law and Social Policy.
- Roisman, G. I. (2006). The role of adult attachment security in non-romantic, non-attachment-related first interactions between same-sex strangers. *Attachment & Human Development*, 8(4), 341-352.
- Roisman, G. I., Collins, W. A., Sroufe, L. A., ve Egeland, B. (2005). Predictors of young adults' representations of and behavior in their current romantic relationship: Prospective tests of the prototype hypothesis. *Attachment & Human Development*, 7(2), 105-121.
- Saarni, C. (2007). The development of emotional competence: Pathways for helping children to become emotionally intelligent. *Educating People to Be Emotionally Intelligent*, 16, 15-35.
- Sacco, W. P., ve Phares, V. (2001). Partner appraisal and marital satisfaction: the role of self-esteem and depression. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 504-513.
- Sağlam, E. (2016). *Evlilik uyumunu etkileyen faktörler: Bağlanma stilleri ve aleksitimik  zellikler* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Salovey, P., ve Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185-211.
- Samuk, U. (2022). *Yetişkin bağlanma stilleri ile sahte benliğin evlilik yaşamı üzerindeki rolü* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Gedik Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (764214).

- Sancaktar, N. (2016). *Yeni evlenen ve uzun süredir evli olan çiftlerin evlilikte problem çözme becerisi düzeylerinin öznel iyi oluş ve evlilik doyumu düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (432649).
- Saraç, E. (2021). *Evli bireylerde cinsel tutum ve bağlanma stillerinin evlilik doyumuna etkisinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Arel Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (680308).
- Sardoğan, M. E., ve Karahan, T. F. (2005). Evli Bireylere Yönelik Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı'nın Evli Bireylerin Evlilik Uyum Düzeylerine Etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38(2), 89-102.
- Sarı, T. (2012). *Evli bireylerin ebeveyn algıları, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. [Yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi, İstanbul. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (342433).
- Sarsıcı, S. (2019). *Boşanmış bireylerde bilişsel çarpıtmaların, bağlanma stilleri ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile ilişkisi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Savaş, A. C., ve Erol, F. (2017). Eğitim personellerinde iş stresinin işten ayrılma niyetine etkisinde depresyon düzeylerinin aracılık etkisi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 1(2), 115-123.
- Schachner, D. A., Shaver, P. R., ve Mikulincer, M. (2005). Patterns of nonverbal behavior and sensitivity in the context of attachment relations. *Journal of Non-verbal Behavior*, 29(3), 141-169.
- Schachter, S., ve Singer, J. (1962). Cognitive, social, and physiological determinants of emotional state. *Psychological Review*, 69(5), 379.
- Schutte, N. S., Malouff, J. M., Bobik, C., Coston, T. D., Greeson, C., Jedlicka, C., ve Wendorf, G. (2001). Emotional intelligence and interpersonal relations. *The Journal of Social Psychology*, 141(4), 523-536.

- Searle, B., ve Meara, N. M. (1999). Affective dimensions of attachment styles: Exploring self-reported attachment style, gender, and emotional experience among college students. *Journal of Counseling Psychology*, 46(2), 147
- Sears W. ve Sears M. (2005). *The baby book*. Little Brown.
- Semra, K. ve Demir, E. (2018). 7. Sınıf öğrencileri düzeyinde duygusal zekâ ile çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(5), 639-645.
- Shaver, P. ve Hazan, C. (1987). Being lonely, falling in love. *Journal of Social Behavior and Personality*, 2(2), 105.
- Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships. *The American Journal of Family Therapy*, 31, 143-157.
- Sığircı, A. (2010). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Siddiqui A, Hagglof B, Eisemann M. (2000). Own memories of upbringing as a determinant of prenatal attachment in expectant women. *Journal of Reproductive and Infant Psychology*, 18(1):67-74.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., ve Phillips, D. (1996). Conflict in close relationships: an attachment perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(5), 899.
- Simpson, J. A., ve Rholes, W. S. (1994). Stress and secure base relationships in adulthood.
- Simpson, J. A., Collins, W. A., Tran, S., ve Haydon, K. C. (2007). Attachment and the experience and expression of emotions in romantic relationships: a developmental perspective. *Journal of personality and social psychology*, 92(2), 355.

- Soylu, S. (2022) *Yetişkin bağlanma stillerinin hemşirelerde özgecilik düzeyi ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (714819).
- Soylu, Y., ve Kağncı, D. Y. (2015). Evlilik uyumunun empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 5(43), 44-54.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 8, 88-99.
- Soysal, F. S. Ö., Baş, A. U., ve Aysan, F. (2016). Evlilik Tutumu Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1951-1964.
- Stander, V. A., Hsiung, P. C., ve MacDermid, S. (2001). The relationship of attributions to marital distress: A comparison of mainland Chinese and US Couples. *Journal of Family Psychology*, 15(1), 124.
- Sternberg, R. J. (1987). Liking versus loving: A comparative evaluation of theories. *Psychological Bulletin*, 102(3), 331–345. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.102.3.331>
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şahin, N. H., Koç, V., ve Batıgün, A. D. (2011). The Relationship between Depression, and Interpersonal Style, Self-Perception, and Anger. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(1).
- Şahin, N. S. (2021). *Evlilik doyumunun ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve ebeveynlik biçimleri açısından*

- incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Şendil, G., ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Şener, A. ve Terzioğlu, R. S. (2002). Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.
- Şirin, S. (2021). *Birden Fazla Evlilik Yapan Bireylerin Evlilikte Doyumlarının İncelenmesi: Konya İli Örneği* [Yüksek lisans tezi]. KTO Karatay Üniversitesi. <http://hdl.handle.net/20.500.12498/5247>
- Tamis-LeMonda CS, ve Baumwell L. (2011) Parental sensitivity in early development: Definition, methods, measurement, and generalizability. In Maternal sensitivity: A scientific foundation for practice. Nova Science Publishers.
- Tarhan, N. (2016). *Mutlu evlilik psikolojisi*. Timaş Yayınları.
- Taşköprü, M. (2013). *Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Bilim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (332630).
- Taylor, S., Peplau, L., ve Sears, D. (2006). *Social psychology*. Boston.
- Tektaş, N. (2014). Üniversite mezunlarının kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31.1), 243-253.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik Yaşamı Ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7
- Thompson, A. E., ve Kaplan, C. A. (1999). Emotionally abused children presenting to child psychiatry clinics. *Child Abuse & Neglect*, 23(2), 191-196.
- Thompson, K., Dutton, D. J., MacNabb, K., Liu, T., Blades, S., ve Asbridge, M. (2021). Changes in alcohol consumption during the COVID-19 pandemic: exploring gender differences and the role of emotional distress. *Health*

Promotion & Chronic Disease Prevention in Canada: Research, Policy & Practice, 41(9).

Titchener, E. B. (1914). On" Psychology as the Behaviorist Views It". *Proceedings of the American Philosophical Society*, 53(213), 1-17.

Toksöz, İ., ve Kolburan, Ş. G. (2018). Evli Bireylerde Bağlanma Stilleri ve Bilişsel Esnekliğin İlişki Doyumuna Etkisi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 4(2), 17-34.

Tucker, J. S., ve Anders, S. L. (1998). Adult attachment style and nonverbal closeness in dating couples. *Journal of Nonverbal Behavior*, 22(2), 109-124.

Tuğrul, Y. G. (2018). Erken yaşta evlendirilen kadınların evlilik süreçleri, deneyimleri ve sonraki yaşamları üzerine nitel bir çalışma. *Sosyoloji Notları*, 2(1), 2-38.

Tunçel, A. (2021). *Yetişkin bağlanma örüntüleri, obsesif inançlar ve ruminatif düşünme biçiminin romantik ilişki odaklı obsesif kompulsif belirtiler üzerindeki etkisi* [Yüksek lisans tezi]. Ege Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (686320).

Turanlı, P. (2010). *Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması* [Yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (278776).

Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma örüntüleri, eşe yönelik kişilerarası şemalar ve evlilik sorunlarıyla başa çıkabilme düzeyleri arasındaki ilişkiler* [Yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (365023).

Ümmet, D. (2017). Genel Psikolojik Sağlık ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Evlilik Uyumunun Aracı Rolü. *İtobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(1).

Ünlü, M. (2018). Effect of Micro-Teaching Practices with Concrete Models on Pre-Service Mathematics Teachers' Self-Efficacy Beliefs about Using Concrete Models. *Universal Journal of Educational Research*, 6(1), 68-82.

- Verhofstadt, L. L., Buysse, A., Ickes, W., Davis, M., ve Devoldre, I. (2008). Support provision in marriage: the role of emotional similarity and empathic accuracy. *Emotion*, 8(6), 792.
- Villa, M. B., ve Del Prette, Z. A. P. (2013). Marital satisfaction: The role of social skills of husbands and wives. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 23, 379-388.
- Waldron, V. R. (2000). Relational experiences and emotion at work. *Emotion in organizations*, 2, 64-82.
- Waring, EM, Chelune GJ (1983) Marital intimacy and self disclosure. *Journal of Clinical Psychology*, 39: 183-189.
- Waters, E., ve Cummings, E. M. (2000). A secure base from which to explore close relationships. *Child Development*, 71(1), 164-172.
- Weiner, B. (2008). Reflections on the history of attribution theory and research: People, personalities, publications, problems. *Social Psychology*, 39(3), 151.
- Werner, K., ve Gross, J. J. (2010). *Emotion regulation and psychopathology: A conceptual framework*. The Guilford Press.
- Wilicoxon, S. A., Remley, T., ve Gladding, S. (2012). *Ethical, legal, and professional issues in the practice of marriage and family therapy*. Pearson Education. Boston.
- Wilson, G. (2014). *Love and Instinct (Routledge Revivals)*. Routledge.
- Wolf, A. (2000). Emotional expression online: Gender differences in emoticon use. *Cyberpsychology & Behavior*, 3(5), 827-833.
- Wundt, W. (1897). Outlines of psychology. *Leipzig: Wilhelm Engelmann*, 1, 14.
- Yalçın, H. (2014). Evlilik Uyumu İle Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 250-261.
- Yarlı, E. (2022) *Ebeveynler arası yetişkin bağlanma stilleri ve evlilik uyumunun çocuğun benlik saygısı üzerindeki rolü* [Yüksek lisans tezi] İstanbul Gedik Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (721146).

- Yazıcıoğlu, G. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki: ODTÜ örneği* [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yıldız, S. (2005). *Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile kontrol grubunun anne-babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (194256).
- Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 4(4).
- Yılmaz, V. (2021). *Üniversite öğrencilerinin madde kullanma eğilimi düzeylerine göre duygularını ifade etmeleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yiğit, E. (2018). *Evli kadınlarda aile içi şiddet ile evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek lisans tezi]. Beykent Üniversitesi. YÖKTEZ merkezinden edinilmiştir (526704).
- Young, A. M., ve Acitelli, L. K. (1998). The role of attachment style and relationship status of the perceiver in the perceptions of romantic partner. *Journal of Social and Personal Relationships*, 15(2), 161-173.
- Zech, E. (2000). *The impact of the communication of emotional experiences* [Doktora tezi]. Universty of Louvain. Louvain-la Neuve. Belgium.
- Zerenoğlu, L. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocukluktaki örselenme yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Zorlu, H., ve Bacanlı, H. (2019). Benlik Yapılarına Göre Yaşam Doyumunun İncelenmesi. *Journal of International Social Research*, 12(65).

EKLER

Ek 1

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli katılımcı,

Merhaba, ben Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Fatmagül Selcen Çetin, Yrd. Doç. Manolya Çalışır danışmanlığında yüksek lisans tezim kapsamında bir araştırma yapıyorum. Bu çalışma, evli bireylerin bağlanma stilleri, duygu ifade etme düzeyleri ve evlilik doyumu düzeylerinin ilişkilerinin incelenmesi hakkındadır. Katılım sağlaması beklenen kişilerin medeni durumunun evli olması gerekmektedir. Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esastır. İsminiz dahil herhangi bir kişisel bilgi alınmayacaktır. Bütün veriler gizli kalıp, sadece bilimsel çalışma için kullanılacaktır. Anketlerde devam edemeyecek olmanız halinde çalışmayı tamamlamadan bitirme hakkına sahipsiniz. Sizden rica edilen anketleri eksiksiz doldurmanızdır.

Çalışma için bilgi almak için 22016341@student.ciu.edu.tr adresinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Yukarıdaki bilgileri okudum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı bir tez veya makale için kullanılmasını kabul ediyorum. Bu koşulları kendi isteğimle kabul ediyorum ve bahsedilen araştırma için kullanılmasını onaylıyorum.

☐

ONAYLIYORUM

Tarih:

Ek 2: Sosyodemografik Bilgi Formu

Sosyodemografik Bilgi Formu

Bu formda 17 soru bulunmaktadır. Lütfen cevaplayınız.

1.Cinsiyetiniz

2.Yaşınız

3.Eğitim Düzeyiniz

- ☐ Okur Yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü ve ilerisi

4.Eşinizin Eğitim Düzeyi

- ☐ Okur Yazar ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite
☐ Lisansüstü ve ilerisi

5. Çalışma Durumunuz ☐ Çalışıyor ☐ Çalışmıyor

6.Toplam Haftalık Çalışma Saatiniz (Ücretli bir işte)

7. Hayatınız boyunca kaç evliliğiniz oldu?(şu anki evliliğiniz dahil)

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ve üzeri

8.Evlilik Süreniz

- ☐ 0-2 yıl arası ☐ 3-5 yıl arası ☐ 5-10 yıl arası ☐ 11-15 yıl arası
☐ 16-20 yıl arası ☐ 21 yıl ve üzeri

9. Çocuk Sayınız ☐ 0 ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
☐ 5 ve üzeri

10. Aylık gelirinüz

11. Eşinizin aylık geliri

12. Evlilik biçiminüz

- ☐ Anlaşarak ve ailelerin onayıyla
- ☐ Anlaşarak ama ailelerin onayı olmadan
- ☐ Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınarak
- ☐ Aile tarafından tanıştırılıp onayımız alınmadan
- ☐ Kaçarak

13. Nikah türünüz:

Resmi ☐ Dini ☐ Hem resmi hem dini nikah ☐

14. Evlilik yaşıınız

15. Yaşadığınız yer

Büyükşehir ☐ Şehir ☐ Kasaba- Köy ☐

16. Eşiniz ile Aranızdaki Yaş Farkı

eşim benden büyük ☐ eşim benden küçük ☐

☐ 0–5 ☐ 6–10 ☐ 11–15 ☐ 15 ve üzeri

17. Psikolojik yardım/psikiyatrik destek alıyor musunuz?

Evet () Hayır()

Ek 3: YIYE-II Örnek Soruları

YIYE- II

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyla ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1 -----2-----3-----4-----5-----6-----7
Hiç Kararsızım Tamamen katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7

Ek 4: Duyguları İfade Ölçeği (DİÖ) Örnek Soruları

Duyguları İfade Ölçeği

Aşağıda bazı ifadeler yer almaktadır. İfadeler “Kesinlikle Katılmıyorum” ile “Kesinlikle Katılıyorum” ifadesi arasında derecelendirilmektedir. Her bir ifade için sizin için uygun olan seçeneği yuvarlak içine alınız.

1- İnsanlara sık sık onları sevdiğimi söylerim.

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle	Katılmıyorum	Pek Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle
Katılmıyorum						Katılıyorum

2- Öfkeli olduğum zaman genellikle çevremdeki insanlar bunu anlar.

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle	Katılmıyorum	Pek Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle
Katılmıyorum						Katılıyorum

3- Sohbet esnasında genellikle arkadaşlarıma dokunurum.

1	2	3	4	5	6	7
Kesinlikle	Katılmıyorum	Pek Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle
Katılmıyorum						Katılıyorum

Ek 5: Evlilik Yaşamı Ölçeği Örnek Soruları

Evlilik Yaşamı Ölçeği

Prof. Dr. Esin Tezer

Aşağıda evlilik yaşamına ilişkin 10 cümle bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "kesinlikle katılmıyorum", "katılmıyorum", "kararsızım", "katılıyorum" ve "kesinlikle katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneği çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

() Kesinlikle katılmıyorum () Katılmıyorum () Kararsızım () Katılıyorum () Kesinlikle katılıyorum

Ek 6: Bilgilendirme Sayfası

Bilgilendirme Sayfası

Çalışmama katıldığınız çok teşekkürler! Bu anketlere vereceğiniz cevaplar tezim ve ilgili akademik çalışmalar amacıyla kullanılacaktır. Size ait bilgiler tamamen gizli kalacaktır ve hiçbir kişisel bilginiz açık edilmeyecektir. Tez çalışmam evli bireylerin bağlanma stilleri, duygu ifade etme düzeyleri ve evlilik doyumu düzeylerinin ilişkilerinin incelenmesi'dir.

Anketleri yaparken herhangi bir problem yaşadıysanız

lütfen 22016341@student.ciu.edu.tr mail adresimden ulaşabilirsiniz.

İyi günler

Ek 7: Ölçek İzinleri

Ölçek İzinleri

Ölçekler (Measures in Turkish)

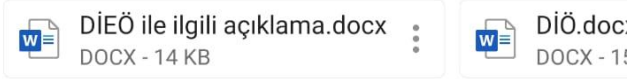
Bu sayfada yer alan ölçekler ODTÜ Psikoloji Bölümü İlişki Araştırma Laboratuvarı (Relationship Research Lab) kapsamında Prof. Dr. Nebi Sümer ve çalışma arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlanan ve/ya geliştirilen ölçeklerdir. Ölçekler etik ilkelere uymak koşulu ile sadece bilimsel araştırmalarda kullanılabilir. **Ölçeklerin kullanımı için izin alınmasına gerek yoktur.** Söz konusu ölçeklerin klinik tanı koyma, psikolojik değerlendirme ve/ya eleman seçme vb. amaçlarla kullanılması hem bilimsel (psikometrik) hem de etik bakımdan uygun değildir. Kullanılmadan önce ölçeklerin geliştirildiği orijinal çalışmaların ve Türkiye örneklemeleri üzerinde yapılmış olan geçerlilik ve güvenirlik çalışmalarının detaylı olarak incelenmesi gerekir. Bu sayfayı hazırlayan ve güncelleyen doktora öğrencimiz Gülbin Şengül-İnal'a çok teşekkür ederim.

Nebi Sümer

YASAR KUZUCU
Fatmagül Selcen Çetin

28.12.2021

2 ek (29 KB)

Fatmagül merhaba ekte hem ölçek hem de açıklamaları yer alıyor. Çalışmada başarılar dilerim.

Fatmagül Selcen Çetin

<fatmagulselden@hotmail.com>, 28 Ara 2021

Sal, 10:08 tarihinde şunu yazdı:

Merhaba hocam,

Ben Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Klinik psikoloji tezli yüksek lisans öğrencisi Fatmagül Selcen Çetin. Tezimde evli bireylerin bağlanma stilleri, duygularını ifade etme düzeyleri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelemek istiyorum. Sizden de duyguları ifade etme ölçeğini kullanma iznini rica ediyorum. Teşekkürler, kolay gelsin

Yanıtla

Ek 8: Etik Kurul Kararı

ULUSLARARASI KIBRIS ÜNİVERSİTESİ

Sayı : -020-3503
Konu : Fatmagül Selcen Çetin'in Etik Kurul
Kararı hk.

22/03/2022

FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

22016341 numaralı Yüksek lisans öğrencisi Fatmagül Selcen Çetin'in Dr. Öğretim Üyesi Umut Çıvgın danışmanlığında hazırlanmış olan "Evli Bireylerin Bağlanma Stilleri, Duygularını İfade Etme Düzeyleri ve Evlilik Doyumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi" adlı çalışmanın UKÜ Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Komitesi'nin 18.03.2022 tarihinde EKK21-22/11/005 nolu toplantı tutanağında belirtildiği üzere çalışmanın geldiği gibi kabulüne oy birliği ile karar verilmiştir. Konuyu gereği için bilgilerinize saygılarımla sunarım.

Prof. Dr. Mehmet TOYCAN
Rektör Yardımcısı - Eğitim ve Araştırma

Evrakı Doğrulamak İçin: https://ebys.ciu.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?eD=BSLR357BU&eS=3503

Lefkoşa - Kuzey Kıbrıs

Telefon No: (0392) 671 11 11 Faks No: (0392) 671 11 30

E-Posta: info@ciu.edu.tr İnternet Adresi: www.ciu.edu.tr

Bilgi İçin: Nurcan Kervanlı

Unvan: Sekreter

Ek 9: Özgeçmiş

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

İSİM: FATMAGÜL SELCEN

SOYİSİM: ÇETİN

İLETİŞİM BİLGİLERİ

E- Posta: fatmagulsencen@hotmail.com

Telefon: 0545 285 59 82

EĞİTİM

Nurettin Topçu İlköğretim Okulu	2002-2010
Küçükçekmece Gazi Anadolu Lisesi	2010-2014
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Psikoloji	2014-2019
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Klinik Psikoloji	2021-2023

İŞ DENEYİMİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Stajyer Psikolog	10.01.2018- 08.02.2018
---	------------------------

Ankara Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Stajyer Psikolog	05.06.2018- 20.07.2018
Şehit Serhat Önder Türk Kızılay Çocuk Koruma Merkezi, Stajyer Psikolog	20.10.2018-10.01.2019
Dost Özel Eğitim Merkezi, Psikolog	04.03.2021- 13.09.2021
Milad Danışmanlık, Psikolog	15.03.2019- 15.09.2021
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Psikolog	26.07.2022- devam ediyor

KURS/ SERTFİKA BİLGİLERİ / BAŞARI ÖDÜLLERİ

Oyun Terapisi	2019
Bilişsel Davranışçı Terapi	2020
Çocuk Değerlendirme Testleri Eğitimi	2020
MMPI	2020

MESLEKİ ETKİNLİKLER (Staj \ Mesleki Kulüp Üyelikleri \ Psikoloji Komite Üyeliği)

AYBÜ Türk Kızılay Kulübü kurucu üye	2018-2019 eğitim-öğretim yılı
-------------------------------------	-------------------------------

EK BİLGİLER

Dil	Seviye Bilgisi
İngilizce	Orta

Bilgisayar Programları	Seviye Bilgisi
Microsoft Office	Orta